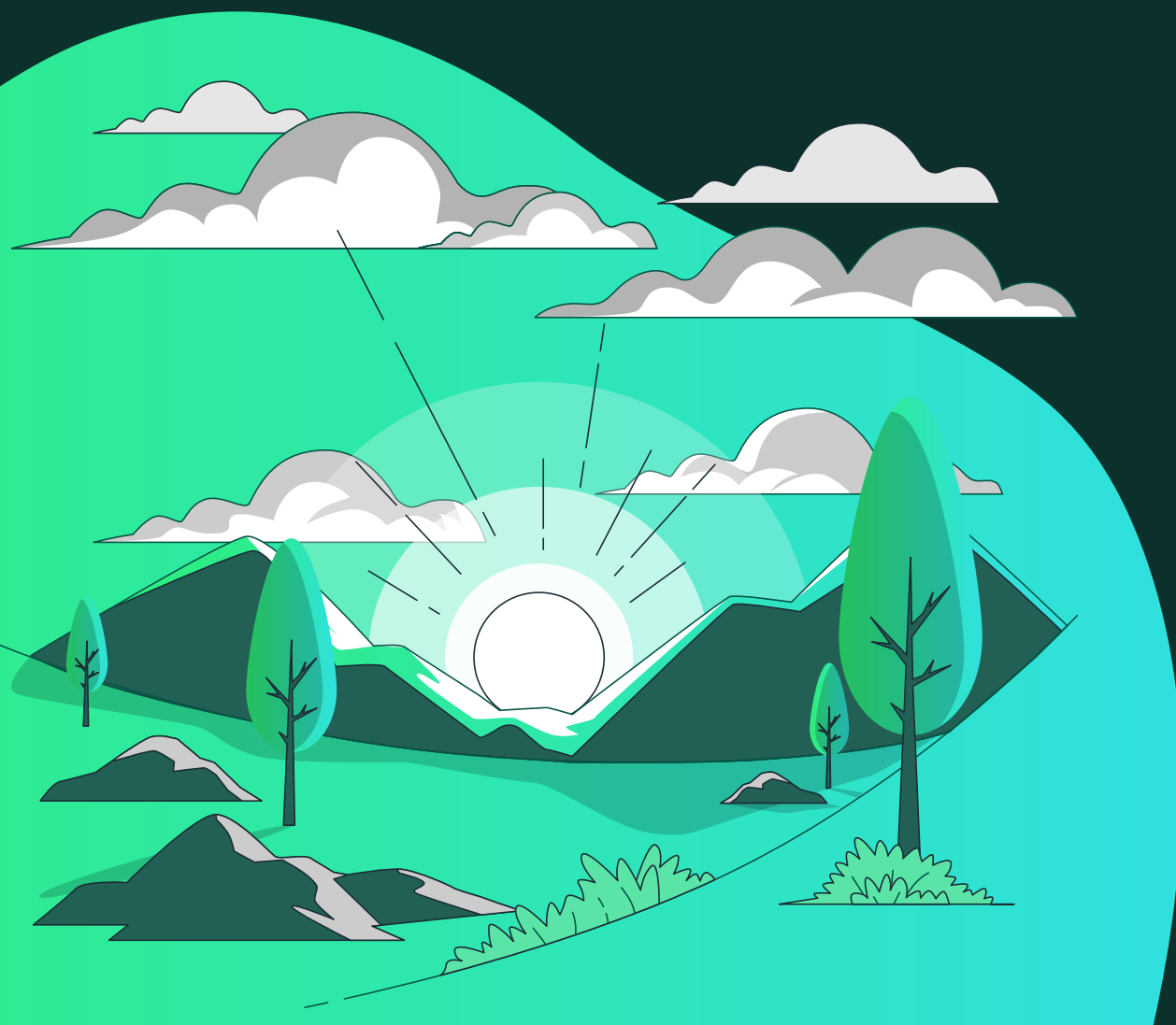

ДОКЛАД

ОТНОСНО ОПОВЕСТЯВАНЕТО НА ИНФОРМАЦИЯ ЗА
ЕКОЛОГИЧНИТЕ, СОЦИАЛНИТЕ И УПРАВЛЕНСКИТЕ
(ESG) АСПЕКТИ НА ДЕЙНОСТТА НА БЪЛГАРСКИТЕ
ДРУЖЕСТВА ПРЕЗ 2023 ГОДИНА

ОТГОВОРЕН РЕДАКТОР

Виржиния Желязкова

Професор по икономика в Института за икономически изследвания при Българската академия на науките, Ръководител секция „Международна икономика“ и преподавател във Висше училище по застраховане и финанси (ВУЗФ), гр. София

АВТОРСКИ КОЛЕКТИВ

Въведение и Заключение – автор проф.д.ик.н. Виржиния Желязкова

Част I и Част II – разработени от доц. д-р Марина Стефанова и екип от СУ „Св. Климент Охридски“

Част III – разработена от проф. д-р Даниела Бобева и доц. д-р Стефан Райчев от ПУ „П. Хилендарски“

Част IV – разработена от проф.д.ик.н. Виржиния Желязкова, проф. д-р Даниела Бобева и проф. д-р Спартак Керемидчиев, Институт за икономически изследвания при Българската академия на науките

Екип на Българска фондова борса

Издател: Сдружение „Център за устойчиви финанси и енергетика“
Град София

Съдържание

Въведение	4
Част I. Публични дружества	7
Част II. Енергийни дружества	28
Част III. Банки	40
Част IV. Държавни предприятия	63
Заключение	82
Използвана литература	84

Въведение

Необходимостта от един интегриран доклад за отчетността през 2023 г. се обуславя от някои ключови фактора, придобили значение в настоящия контекст. На първо място, това са промените в нормативната рамка и регулациите. През последните години европейските и националните изисквания за нефинансово отчитане и устойчивост се засилват. Новите директиви и регламенти поставят по-високи стандарти, а предстоящите промени в някои от тях поставят редица въпросителни пред начина на отчитане. Един интегриран доклад, обединяващ анализа на различни сектори – банки, държавни предприятия, публични дружества и енергийни дружества – предоставя ясна картина на текущото състояние на отчитането на екологичните, социалните и управленските (environmental, social and governance, ESG) въпроси. Той служи като основа за бъдещи стратегии за адаптация към новите регулации. На второ място, значение има високата обществена и инвеститорска ангажираност с темата за ESG, което води до това, че с нарастващата загриженост относно екологичните, социалните и управленските рискове, прозрачността и отчетността стават ключови за доверието в бизнеса. Този доклад предоставя подробен анализ на текущото състояние на нефинансовата отчетност в България и включва конкретни препоръки, които могат да насърчат по-добри практики и да подобрят корпоративната отговорност.

Докладът обединява резултатите от няколко изследвания, използващи стандартизирана методология. Така се осигурява съпоставимо и обективно измерване на ESG показателите в отделните групи изследвани дружества. Получената цялостна база данни позволява анализ както на формалните аспекти (наличие на изискуемите отчети и раздели), така и на съдържателните аспекти (конкретното съдържание и показатели) на нефинансовото отчитане. По този начин се демонстрира как различните сектори се справят с предизвикателствата на устойчивостта и къде са необходими подобрения.

Интегрираният доклад позволява сравнение между различни видове дружества, обект на изследването и дава представа за различията в изискванията към нефинансовото им представяне – от високата регулаторна тежест в банковия сектор до необходимостта от по-задълбочено оповестяване в държавните предприятия и енергийните дружества. Това спомага за идентифициране на общи слабости и силни страни, както и за насочване на бъдещите политики и инициативи в тази област.

Обхват на доклада

Включени са четири основни категории организации – публични дружества (регистрирани на Българска фондова борса), дружества, регистрирани на Българската независима енергийна борса, банки и държавни предприятия. За всяка от тези групи са анализирани практиките по оповестяване на нефинансова информация към края на 2023 г., като за целта са използвани публично достъпни източници (годишни отчети, нефинансови декларации, официални уебсайтове и др.). С изключение на държавните предприятия, за останалите не се оценява качеството или точността на разкритата информация, а само наличието и обхвата ѝ по ключови теми от областта на устойчивото развитие.

Методологичен подход

За всяка група дружества е разработен въпросник от показатели, съобразени с релевантните нормативни изисквания и спецификите на сектора. Повечето въпроси са формулирани с отговор „Да/Не“ с цел обективно отчитане на факта на оповестяване. Критериите за оценка обхващат включването на екологични, социални и управленски аспекти в отчетите, наличието на ключови раздели (описание на бизнес модела, политики, рискове, резултати, показатели и др.), както и наличието на количествени данни по различни теми (например въглеродни емисии, енергопотребление, социални показатели). За някои групи (напр. банки) са използвани допълнителни количествени методи за анализ – корелационен и клъстерен анализ, и други, с цел по-задълбочено изследване на взаимовръзките

между показателите и профилите на отделните организации. За държавните предприятия предвид тяхната специфична роля и статут, е разработена отделна методология, подробно представена в частта от доклада, посветен на тези икономически субекти.

В следващите раздели докладът разглежда поотделно резултатите за всяка категория дружества. Всички таблични и графични елементи в текста са разработени на основата на собствени изчисления върху базата данни на изследването.

Накрая са обобщени основните изводи и препоръки, произтичащи от анализа.

ЧАСТ I.

Публични гружества

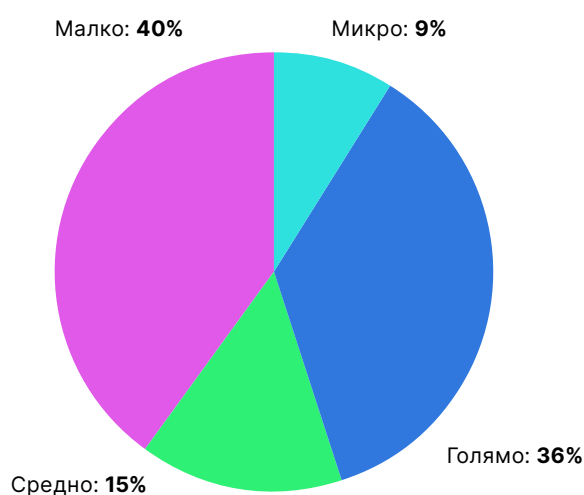
Публичните дружества, регистрирани на борсите, са подложени на специфични изисквания за прозрачност и отчитане, които целят да защитят интересите на инвеститорите и да осигурят стабилност на пазарите. Тази част от доклада отчита характеристиките на публичните дружества, допуснати до търговия на регулиран пазар на Българска фондова борса (БФБ) и на техните оповестявания – от размер и секторно разпределение до степента на интеграция на устойчивостта в бизнес моделите им. Въпреки силната формална отчетност, някои аспекти, като детайлното оповестяване на екологични показатели и социални инициативи, остават недостатъчно разработени.

На Фиг. 1 е представено разпределението на различните сегменти дружества в разглежданата извадка, която включва общо 77 публични дружества, разпределени в три категории. Те обхващат – дружествата, търгувани на двата водещи сегмента на Основния пазар на БФБ – „Сегмент акции Premium“ и „Сегмент акции Standard“, както и компаниите, търгувани на „Сегмент за дружества със специална инвестиционна цел“ на Основен пазар на БФБ. Най-голям дял заема „Сегмент акции Standard“, който обхваща 51 дружества или 66% от всички включени в анализа. Вторият по големина сегмент е „Сегмент за дружества със специална инвестиционна цел“, търгувани на Основен пазар на БФБ, който включва 16 дружества, представляващи 21% от общия брой изследвани дружества. „Сегмент акции Premium“ съдържа 10 дружества, които представляват 13% от всички.

Фиг. 2 представя разпределението на дружествата според техния размер в четири различни категории. От общо 77 публични дружества най-голям дял заемат малките компании, които представляват 40%. След тях се нареждат големите – с дял от 36%, докато средните дружества са 15%, а микроп-

Фиг.1 Дружества по сегменти

Фиг.2 Дружества по размер

редприятията са с най-малък дял от 9%.

В извадката най-голям дял заемат дружествата, опериращи във финансовите и застрахователните услуги, които представляват 46% от всички разгледани дружества (Фиг. 3). На второ място се на-

Фиг. 3 Разпределение на дружествата по икономически сектори

режда преработващата промишленост (20%). Операциите с недвижими имоти заемат трета позиция с 14%. Останалите сектори имат значително по-малко представителство. Търговията и ремонтът на автомобили и мотоциклети, както и професионалните дейности, съставляват по 5% всеки. Творческите продукти и далекосъобщенията имат дял от 4%. Транспортът, складирането и пощите обхващат 3%.

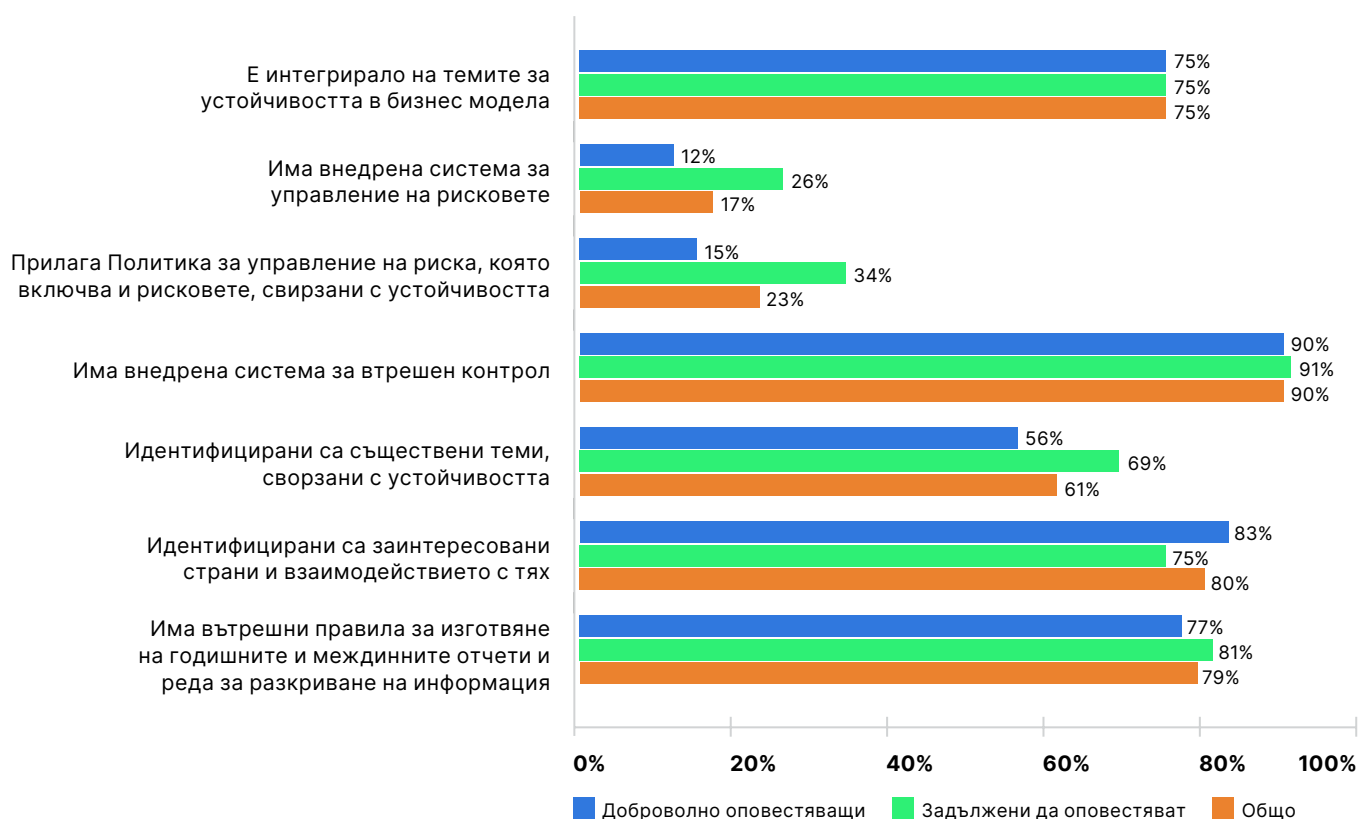
Управление на устойчивостта

Управлението на устойчивостта включва стратегически подходи и политики, насочени към балансирано развитие на икономиката, обществото и околната среда. Оповестяванията в този контекст играят ключова роля за прозрачността, като предоставят информация за въздействието на организациите върху околната среда и обществото, и техния ангажимент към устойчиви практики.

От всички изследвани дружества, 32 (или 40%) са изготвили своите отчети въз основа на нормативно задължение.

На Фиг. 4 е представена информация за управлението на устойчивостта в различни дружества. По-

Дружеството изрично подчертава, че:

Фиг. 4 Процес на внедряване на устойчивостта

казателите включват вътрешни правила за отчетност, идентифициране на заинтересовани страни, идентифициране на съществени теми, свързани с устойчивостта, вътрешен контрол, управление на риска и интеграция на устойчивостта в бизнес модела. Данните разкриват съществени разлики в подходите на различните организации спрямо устойчивото управление.

В общия случай, компаниите прилагат различни практики, като най-високи стойности се наблюдават при внедряването на системи за вътрешен контрол, което е на ниво от 90%. Също така, 79% от организациите имат вътрешни правила за изготвяне на годишни и междинни отчети, а 80% са идентифицирали своите заинтересовани страни и взаимодействат с тях. Интеграцията на устойчивостта в бизнес модела също е на високо ниво от 75%. Въпреки това, управлението на риска остава слабо застъпено – само 23% прилагат политика за управление на риска, свързан с устойчивостта, а едва 17% разполагат със система за управление на рисковете.

При задължените да оповестяват нефинансова информация организации се наблюдават по-високи стойности в някои ключови области. Всеки девет от десет имат внедрена система за вътрешен контрол. Освен това, 81% разполагат с вътрешни правила за отчетност, а 75% взаимодействат със заинтересованите страни. Значително по-високи равнища се наблюдават при управлението на риска – 34% от тези организации прилагат политика за управление на риска, а 26% разполагат със система за управление на рисковете. Това показва, че задължените да оповестяват нефинансова информация дружества са по-ангажирани в прилагането на структурирани политики за устойчивост от тези, които не са.

При доброволно оповестяващите дружества резултатите са по-разнопосочни. От една страна, 77% имат вътрешни правила за отчетност, а 83% взаимодействат със заинтересованите страни, което е най-високата стойност сред трите категории. От друга страна, само 56% са идентифицирали съществени теми за своя бизнес, свързани с устойчивостта, което е значително по-ниско от 69% при задължените да оповестяват нефинансова информация. В областта на управлението на риска резултатите от проучването показват, че едва 15% от дружествата прилагат политики за управление на риска, а само 12% имат система за управление на рисковете. Това показва, че макар доброволно оповестяващите организации да са активни в комуникацията със заинтересованите страни, те изостават в системното управление на рисковете, свързани с устойчивостта.

В обобщение може да се каже, че задължените да оповестяват нефинансова информация дружества демонстрират структуриран подход към управлението на устойчивостта, докато тези, които оповестяват доброволно са по-ангажирани с взаимодействието със заинтересованите страни, но по-слабо развиват системи за управление на риска. Това подчертава необходимостта от допълнителни стимули и политики, които да насърчат по-доброто интегриране на устойчивостта в бизнес моделите на всички организации.

Анализът на резултатите от проучването относно ангажираността с основни дейности в областта на устойчивото развитие показва следните резултати за разглеждания период, представени в Таблица 1 по-долу.

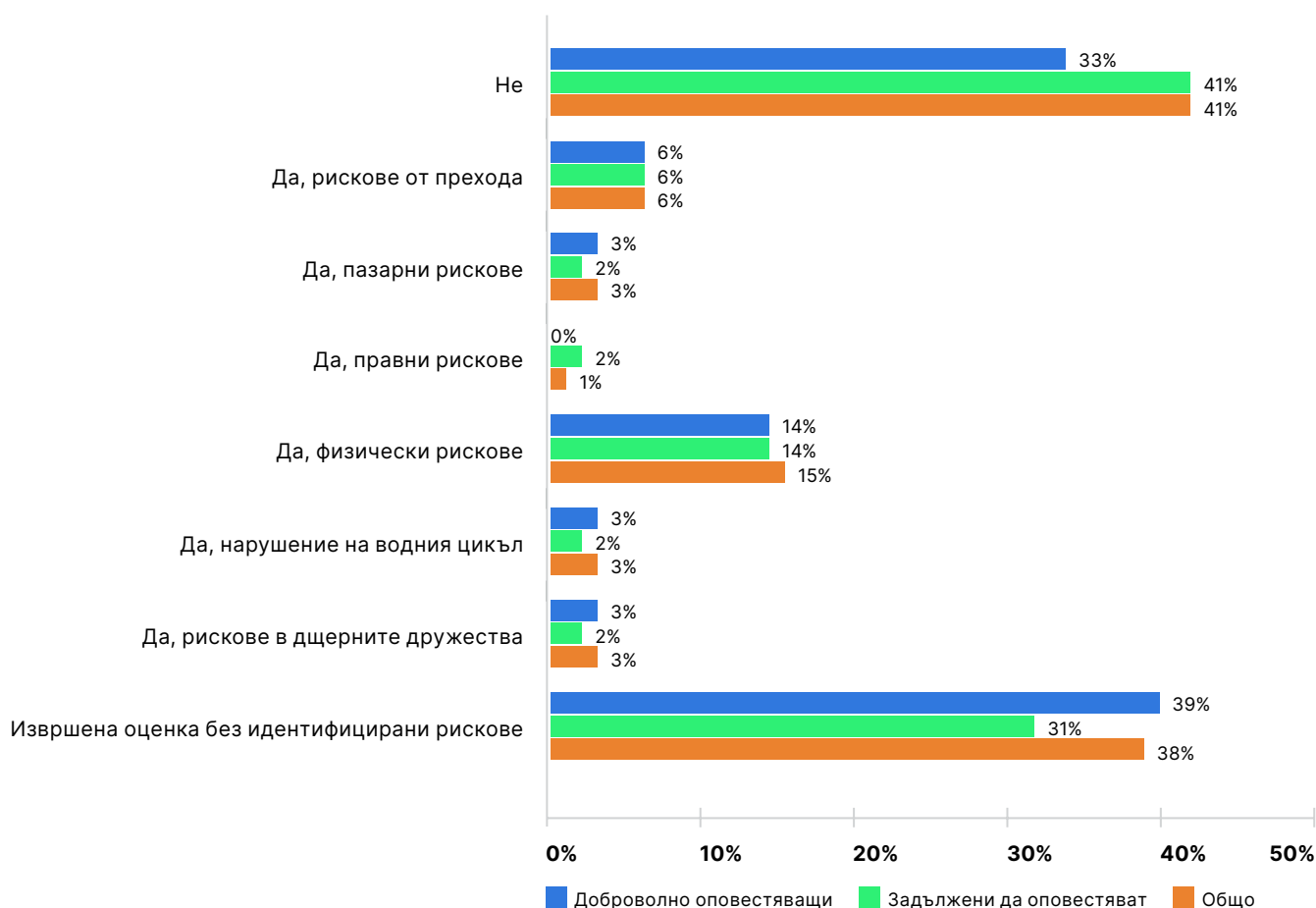
Таблица 1. Въвеждане на процеси на управление

Дружеството потвърждава следното по отношение на:	Устойчивостта	Екологичните аспекти	Социалните аспекти		Управленските аспекти
			Права на човека	Заетост	
Система за управление на рисковете	23%	41%	17%	14%	44%
Система за управление на процесите	-	%	-	-	6%
Система за вътрешен контрол	90%	%	-	-	-
Фирмена политика	79%	%	17%	27%	89%
Поставени цели и задачи	-	40%	27%	18%	-
Мерки за подобрене	-	-	6%	18%	-
Количествени/ качествени показатели	-	39%	-	-	100%

Оповестяване в областта на околната среда (Environment - E)

Екологичните аспекти на устойчивото развитие обхващат широка гама от въпроси, като опазването на природните ресурси, намаляването на въглеродния отпечатък и ефективното управление на отпадъците. Развиването им от дружествата е ключово за осигуряване на дългосрочен баланс между икономическото развитие и опазването на околната среда.

Рискове, произтичащи от изменението на климата

Фиг. 5 Оповестявания, свързани с климатичните промени

Фиг. 5 предоставя подробна информация за работата над екологичните аспекти на устойчивото развитие в анализираните дружества. Данните обхващат ключови показатели като вътрешни правила за отчетност, идентифициране на заинтересовани страни, идентифициране на съществени теми, вътрешен контрол, управление на риска и интеграция на устойчивостта в бизнес модела на дружествата. Анализът на всеки ред позволява да се идентифицират особеностите при управлението на въпросите, свързани с опазването на околната среда.

Вътрешните правила за изготвяне на годишните и междинните отчети в областта на опазването на околната среда и редът за разкриване на информация са налични при 79% от изследваните дружества. При задължените да оповестяват нефинансова информация този показател достига 81%, което е с 2 пр. п. повече спрямо общия за всички. При тези, които оповестяват доброволно процентът е 77%, което показва леко изоставане спрямо задължените да оповестяват нефинансова информация.

Това предполага, че организациите, които са задължени да спазват регулациите, прилагат по-строги вътрешни правила за отчетност, докато тези, които оповестяват доброволно, разчитат на собствените си инициативи в тази област.

Идентифицирането на заинтересованите страни и взаимодействието с тях е установено при 80% от изследваните дружества. При задължените да оповестяват нефинансова информация този процент е 75%, докато при тези, които оповестяват доброволно той достига 83%. Това означава, че оповестяващите доброволно организации обръщат по-голямо внимание на връзката със заинтересованите страни, което може да се дължи на желанието им да демонстрират прозрачност и отговорност пред обществото и партньорите си. В същото време, задължените да оповестяват нефинансова информация се фокусират повече върху спазването на законовите изисквания, отколкото върху допълнителни инициативи в тази посока.

Идентифицирането на съществени теми, свързани с устойчивостта, е на ниво от 61%. Задължените да оповестяват нефинансова информация организации показват по-висока ангажираност с този показател, 69%. При доброволно оповестяващите процентът е значително по-нисък, 56%. Това показва, че регулациите играят роля в насърчаването на организациите да дефинират и анализират теми, свързани с устойчивостта, докато при доброволно оповестяващите този процес е по-слаб или не се прилага ясна методология за идентифициране на съществените въпроси.

Внедрена система за вътрешен контрол е налична при 90% от разгледаните дружества. При задължените да оповестяват нефинансова информация този показател е с 1% по-висок, 91%, докато при тези, които оповестяват доброволно стойността е 90%. Това показва, че наличието на вътрешен контрол е почти еднакво разпространено сред всички организации, независимо дали са нормативно задължени или доброволно прилагащи принципите на устойчивостта. Високите стойности при този показател подсказват, че наличието на системи за вътрешен контрол се възприема като особено важно за управлението на дружествата.

Прилагането на политика за управление на риска, която включва и рисковете, свързани с устойчивостта, е отчетено при 23% от дружествата. При задължените да оповестяват нефинансова информация стойността на показателя е значително по-висока, 34%, докато при тези, които оповестяват доброволно е едва 15%. Значителната разлика от 19 пр. п. показва, че организациите, които не са задължени, в по-голямата си част не възприемат оповестяването за управлението на риска като приоритет. Регулациите в този случай играят критична роля в насърчаването на структурирани политики за оценка и управление на рисковете, свързани с устойчивостта.

Системата за управление на рисковете е най-слабо внедрена от всички показатели – тя се наблюдава само при 17% от дружествата. Дружествата, които са задължени да оповестяват нефинансова информация, постигат по-висок процент – 26%, докато сред дружествата, които оповестяват информация доброволно, този показател пада до 12%. Разликата между двете групи ясно отразява по-ниската ангажираност на доброволно оповестяващите към структурираното управление на рисковете.

Интегрирането на темите за устойчивостта в бизнес модела е на ниво от 75%. Стойността на този показател е еднакъв както при задължените да оповестяват нефинансова информация, така и при тези, които оповестяват доброволно, 75%. Това е единственият показател, при който няма разлика между двете категории, което показва, че независимо дали са задължени по закон или не, организациите разбират важността на устойчивостта и нейното интегриране в дългосрочните си бизнес стратегии.

Анализът на данните показва, че задължените да оповестяват нефинансова информация организации са по-склонни да спазват изискванията за идентифициране на съществени теми и прилагане на политики за управление на риска, докато тези, които оповестяват доброволно, се отличават с по-силно взаимодействие със заинтересованите страни. Въвеждането на вътрешен контрол е почти еднакво развито сред всички организации, а интеграцията на устойчивостта в бизнес моделите на дружествата също не зависи от регулаторния натиск. Най-слабият аспект и в двете групи остава управлението на риска, особено при доброволно оповестяващите, което показва необходимостта от допълнителни стимули и регулации за насърчаване на този процес.

Доброволно декларирани от дружествата

Фиг. 6 Оповестена информация, свързана с опазването на околната среда

На Фиг. 6 е представена информация за доброволните оповестявания на дружествата относно климатичните и екологични аспекти на техния бизнес. Анализът на тези данни разкрива важни тенденции в управлението на екологичните рискове, поставянето на цели, прилагането на мерки, предоставянето на качествена информация, управлението на отпадъците, определянето на отговорни лица и подкрепата за публични инициативи.

Отчитането на климатичните рискове и тези, произтичащи от замърсяването на околната среда, достига средно ниво от 68% за всички дружества. При дружествата, които са задължени да оповестяват нефинансова информация, този процент е 59%, докато сред дружествата, които оповестяват информация доброволно, той възлиза на 67%. Разликата показва, че доброволно оповестяващите обръщат почти същото внимание на отчитането на климатичните рискове, като задължение, въпреки че за тях това не представлява регулаторно изискване. Поставянето на цели и задачи по отноше-

ние на изпълнението на политики и дейности в областта на околната среда е отчетено при 49% от дружествата. Задължените да оповестяват нефинансова информация показват по-висок резултат от 63%, докато при тези, които оповестяват доброволно този процент е значително по-нисък, 40%.

Прилаганите мерки за предотвратяване, намаляване и контрол на замърсяването, причинено от дейността на дружествата, са отчетени при 86% от всички анализирани субекти.

Наличието на качествена информация за въздействието върху околната среда на продуктите и услугите на дружеството е отчетена за 39% от всички дружества. Дружествата, които са задължени да оповестяват нефинансова информация, постигат резултат от 47% по този показател, докато доброволно оповестяващите достигат 100%. Това ясно показва, че последните предоставят качествена информация за екологичните аспекти на своите продукти и услуги, докато при задължените да оповестяват нефинансова информация това е по-слабо застъпено. Тези данни показват, че дружествата, които доброволно оповестяват нефинансова информация, вероятно възприемат прозрачното представяне на информация за мерките в посока опазване на околната среда, които предприемат, като ключов елемент от своята стратегия за корпоративна социална отговорност и като конкурентно предимство. Внедрен план за управление на отпадъците е наличен при 36% от всички дружества от задължените да оповестяват и 29% при доброволно оповестяващите.

Определянето на служител или отдел за прилагането и оценката на политиките, свързани с климата и околната среда, е отчетено при 19% от всички дружества. При задължените да оповестяват нефинансова информация този процент е 9%, докато при тези, които оповестяват доброволно той достига 25%. Разликата показва, че доброволно оповестяващите дружества в по-голяма степен идентифицират отговорни лица за прилагане на екологичните политики, което е интересна тенденция. Това може да се обясни с желанието им да повишават репутацията и разпознаваемостта си.

Подкрепянето на публични инициативи, свързани с политики за климата и околната среда, е отчетено при 13% от всички дружества. Задължените да оповестяват нефинансова информация достигат 16%, докато при тези, които оповестяват доброволно, делът е 10%.

Анализът на резултатите от проучването разкрива няколко ключови особености на управлението на екологичните въпроси от дружествата. На първо място, задължените да оповестяват нефинансова информация дружества обикновено постигат по-високи резултати по показатели, които са свързани със задължителни политики, като управление на отпадъците и поставяне на екологични цели. В същото време, тези, които оповестяват доброволно, показват по-силна ангажираност към прозрачността, особено по отношение на предоставянето на качествена информация за въздействието на техните продукти и услуги върху околната среда.

Най-силно впечатление прави нулевият процент и при двете категории дружества по отношение на прилаганите мерки за предотвратяване и контрол на замърсяването. Това може да показва слабости в регулаторните механизми или липса на ефективни действия дори от тези, които доброволно се ангажират с устойчивостта.

Високият процент при задължените да оповестяват нефинансова информация при внедряването на планове за управление на отпадъците потвърждава, че регулаторният натиск води до конкретни действия в тази сфера. От друга страна, доброволно оповестяващите дружества демонстрират по-голям интерес към осигуряване на екологична прозрачност и определяне на отговорни лица за екологичните политики.

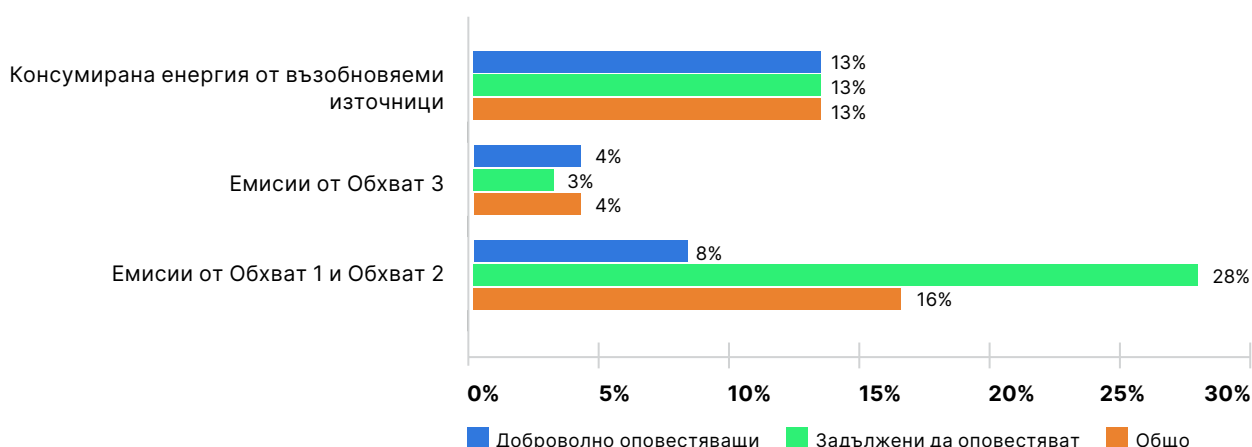
Прави впечатление, че задължените да оповестяват нефинансова информация дружества разчитат

предимно на законовите изисквания за своите действия, докато тези, които оповестяват доброволно предприемат специфични инициативи, които не са регулаторно наложени, но подобряват тяхната устойчивост и репутация. Разликите в резултатите между тези две групи подчертават значението на балансирания подход между изпълнението на задължителни и доброволни ангажименти за ефективното управление на екологичните предизвикателства.

Общият процент на дружествата, които развиват поне една стопанска дейност, определена като екологично устойчива съгласно Европейската таксономия за устойчивите дейности, е 16%. Разликата между задължените да оповестяват нефинансова информация и доброволно оповестяващите в тази категория е осезаема.

Общият извод от данните показва, че регулаторната рамка има ключова роля в насърчаването на идентифицирането и докладването на екологично устойчиви икономически дейности. В същото време, доброволно оповестяващите дружества също демонстрират ангажираност, макар и в по-ниска степен. Разликата в отчетността между двете групи подчертава значението на регулаторните изисквания за стимулиране на устойчивите бизнес практики.

Дружеството разкрива информация за:

Фиг. 7 Дял на дружествата, които разкриват количествени екологични показатели

Данните на Фиг.7 показват дела на дружествата, които разкриват информация относно своите въглеродни емисии и потребление на енергия от възобновяеми източници. Анализът разграничава общия процент, този за задължените да оповестяват нефинансова информация дружества и процента за дружествата, които оповестяват доброволно, като отразява степента на прозрачност в тези ключови области на устойчивостта.

Общият процент на дружествата, които разкриват информация за емисиите от Обхват 1 и Обхват 2, е едва 16% (28 % от задължените да оповестяват и 8 % от доброволно оповестяващите). Данните ясно показват, че регулаторните изисквания оказват силно влияние върху степента на разкриване на данни за емисиите. Компаниите, които са задължени да оповестяват, са обяснимо значително по-ангажирани с докладването на тези показатели в сравнение с компаниите, които го правят по собствено желание.

Отчетността на дружествата за емисиите от Обхват 3 е още по-слаба. Общият процент на компани-

ите, които публикуват тази информация, е едва 4%. Това означава, че много малка част от фирмите отчитат косвените емисии, свързани с тяхната верига на доставки и използването на продуктите им. Разглеждайки задължените да оповестяват нефинансова информация и тези, които оповестяват доброволно, разликата е минимална. Задължените да оповестяват нефинансова информация компании разкриват тези данни в 3% от случаите, докато при компаниите, които оповестяват доброволно, процентът е 4%. Тази почти еднаква отчетност между двете групи предполага, че дори при наличие на регулаторни изисквания, компаниите изпитват затруднения или не са склонни да предоставят информация за емисиите от Обхват 3. Това се дължи на сложността при събирането на данни, необходимостта от координация с множество доставчици или липсата на натиск от заинтересованите страни.

Потребление на енергия от възобновяеми източници е отчетено от 13% от дружествата. Такъв е и процентът за двете групи дружества от гледна точка на наличието/ липсата им на ангажименти за оповестяване. Това означава, че задължителното отчитане не оказва съществено влияние върху решението на компаниите да разкриват информация за използваната възобновяема енергия. Възможно обяснение за този резултат е, че компаниите, независимо дали попадат в обхвата на нормативното отчитане или не, възприемат използването на възобновяемата енергия като конкурентно предимство или част от своята корпоративна социална отговорност.

Въз основа на тези данни може да се направят няколко извода. Първо, задължителното отчитане води до по-висока степен на прозрачност по отношение на емисиите от Обхват 1 и Обхват 2, но при емисиите от Обхват 3, разликата между нормативно и доброволно оповестяващите дружества е незначителна. Една безспорна причина за това е, че компаниите срещат сериозни затруднения в събирането и отчитането на данните, независимо от регулаторните изисквания. Второ, разкриването на информация за потреблението на възобновяема енергия не зависи от регулаторния натиск, а по-скоро от самостоятелното решение на компаниите да подчертаят усилията си в тази област. Трето, въпреки че има известно разкриване на данни за емисиите и възобновяемата енергия, общите нива на прозрачност остават сравнително ниски, което показва необходимостта от допълнителни стимули и регулации за насърчаване на устойчивите бизнес практики.

Доброволно декларирани от дружествата

Фиг. 6 Оповестена информация, свързана с опазването на околната среда

Анализът на предоставената информация относно устойчивото управление на дружествата разкрива някои тенденции в подходите към екологичните, социалните и управленските аспекти на устойчивостта (Фиг. 8). От данните става ясно, че и в тази област съществуват различия между задължените и доброволно оповестяващите дружества, което влияе на тяхната ангажираност и прозрачност.

Първо, в контекста на управлението на устойчивостта, 40% от дружествата съобщават, че изготвят отчети на базата на нормативни задължения. Този процент е важен показател за ангажиментите на компаниите към прозрачността и отговорността. Въпреки това, само 23% от тях прилагат политика за управление на риска, свързан с устойчивостта, което подсказва, че много компании не придават необходимото значение на идентифицирането и управлението на рисковете в тази област.

Второ, проучването на екологичните аспекти показва, че 68% от дружествата отчитат рисковете, свързани с климатичните промени. Същевременно, само 49% от групата поставят конкретни екологични цели, което разкрива възможности за подобрене на ангажираността им към устойчивото развитие.

Данните показват, че само 14% от дружествата отчитат рисковете, свързани със социалните въпроси и заетостта. Доброволно оповестяващите дружества и тук показват по-слаба ангажираност в сравнение с останалите, което може да се дължи на липса на регулаторни стимули или на приоритетите на съответните индустрии.

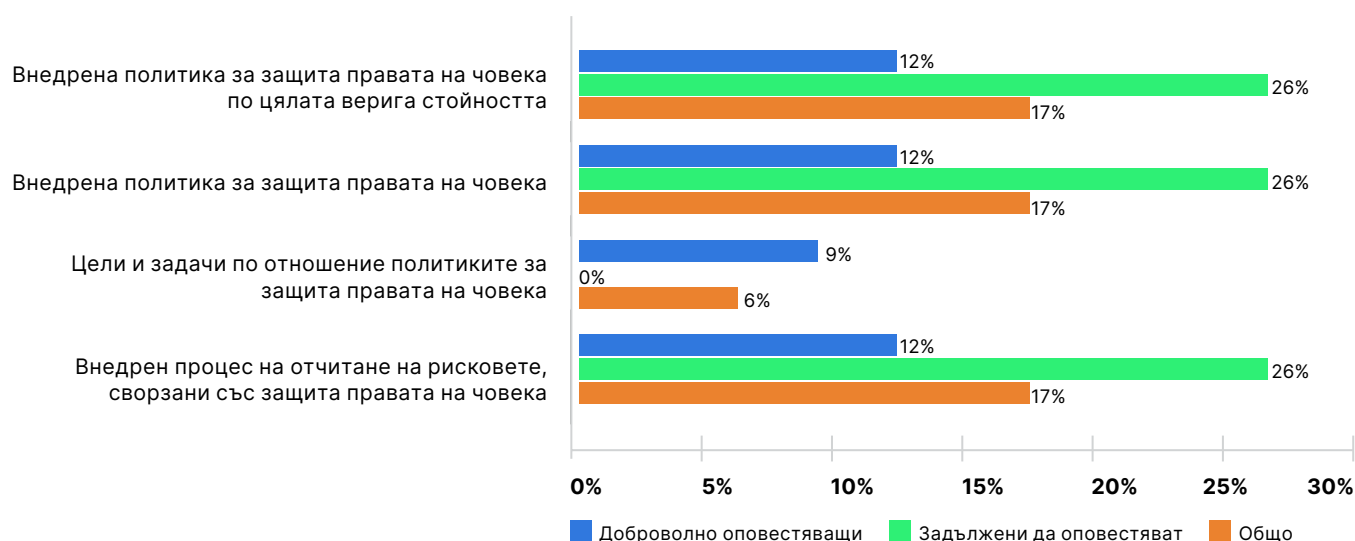
В обобщение, данните подчертават необходимостта от по-силно интегриране на устойчивостта в бизнес моделите на всички организации. Регулаторните изисквания имат важна роля в насърчаването на ангажимента към устойчивото управление, но компаниите също така трябва да предприемат проактивни стъпки за подобряване на прозрачността и отчетността си. Препоръчва се разработването на нови инициативи, които да стимулират компаниите да поставят конкретни цели, свързани с устойчивостта и да подобрят механизмите за управление на рисковете.

Допълнителните усилия в насърчаването на корпоративната социална отговорност, обучението на служителите по въпросите на устойчивостта и ангажиментите към акционерите ще помогнат за създаването на по-устойчива бизнес среда. Важно е компаниите да осъзнаят, че устойчивостта не е просто задължение, а и възможност за иновации и дългосрочен растеж.

Оповестяване в областта на социалната отговорност и права на човека (Social - S)

Анализът показва различия между общия процент на дружествата, които докладват относно различни социални аспекти, и дела на тези, които го правят на нормативна или доброволна основа (Фиг. 9).

Дружеството разкрива информация за:

Фиг. 9 Ангажираност на дружествата с въпросите за защитата на правата на човека

Общо 17% от дружествата декларират, че отчитат рисковете, свързани със защитата на правата на човека. Сред задължените да оповестяват нефинансова информация този процент е 26%, докато при тези, които оповестяват доброволно, той е 12%. Това показва, че дружествата, задължени от нормативните изисквания, са по-склонни да разпознаят и докладват рисковете в тази област.

Що се отнася до поставянето на цели и задачи в областта на политиките за защита на правата на човека, общият процент на дружествата, които го правят, е значително по-нисък – само 6%. Прави впечатление, че сред задължените да оповестяват нефинансова информация този дял е 0%, докато сред дружествата, които оповестяват доброволно, той достига 9%. Това означава, че нормативните изисквания не стимулират дружествата да си поставят конкретни цели и задачи, решаващо се оказва желанието им да работят в тази област.

По отношение на прилагането на политики за защита на правата на човека, общо 17% от дружествата декларират, че имат такава. Отново се наблюдават различия в двете групи дружества, като сред задължените да оповестяват нефинансова информация този дял е 26%, а сред тези, които оповестяват доброволно, той е 12%. Това съответства на данните за отчитането на рисковете, което показва, че нормативните изисквания играят роля в приемането на политики в тази област, но не гарантират тяхното повсеместно прилагане.

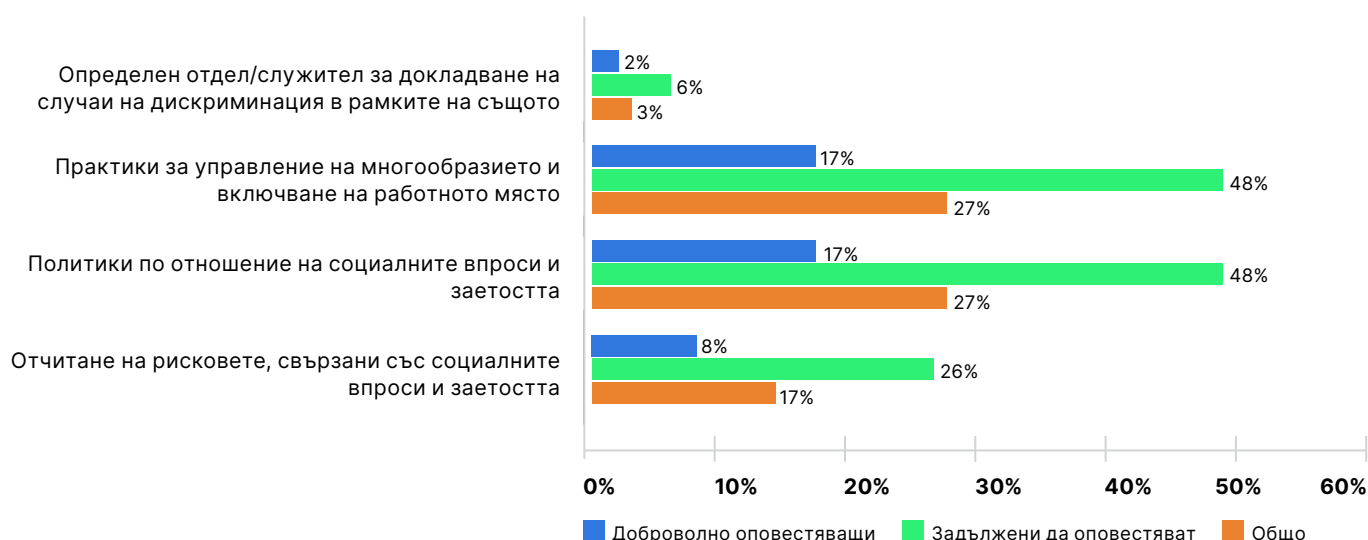
Прилагането на политика за защита на правата на човека по цялата верига на стойността също е обхванато в данните, като 17% от дружествата докладват този аспект. От тях 26% са задължени да оповестяват, докато само 12% го правят доброволно. Данните показват, че прилагането на такива политики по цялата верига на стойността е по-често сред дружествата, които са обект на нормативни изисквания. Въпреки това, дори в тази група не всички компании разширяват прилагането на политиките си по цялата верига.

Анализът разкрива няколко важни взаимозависимости. Първо, задължените да оповестяват нефинансова информация дружества като цяло са по-ангажирани с докладването и прилагането на политики за защита на правата на човека в сравнение с тези, които оповестяват доброволно. От друга

страна, те не изглежда да си поставят ясни цели и задачи в тази област, което може да показва формално спазване на нормативните изисквания, но не непременно стратегическо планиране. Второ, оповестяващите доброволно дружества са по-склонни да си поставят конкретни цели, дори ако общият им ангажимент към политиките за защита на правата на човека е по-нисък.

Данните сочат, че докато нормативните изисквания водят до прилагане и докладване на политики в по-висока степен, те не гарантират наличието на стратегически подход и поставяне на цели. От друга страна, макар че доброволно оповестяващите дружества по-рядко да приемат такива политики, тези, които го правят, често предприемат конкретни действия в посока подобряване на защитата на правата на човека.

Цели и задачи по отношение на политиките, свързани със социалните въпроси и заетостта

Фиг. 10 Ангажираност на дружествата със социалните въпроси и заетостта

Анализът на данните за оповестяванията на дружествата по социалните въпроси и заетостта разкрива значителни различия между задължените и доброволно оповестяващите.

Общо 14% от дружествата декларират, че отчитат рисковете, свързани със социалните въпроси и заетостта. Сред задължените да оповестяват нефинансова информация този процент е значително по-висок, 26%, докато при доброволно оповестяващите, той е едва 8%. Това показва, че нормативните изисквания играят важна роля в ангажирането на компаниите с разпознаването и докладването на тези рискове. Фактът, че само 8% от доброволно оповестяващите дружества се ангажират с този процес, може да означава, че социалните рискове не се възприемат като значими от тях, или че няма достатъчен натиск от заинтересованите страни за тяхното публично разкриване.

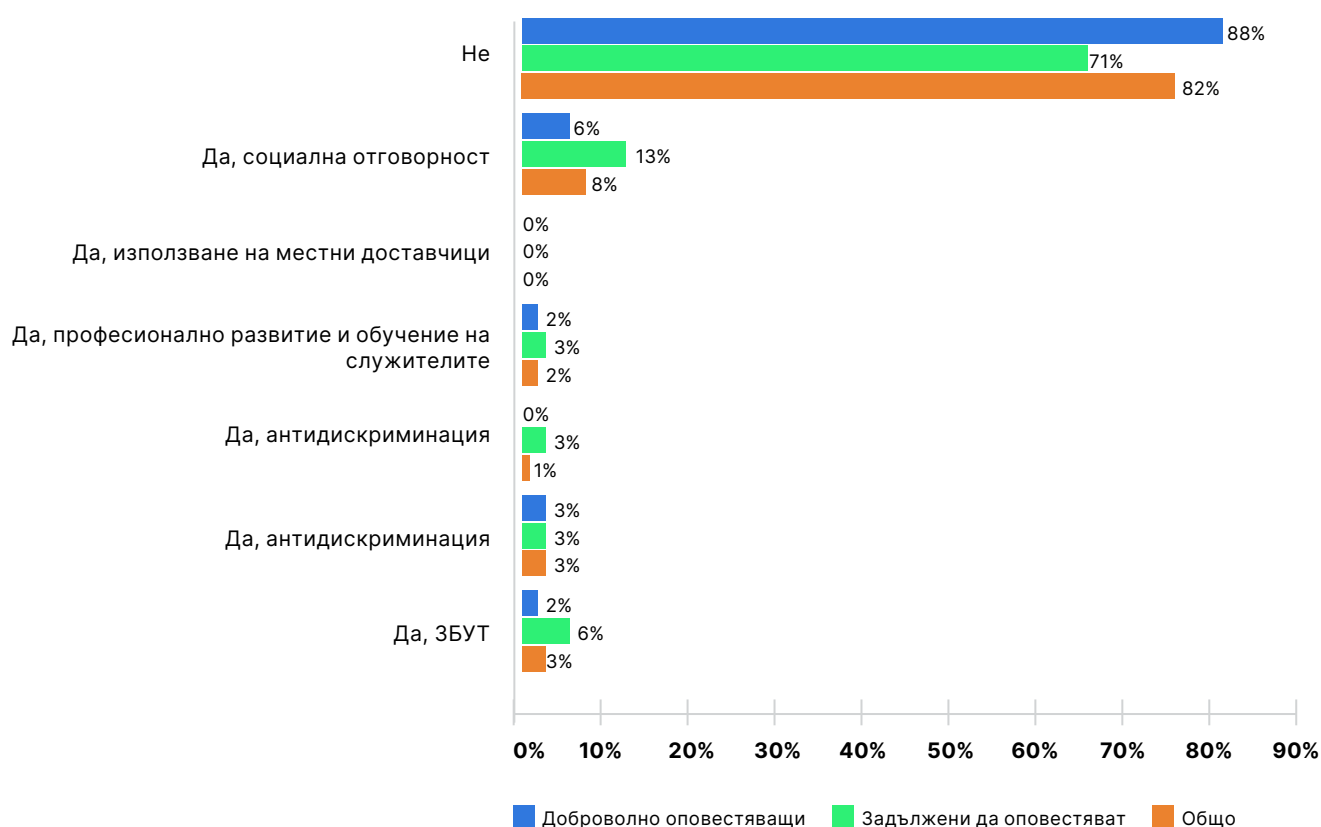
Що се отнася до наличието на политики по отношение на социалните въпроси и заетостта, делът на дружествата, които декларират такива, е 27% от всички. Сред задължените да оповестяват нефинансова информация този дял достига 48%, докато сред доброволно оповестяващите е 17%. Изводът е, че близо половината от дружествата, подчинени на нормативни изисквания, приемат официални политики в тази сфера, докато при доброволно оповестяващите този дял е значително по-нисък.

Подобна тенденция се наблюдава и при практиките за управление на многообразието и включването на работното място. Общо 27% от дружествата докладват, че прилагат такива практики. Сред задължените да оповестяват нефинансова информация този процент отново достига 48%, а сред доброволно оповестяващите, той е 17%. Може да се заключи, че наличието на регулации стимулира компаниите да развиват политики и практики в тази област, но въпреки това близо половината от тях не са въвели конкретни механизми за многообразие и включване.

Данните за определянето на отдел или служител, който да докладва случаи на дискриминация, разкриват значително по-ниска ангажираност. Само 3% от дружествата декларират, че имат такъв механизъм. Сред задължените да оповестяват нефинансова информация този процент е 6%, докато при дружествата, които оповестяват доброволно, е едва 2%. Това е показателно за слабата институционална подкрепа в компаниите по отношение на механизмите за докладване на случаите на дискриминация. Дори сред задължените да оповестяват нефинансова информация дружества този процент остава изключително нисък, което предполага, че повечето компании не разглеждат създаването на такива механизми като необходими.

Общата картина, която се очертава е, че задължените да оповестяват нефинансова информация дружества показват по-висока степен на ангажираност със социалните аспекти на устойчивостта, но все още пред значителна част от тях предстои да изработят и прилагат систематични политики и механизми за управление на социалните въпроси и заетостта. В същото време доброволно оповестяващите са значително по-слабо ангажирани в тези области, което може да се дължи на липса на регулаторен натиск или на приоритетите на съответните индустрии.

Дружеството разкрива ли обобщена информация за своите цели и задачи по отношение на политиките, свързани със социалните въпроси и заетостта?

Фиг. 11 Цели и задачи на дружествата, свързани със социалните въпроси и заетостта

В анализа на предоставената информация относно политиката на дружествата за социални въпроси и заетост можем да видим, че данните разкриват значителни аспекти на ангажираността на организациите в тези области. Данните, представени на Фиг. 11 по-горе, дават ясна представа за това как дружествата подхождат към социалната отговорност, антидискриминацията, повишаването на доходите, професионалното развитие и използването на местни доставчици.

На първо място е видно, че 3% от дружествата са посочили, че разкриват обобщена информация по отношение на здравословните и безопасни условия на труд (ЗБУТ). В този контекст, 6% от задължените организации също са признали съществуването на подобни политики, а 2% от доброволните участници също са потвърдили наличието на информация по темата в годишните си доклади. Тази статистика показва, че само малък процент от дружествата активно информират за своите усилия в сферата на безопасността и здравето на работното място.

По отношение на антидискриминационните политики, отново 3% от дружествата са посочили, че предоставят информация. Важен елемент е, че 3% от задължените организации и 3% от доброволните участници са потвърдили наличие на такива политики. Тези данни сочат, че част от дружествата осъзнават важността на антидискриминационните мерки в съвременния работен контекст.

Когато говорим за повишаване на доходите, само 1% от дружествата са заявили, че предоставят информация в тази област. Сред задължените да оповестяват нефинансова информация дружества, 3% са признали подобно действие, докато нито едно от доброволно оповестяващите не е посочило такава информация.

В сферата на професионалното развитие и обучението на служителите, едва 2% от дружествата разкриват информация, докато 3% от задължените и 2% от доброволно оповестяващите също са потвърдили наличие на подобни практики.

Интересно е да се отбележи, че 0% от дружествата са посочили, че разкриват информация за използването на местни доставчици. Това може да сигнализира за недостатъчно приоритизиране на местната икономика и оттук – за значителен потенциал за подкрепа на местния бизнес.

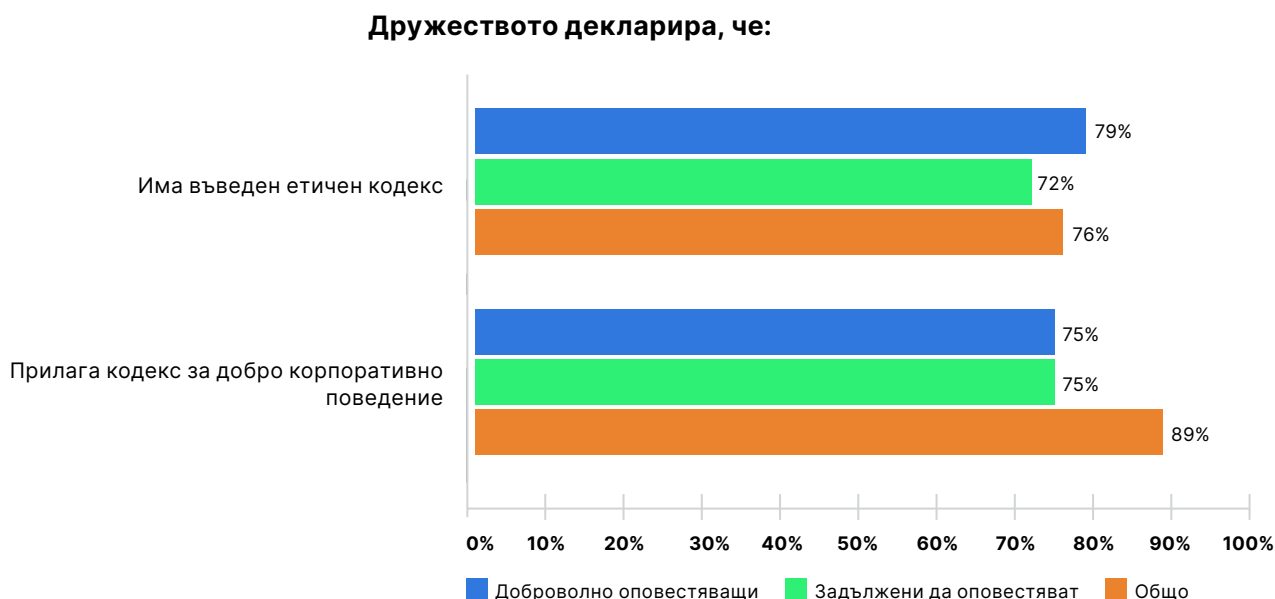
На противоположния край на спектъра, 8% от дружествата са заявили, че разкриват информация относно социалната отговорност. От задължените да оповестяват нефинансова информация организации, 13% са потвърдили наличието на такива политики, а 6% от доброволно оповестяващите също са посочили информация по темата. Тази статистика показва, че социалната отговорност е важна за много компании, като те осъзнават необходимостта от прозрачност и ангажираност по социалните въпроси.

В обобщение, значим дял, 82%, от дружествата не разкриват синтезирана информация по отношение на социалните въпроси и заетостта. Сред задължените да оповестяват организации 71% не предоставят подобна информация, а 88% от доброволно оповестяващите също не разкриват данни. Следователно, има значителен потенциал за подобряване на прозрачността и ангажираността в тези области.

Тази информация подчертава важността на необходимостта от разширяване на ангажиментите на компаниите към социалните въпроси и заетостта, и тяхното оповестяване, особено в контекста на нарастващите очаквания на обществото за корпоративна отговорност.

Оповестяване в областта на корпоративното управление и прозрачността (Governance - G)

Анализът на данните относно разкритата информация от дружествата в областта на управленските аспекти на устойчивото развитие и устойчивостта изобщо показва значителна ангажираност към доброто корпоративно поведение и етичните стандарти. Според предоставената информация, 100% от дружествата прилагат кодекс за добро корпоративно управление. От тях 75% са задължени да оповестяват нефинансова информация, докато 75% от доброволно оповестяващите също спазват този кодекс. (Фиг. 12).

Фиг. 12 Ангажираност на дружеството с етично корпоративно управление

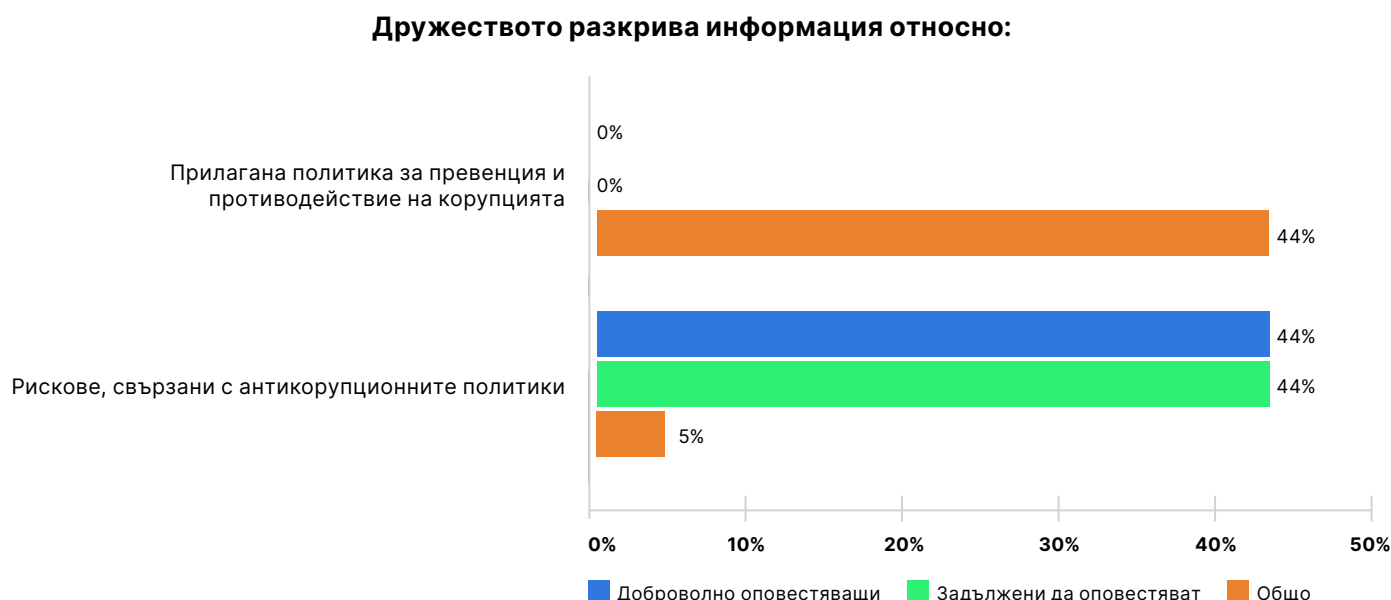
Данните относно наличието на етичен кодекс показват, че 76% от дружествата имат такъв. От задължените да оповестяват нефинансова информация дружества, 72% разполагат с такъв кодекс, а при доброволно оповестяващите, този процент е малко по-висок, 79%. Следователно, въпреки различията в изискванията спрямо отчетността на дружествата, корпоративната етика остава важен аспект на управлението за повечето от тях.

Анализът на данните относно антикорупционните политики в дружествата разкрива важни елементи на ангажираността с борбата с корупцията. Само 5% от общия брой компании признават рисковете, свързани с антикорупционните политики, което е тревожно нисък процент и показва, че повечето организации не осъзнават или не отчитат потенциалните заплахи в тази сфера. От всички дружества, 44% съобщават за осъзнаване на тези рискове, което предполага, че е налице информираност и ангажираност с антикорупционните мерки.

Прилагането на политика за превенция и противодействие на корупцията е по-обнадеждаващо, тъй като 44% от общия брой дружества потвърждават наличието на такава политика. Този процент е равен за задължените и за доброволно оповестяващите организации, което показва, че независимо от начина на отчетност, компаниите осъзнават важността на активната борба с корупцията. Въпреки че наличието на политики е положително, процентът на компаниите, които разкриват, че осъзнават рисковете, остава значително нисък. Това подчертава необходимостта от увеличаване на осведо-

меността относно антикорупционните практики, за да се постигне по-висока ефективност в предотвратяването на корупционни практики в бизнеса.

Анализът на данните относно антикорупционните политики в дружествата разкрива важни предизвикателства и възможности за подобрене (Фиг. 13). Само 5% от общия брой компании признават рисковете, изискващи прилагането на антикорупционните политики.

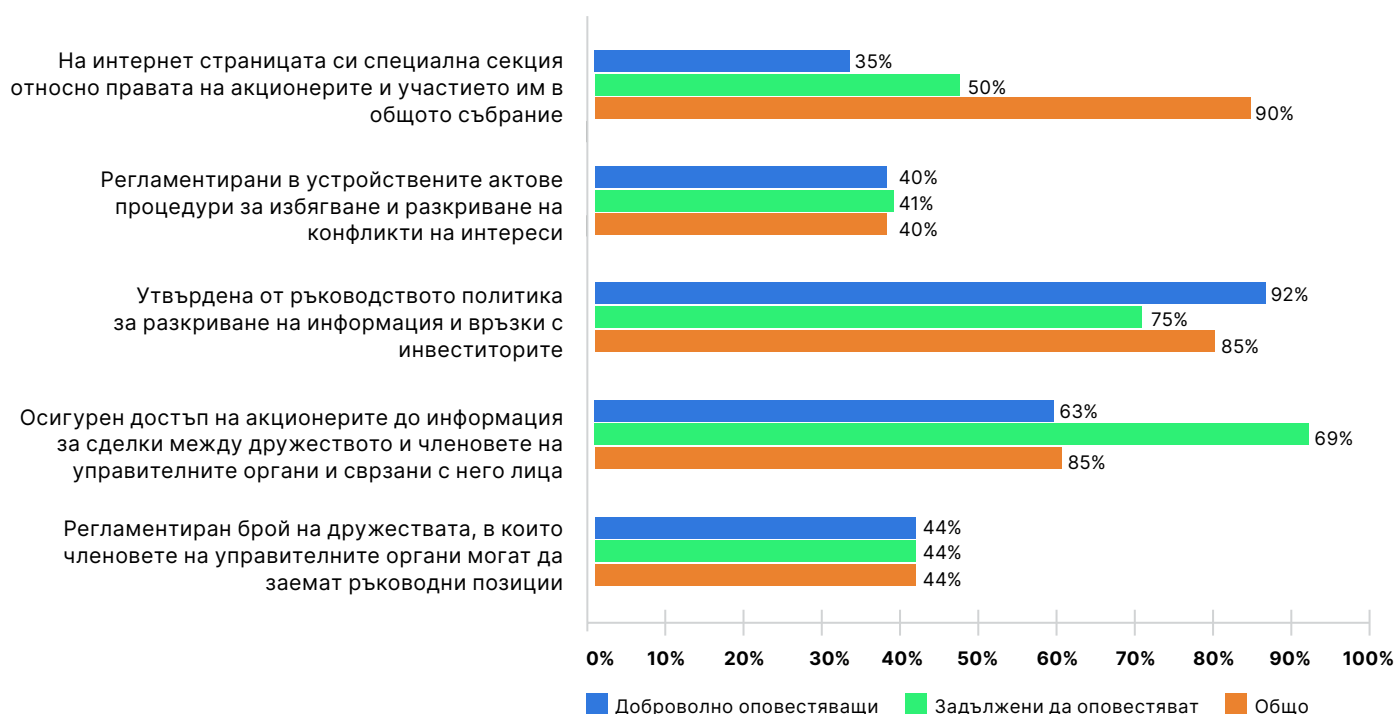
Фиг. 13 Политики и подходи, свързани с антикорупционни дейности

Когато разгледаме задължените да оповестяват нефинансова информация организации, този процент е още по-нисък, 3%, докато 6% от доброволно оповестяващите компании ги осъзнават. Тези данни показват, че много дружества вероятно не осъзнават напълно потенциалните заплахи и уязвимости, свързани с корупционните практики. Ниските проценти на осведоменост относно рисковете изискват внимание и действия за повишаване на информираността в сектора.

От друга страна, 44% от дружествата потвърждават, че прилагат политика за превенция и противодействие на корупцията. Този процент е равен за двете разглеждани категории дружества. Наличието на такива политики е положителен знак, тъй като показва, че компаниите разбират необходимостта от структуриране на антикорупционните мерки. Въпреки това, разминаването между осъзнаването на рисковете и наличието на политики индикира необходимостта от по-активно образование и обучение за служителите, за да може антикорупционният подход да бъде ефективен в практиката. Тази ситуация подчертава важността на интегрирането на антикорупционните усилия в корпоративната култура и ежедневните операции на компаниите.

Анализът на данните относно разкритата информация от дружествата за управление, прозрачност и ангажираност към акционерите предоставя поглед към корпоративната култура и практиките в тази област (Фиг. 14). Въз основа на предоставените данни можем да направим детайлен преглед на различните аспекти на корпоративното управление, които влияят на доверието на акционерите и на цялостната ефективност на организациите.

Дружеството декларира, че има:

Фиг. 14 Подходи за защита правата на акционерите

Започвайки с регламентирания в устройствените актове брой на дружествата, в които членовете на управителните органи могат да заемат ръководни позиции, 44% от всички дружества посочват, че разкриват такава информация. Този процент е еднакъв и за задължените да оповестяват нефинансова информация, и за доброволно оповестяващите. Важно е да се подчертае, че това показва ангажимента към осигуряването на прозрачност и предотвратяването на конфликти на интереси, като същевременно осигурява на акционерите яснота относно състава на управленските структури. Наличието на регламентиран ограничения по отношение на ръководните позиции е ключов елемент за гарантиране на етика в управлението, което е от съществено значение за поддържане на доверието между акционерите и управителните органи.

Следващият аспект – как дружествата осигуряват достъп на акционерите до информация за сделки между организацията и членовете на управителните органи – показва, че 65% от компаниите оповестяват такава информация. За задължените да оповестяват нефинансова информация и тези, които го правят доброволно, процентите са 69% и 63% съответно. Тази информация е от съществено значение, тъй като предоставя на акционерите необходимите данни за оценка на потенциалните конфликти на интереси и за вземане на информирани решения. Независимо че процентът е относително висок, винаги има място за подобрение, особено в контекста на увеличаващата се необходимост от прозрачност в корпоративното управление. Разширяването на достъпа до информация за сделки би могло да укрепи доверието на акционерите и да предотврати евентуални конфликти, които могат да се появят при недостатъчна прозрачност.

Що се отнася до утвърдената от ръководството политика за разкриване на информация и връзки с инвеститорите, 85% от дружествата (75% от задължените да оповестяват и 92% от тези, които го правят доброволно) потвърдиха наличието на такава политика. Интересно е, че доброволно оповестяващите нефинансова информация дружества изглеждат по-ангажирани с прозрачността

и комуникацията с инвеститорите. Политиката за разкриване на информация е също така важен механизъм за изграждане на доверие между компанията и акционерите, тъй като тя гарантира, че инвеститорите са информирани за важните решения и събития, свързани с дружеството. Възможността за активна комуникация с инвеститорите е от съществено значение за създаване на доверие и за насърчаване на дългосрочни инвестиции.

По отношение на регламентираните в устройствените актове процедури за избягване и разкриване на конфликти на интереси, 40% от дружествата (41% и 40% от задължените и от доброволно оповестяващите съответно) посочват, че разкриват информация по тази тема. Съществуването на ясни и прозрачни процедури за управление на конфликтите на интереси е от важно значение за запазване на етичните стандарти и за защита на интересите на акционерите. Необходимо е компаниите да продължат да усъвършенстват своите политики и практики, за да гарантират, че конфликтите на интереси се разпознават и управляват адекватно.

Накрая, 90% от дружествата (50% и 35% съответно за задължените и за доброволно оповестяващите) поддържат специална секция на интернет страницата си относно правата на акционерите и участието им в Общото събрание на акционерите. Наличието на ясна и достъпна информация за правата на акционерите е критично важно, тъй като това помага за активното участие на акционерите в управлението на дружеството. Осигуряването на такава информация може да повиши ангажираността на акционерите и да спомогне за по-добро представяне на дружеството.

В заключение, данните подчертават важността на прозрачността и ангажиментите на дружествата към своите акционери. В редица области, като наличието на политики за разкриване на информация и антикорупционни мерки, се наблюдава оповестяване на информация от значим дял от дружествата, като е налице необходимост от отделяне на повече внимание на рисковете пред дружествата и на управлението на конфликтите на интереси. Компаниите трябва да продължат да работят за подобряване на своите практики и да насърчават активното участие на акционерите, за да затвърждават все повече доверието им към себе си.

Заклучение и препоръки

Анализът на предоставената информация относно оповестяванията на устойчивото управление на дружествата разкрива важни факти и аспекти, свързани с подходите към екологичните, социалните и управленските въпроси в дейността им. Открояват се значителни разлики по повечето показатели между двете категории дружества – тези, които са задължени законодателно да оповестяват нефинансова информация и останалите, които го правят доброволно.

Първо, 40% от дружествата съобщават, че изготвят отчети поради нормативни задължения. Този процент е важен показател за ангажиментите на компаниите към прозрачността и отговорността. Въпреки това, само 23% от организациите прилагат политика за управление на риска, свързан с устойчивостта, което подсказва, че е налице широка област, в която да се търсят подобрения в бъдеще.

Второ, проучването на екологичните аспекти показва, че 68% от дружествата отчитат рисковете, свързани с климатичните промени и 49% от тях поставят конкретни цели на екологичните си политики. Това разкрива възможности за подобрене в ангажимента към устойчивото развитие. Осъзнаването на значението на климатичните и екологичните рискове от страна на дружествата ще им даде възможност не само да управляват по-добре цялостния си финансов риск, но и да идентифицират нови бизнес възможности. В това отношение има поле за обучение и насоки, които да им помогнат в този процес.

Анализът показва, че само 14% от дружествата отчитат рисковете, свързани със социалните въпроси и заетостта. Като цяло доброволно оповестяващите дружества показват по-слаба ангажираност с оповестяванията по социалната тематика, което е естествено предвид липсата на регулаторни изисквания в тази област за тях и може да се дължи и на ниските социални рискове като цяло в съответните индустрии.

В заключение, анализът показва необходимостта от по-силно интегриране на устойчивостта в бизнес моделите на всички изследвани организации. Регулаторните изисквания имат важна роля в насърчаването на ангажимента към устойчивото управление и компаниите следва да предприемат проактивни стъпки за подобряване на прозрачността и отчетността си. Препоръчва се разработването на нови инициативи, които да стимулират компаниите да поставят конкретни цели, свързани с устойчивостта и да подобрят механизмите за управление на рисковете.

Допълнителните усилия в насърчаването на корпоративната социална отговорност, обучението на служителите по въпросите на устойчивостта и ангажиментите към акционерите ще помогнат за създаването на по-устойчива бизнес среда. Важно е компаниите да осъзнаят, че устойчивостта не е просто задължение, а и възможност за иновации и дългосрочен растеж.

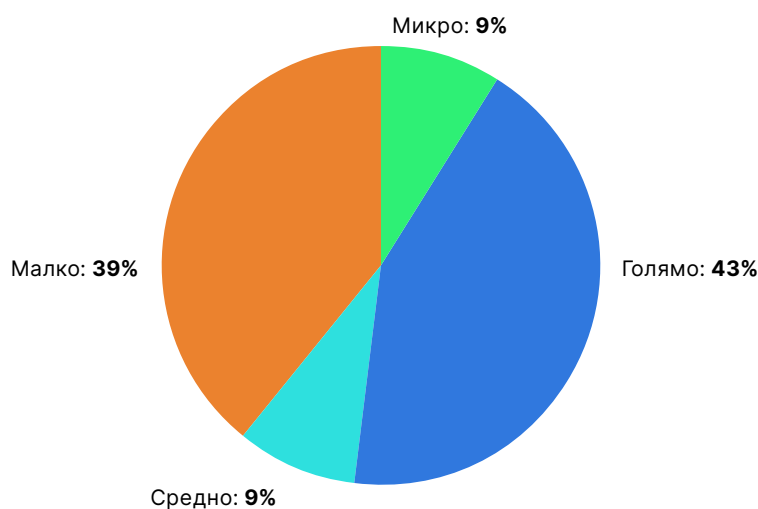
ЧАСТ II.

Енергийни гужества

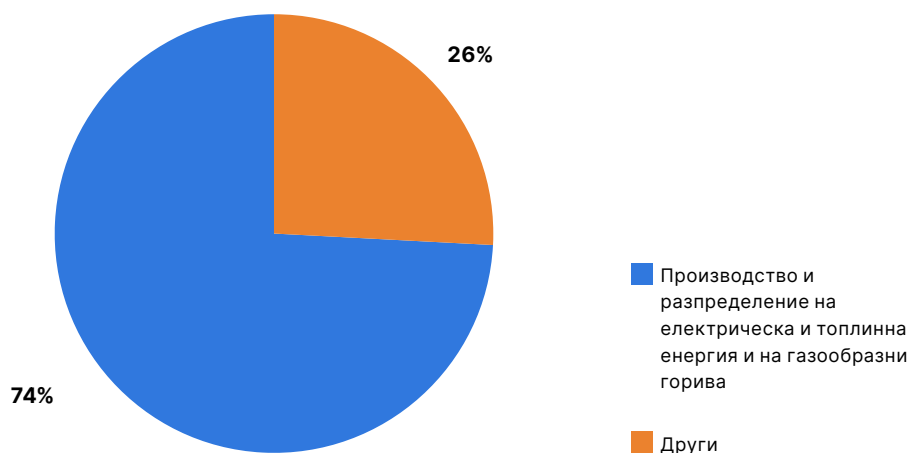
Енергийните дружества имат стратегическа роля в националната икономика и оказват значително влияние върху околната среда поради своята дейност в областта на производството и разпределението на енергия. Този раздел разглежда специфичните характеристики на нефинансовото оповестяване на енергийните дружества, като акцентира върху екологичните рискове, свързани с техните операции, както и на социалните и управленските практики, които влияят върху устойчивостта им. Макар всички дружества да идентифицират ключови ESG теми за своите дейности, степента на интеграция и конкретното отчитане на мерки и политики в тази област варира значително, което налага необходимост от по-структурирано и детайлно оповестяване.

Анализирани са общо 96 търговски участници, регистрирани на Българската независима енергийна борса (БНЕБ) ЕАД. 43% от дружествата са големи, 9% - средни, 39% - малки, а 9% - микро предприятия (Фиг. 15).

Фиг. 15 Дружества по размер

Разпределението на дружествата по икономически сектори е представено на Фиг. 16, като преобладаващият процент от тях, 74%, оперират в сферата на производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива.

Фиг. 16 Разпределение на дружествата по икономически сектор

Управление на устойчивостта

В съвременния бизнес свят прозрачността и отчетността имат ключова роля за доверието на инвеститорите и акционерите. Анализът на данните относно корпоративното управление разкрива значителни разлики между дружествата, които са задължени нормативно да оповестяват нефинансова информация и тези, които го правят доброволно.

Според представените на Фиг. 17 данни, всяко второ дружество има вътрешни правила за изготвяне на годишните и междинните отчети, и за реда за разкриване на информация. Този процент е значително по-висок при задължените да оповестяват нефинансова информация дружества, 77%, докато само 46% от тези, които оповестяват доброволно следват подобни правила. Разликата подчертава ангажимента на задължените да оповестяват за спазването на установените процедури, докато останалите се ползват от по-голяма свобода, но и по-ниска степен на структурираност в отчетността.

Дружеството изрично подчертава, че:

Фиг. 17 Степен на внедряване на политики и практики в областта на устойчивото развитие

Въпреки че всички дружества идентифицират съществени теми, свързани с устойчивостта, само 26% от тях и по-малко от една трета от тези, които оповестяват доброволно, 20%, са идентифицирали заинтересовани страни, и отчитат взаимодействие с тях. Тази информация е от съществено значение, тъй като идентифицирането на заинтересованите страни е основа за изграждане на устойчиво бизнес управление.

Данните показват, че всяко второ дружество има внедрена система за вътрешен контрол. Процентът е по-висок при задължените да оповестяват нефинансова информация, 65%, докато 45% от тези,

които оповестяват доброволно, разполагат с подобен механизъм. Системите за вътрешен контрол са ключови за управлението на финансовите и оперативните рискове и техният по-висок процент при задължените да оповестяват нефинансова информация дружества подчертава значението на регулаторната среда за насърчаването на добри практики.

В контекста на управлението на рисковете, само 6% от всички дружества прилагат политика за управление на риска, включваща рисковете, свързани с устойчивостта. Тук отново задължените да оповестяват нефинансова информация дружества показват по-добри резултати, 13%, докато само 3% от доброволно оповестяващите дружества имат такава политика. Освен това, 17% от всички дружества (26% от задължените да оповестяват нефинансова информация и двойно по-малко от доброволно оповестяващите) имат внедрена система за управление на рисковете. Тези данни показват, че задължените да оповестяват нефинансова информация дружества са по-склонни да интегрират процеса по управление на рисковете в своята оперативна практика.

Интегрирането на темите за устойчивост в бизнес модела е важен аспект за дългосрочния успех на компаниите. Прави впечатление, че 40% от всички дружества (55% от задължените да оповестяват нефинансова информация и 32% от тези, които го правят доброволно) съобщават, че са го включили в своите бизнес модели. Обяснимо задължените да оповестяват нефинансова информация дружества поставят по-голям фокус върху устойчивостта поради законодателните изисквания и очакванията от страна на инвеститорите към тях.

Важно е да се отбележи, че 65% от дружествата не прилагат кодекс за добро корпоративно управление, като 39% от задължените да оповестяват нефинансова информация и 77% от тези, които оповестяват доброволно, не следват подобни практики.

Също така, 67% от дружествата (32% от задължените да оповестяват нефинансова информация и 83% от доброволно оповестяващите) нямат въведен етичен кодекс. В допълнение, 93% от дружествата (94% от задължените и 92% от доброволно оповестяващите) не разкриват информация за рисковете, свързани с антикорупционните политики. Това подчертава необходимостта от подобряване на информираността по отношение на управлението на рисковете и провеждането на антикорупционни политики.

Първоначалният преглед на тематичните направления показва следните резултати за всички разглеждани дружества:

Таблица 2. Въвеждане на процеси на управление на дейностите в областта на устойчивото развитие (устойчивостта)

Дружеството потвърждава следното по отношение на:	Устойчивостта	Екологичните аспекти	Социалните аспекти		Управленските аспекти
			Права на човека	Заетост	
Система за управление на рисковете	17%	14%	17%	27%	7%
Система за управление на процесите	-	21%	-	-	18%
Система за вътрешен контрол	51%	38%	-	-	25%
Фирмена политика	100%	8%	17%	27%	35%
Поставени цели и задачи	-	24%	6%	8%	-
Мерки за подобрене	-	22%	-	27%	-
Количествени/ качествени показатели	100%	8%	-	-	8%

Анализът на данните показва значителни разлики между резултатите на дружествата, които са задължени да оповестяват нефинансова информация и тези, които го правят доброволно. Първата група демонстрират по-висока степен на прозрачност и структурираност в отчетността, докато втората показват по-голяма свобода, но и по-ниска ангажираност към добри практики в корпоративното управление. Нуждата от подобряване на отчетността, управлението на рисковете и етичните стандарти е очевидна за всички дружества, независимо от начина им на отчитане.

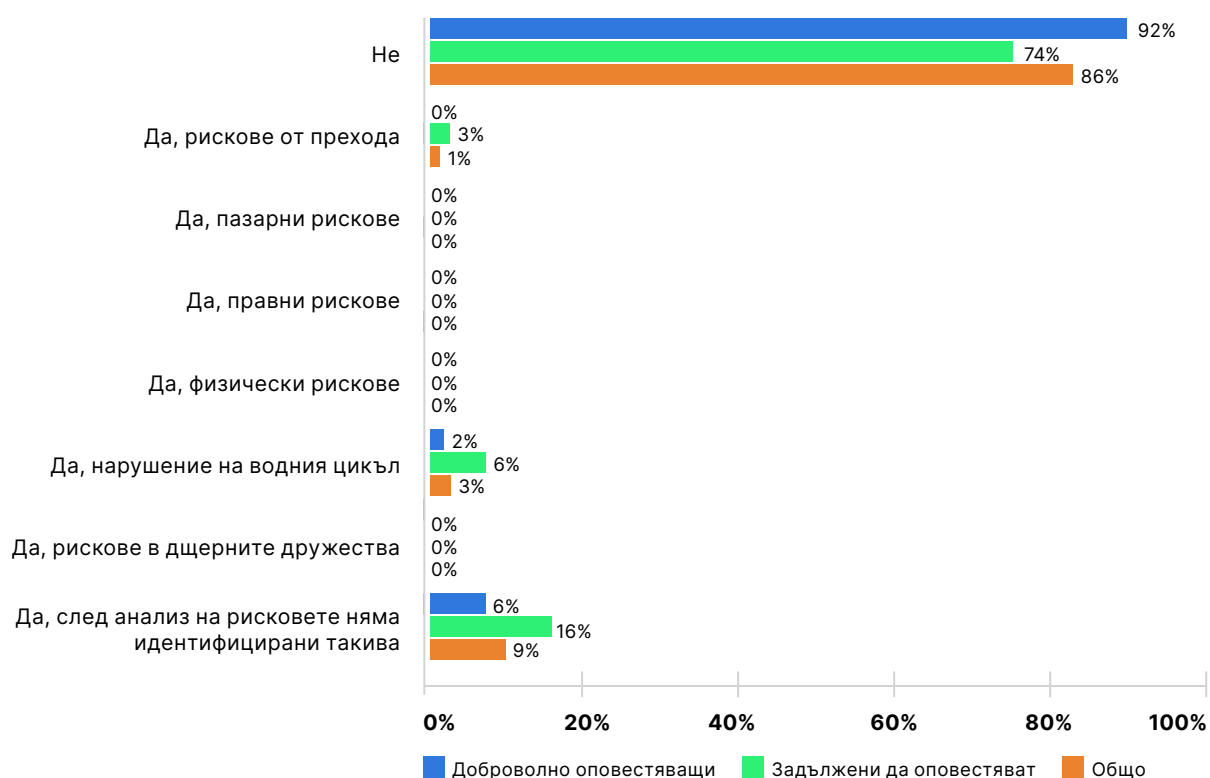
Оповестяване в областта на околната среда (Environment - E)

Със заострящото се внимание към климатичните промени и техните последствия, идентифицирането на рискове, свързани с околната среда, става все по-важно за корпоративното управление. Данните, представени по-долу, показват значителни различия между дружествата, които оповестяват информация по задължение и тези, които го правят доброволно и подчертават някои особености в оповестяванията за климатичните рискове.

Според получените данни (Фиг. 18) 86% от дружества не са правили анализ и затова не са идентифицират рискове, произтичащи от изменението на климата. При разглеждане на данните по категории, става ясно, че 92% от тези, които оповестяват доброволно и 74% от задължените да оповестяват нефинансова информация дружества не идентифицират съществени рискове, свързани с изменението в климата. Това подчертава общата тенденция, при която компаниите не успяват да оценят прякото въздействие на климатичните промени върху своите ресурси и операции.

Липсата на разбиране за значението на климатичните рискове може да доведе до последици за бизнеса от финансов характер в следствие на щети от екстремни метеорологични събития и/или от постепенното изместване и нетипично проявление на сезоните, което ще се отразява на клиентите на разглежданите дружества, така че е препоръчително постепенно да се изгражда капацитет по тази тема в компаниите.

Идентифицирани рискове, произтичащи от изменението на климата

Фиг. 18 Идентифициране на климатичните рискове от дружествата

Процентът на идентифицираните рискове, свързани с водния цикъл, е още по-нисък – само 3% от обхванатите от изследването компании (6% от задължените да оповестяват нефинансова информация и 2% от доброволно отчитащите) заявяват, че разбират последиците от тези рискове. Тази тенденция е притеснителна, тъй като водните ресурси са критично важни за много индустрии, а промените в климата могат да променят наличността и качеството на водата. Едва 1% (3% от задължените да оповестяват нефинансова информация) от изследваните дружества са идентифицирали климатични рискове от прехода за дейността си. Това от друга страна е обяснимо, предвид на ниската изложеност на голяма част от дружествата конкретно на този тип риск.

Анализът на данните от Фиг. 19 показва, че значителен процент от компаниите все още не предоставят информация по ключови екологични теми.

Дружествата декларират:

Фиг. 19 Оповестяване на информация относно опазването на околната среда

Според данните от изследването, 94% от дружествата не разкриват информация за подкрепяни публични инициативи, свързани с политики за климата и околната среда. Липсата на информация в тази област е индикативна, тъй като подкрепата на инициативи за опазване на климата е важна за изграждане на доверие сред акционерите и обществото.

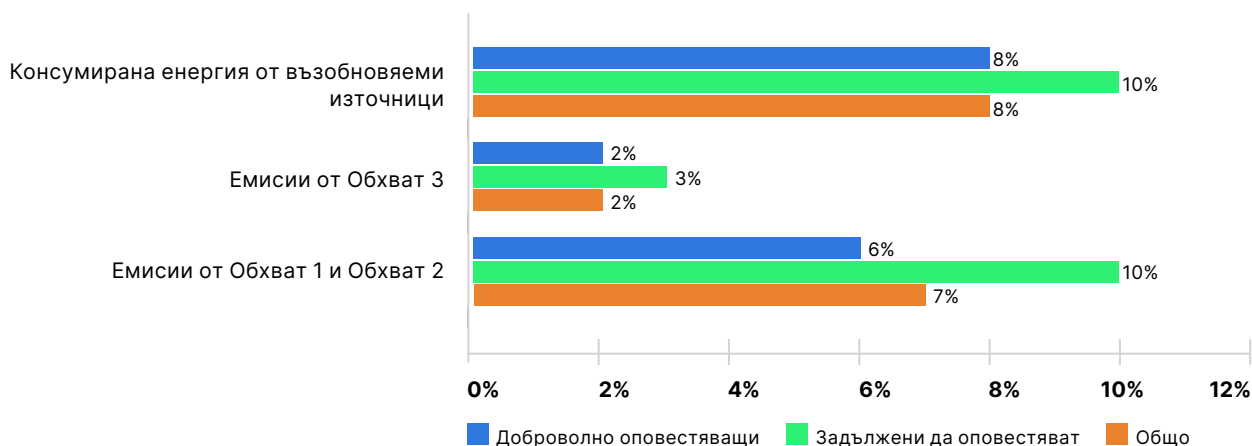
В допълнение, 92% от дружествата не декларират количествена и качествена информация за въздействието върху околната среда на произвежданите и предлаганите от тях продукти и услуги.

Липсва информация относно отчитаните рискове, произтичащи от изменението на климата и влошаването на околната среда - 88% от дружествата не разкриват информация за тези рискове, а процентът достига до 92% при тези, които оповестяват доброволно. Тази ситуация подчертава не-

обходимостта от по-добра идентификация и управление на рисковете, свързани с околната среда.

Нещо повече, 79% от дружествата нямат внедрен план за управление на отпадъци, а 78% не разкриват информация за мерките, които предприемат за предотвратяване, намаляване и контрол на замърсяването, причинено от тяхната дейност.

Дружеството разкрива информация за:

Фиг. 20 Количествени показатели, свързани с екологичното представяне на компаниите

По подобен начин стои въпросът и с оповестяването на данни относно обхвата на въглеродните емисии (Фиг. 20). 93% от дружествата не разкриват информация за емисиите си от Обхват 1 и 2, а 98% не предоставят информация за Обхват 3. Също така, 92% от дружествата не предоставят информация за консумирана енергия от възобновяеми източници. Тази информация се следи все повече от акционерите и заинтересованите страни, тъй като използването на възобновяеми източници е важен фактор за устойчивото развитие.

Друг важен аспект е, че 76% от дружествата не разкриват информация за поне една от дейностите си, която може да бъде определена като екологично устойчива. Това е показателно за степента на разбиране на проактивната роля на компаниите за устойчивото развитие.

Фиг. 21 представя информация за дела на компаниите, които разкриват информация за своите дейности и мерки в областта на опазването на околната среда.

Фиг. 21 Дейности, насочени към опазването на околната среда

Общо 78% от анкетираните дружества (65% нормативно задължените и 85% от тези, които оповестяват доброволно) не разкриват никаква информация за дейности в тази посока. Някои от изброените мерки включват мониторинг и контрол върху замърсяването; разделно събиране, минимизиране, оползотворяване и рециклиране на отпадъци; подобряване на енергийната ефективност; обновяване на автопарка, въвеждане на кръгови процеси, мерки за опазване на биоразнообразието, оптимизация на процеси и участие в инициативи на доставчици. Задължените да оповестяват нефинансова информация компании не са внедрили външно сертифицирани системи за управление на въздействието върху околната среда и не посочват, че обучават своите екипи по темата.

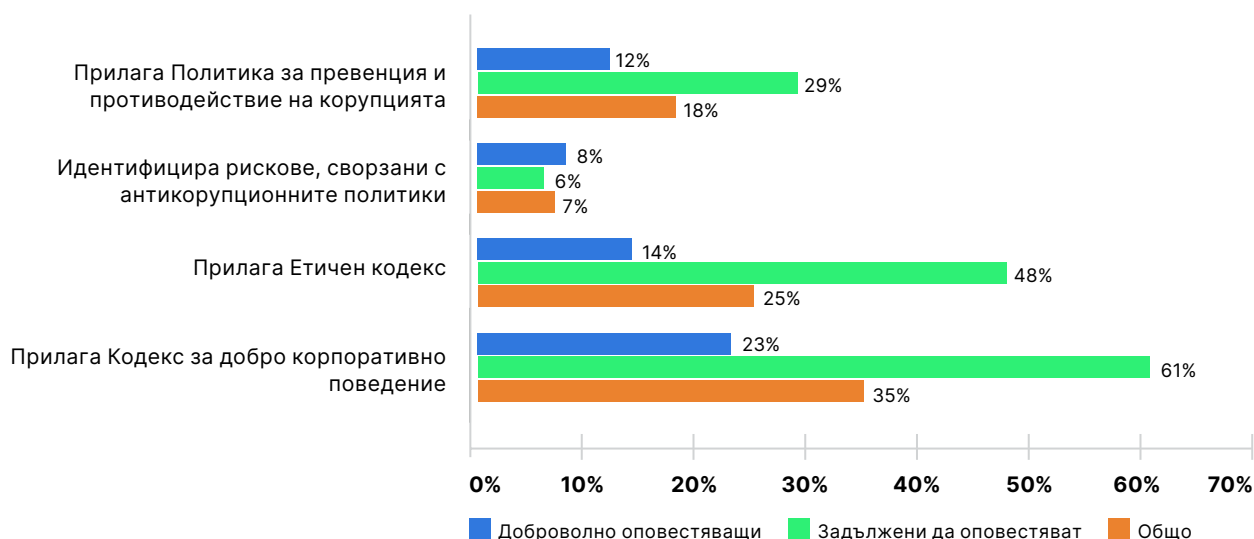
Оповестяване в областта на социалната отговорност и права на човека (Social - S)

Като цяло, голямата част от дружествата не разглеждат социалните въпроси и заетостта като приоритетни теми за публично разкриване. Въпреки че нормативните изисквания водят до известна степен на отчетност, дори сред задължените компании нивата на докладване остават сравнително ниски. Това може да бъде сигнал за необходимостта от допълнителни регулации или стимули, които да насърчат прозрачността и по-активното включване на социалните аспекти в публичната отчетност на дружествата. В бъдеще се очаква компаниите да бъдат подложени на нарастващи изисквания за подобряване на отчетността по социални въпроси, особено в контекста на засилващото се внимание към устойчивото развитие и корпоративната социална отговорност.

Оповестяване в областта на корпоративното управление и прозрачността (Governance - G)

Анализът на данните, представени на Фиг. 22 разкрива различия в нивата на разкриване на информация за добрите управленски практики сред дружествата, като се наблюдават значителни разлики между задължените и тези, които оповестяват доброволно.

Дружеството декларира, че:

Фиг. 22 Информация, която дружествата оповестяват за етичното корпоративно управление

Независимо че някои добри управленски практики се прилагат от част от компаниите, тяхното разпространение все още е ограничено, особено сред тези, които не са задължени да докладват. Това може да се дължи както на липса на регулаторен натиск, така и на различни приоритети в управлението. В бъдеще може да се очаква, че с увеличаването на изискванията към прозрачността и корпоративната социална отговорност повече компании ще бъдат мотивирани да въвеждат и публично да разкриват своите управленски кодекси.

Наличието на антикорупционни политики е важен управленски аспект, който влияе върху прозрачността и етичността на бизнес средата. Оповестяването на информация за рисковете, свързани с корупцията, както и за мерките за нейното предотвратяване, има роля в укрепването на доверието към компаниите и техните управленски практики. Анализът на данните в Фиг. 22 показва, че нивото на отчетност по тези въпроси варира в зависимост от задълженията на дружествата за докладване.

Общо 7% от всички компании оповестяват информация за рисковете, свързани с антикорупционните политики. Разликата между задължените да оповестяват нефинансова информация и тези, които оповестяват доброволно в този аспект е относително малка. Сред задължените компании 6% предоставят данни за корупционните рискове, докато сред тези, които оповестяват доброволно процентът е малко по-висок, 8%. Това показва, че, независимо от регулаторните изисквания, компаниите са слабо ангажирани с докладването на потенциалните корупционни заплахи.

По отношение на прилагането на политика за превенция и противодействие на корупцията, делът

на докладващите компании е по-висок – общо 18%. Тук се наблюдава значителна разлика между задължените и тези, които оповестяват доброволно. Сред задължените да оповестяват нефинансова информация компании 29% декларират наличие на такава политика, докато при тези, които оповестяват доброволно този процент е значително по-нисък, 12%. Това показва, че законите изисквания играят съществена роля в мотивирането на компаниите да приемат и прилагат антикорупционни политики.

Докато дружествата, задължени да оповестяват нефинансова информация са по-склонни да разкриват информация за своите антикорупционни политики, тези, които оповестяват доброволно остават по-слабо ангажирани с прозрачността в тази сфера. Въпреки наличието на антикорупционни мерки в някои компании, общият процент на разкриване на информация по тези въпроси остава сравнително нисък, което подчертава нуждата от по-активни политики за отчетност и контрол върху корупционните рискове.

Разкриването на информация относно управленските практики, политиките за корпоративно управление и достъпа до данни за вземането на решения е индикатор за нивото на отчетност и регулация в една организация. Въз основа на анализиранияте данни се наблюдават значителни разлики между задължените да оповестяват нефинансова информация и тези, които оповестяват доброволно по отношение на нивото на прозрачност и обхвата на разкриваната информация (Фиг. 23).

Дружеството декларира, че има:

Фиг. 23 Оповестявания в областта на управленските практики

Общо 8% от дружествата декларират, че в устройствените им актове е регламентиран броят на дружествата, в които членовете на управителните органи могат да заемат ръководни позиции. Разликата между задължените да оповестяват нефинансова информация и тези, които оповестяват доброволно, е съществена. Сред задължените да оповестяват нефинансова информация дружества 16% предоставят такава информация, докато при дружествата, които оповестяват доброволно, процентът е едва 5%.

Начинът на осигуряване на достъп на акционерите до информация за сделки между дружеството и членовете на управителните органи, както и свързаните с тях лица, е разкрит от 10% от всички компании. Разликата между задължените да оповестяват нефинансова информация и тези, които оповестяват доброволно отново е отчетлива. 16% от задължените дружества осигуряват достъп до тази информация, докато за тези, които оповестяват доброволно, процентът е 8%. Това показва, че дори сред компаниите, които нямат задължение за разкриване, има известен интерес към осигуряване на достъп до тези данни, макар и в по-ограничен мащаб.

Политиката за разкриване на информация и връзки с инвеститорите е утвърдена от ръководството в 17% от компаниите. Тук задължените да оповестяват нефинансова информация дружества демонстрират по-голяма ангажираност – 23% от тях имат такава политика, докато при тези, които оповестяват доброволно, този процент е 14%. Това показва, че макар и не всички компании да са нормативно задължени да разкриват информация, част от тях предприемат стъпки в тази посока с цел поддържане на прозрачност и изграждане на доверие с инвеститорите.

Регламентирането на процедури за избягване и разкриване на конфликти на интереси в устройствените актове е посочено от 8% от дружествата. Интересно е, че тук тези, които оповестяват доброволно са по-активни, като 9% от тях разкриват информация за подобни процедури, докато при задължените да оповестяват нефинансова информация този процент е 6%. Това може да означава, че част от компаниите, които не са задължени да отчетят тези практики, всъщност полагат усилия за управление на потенциални конфликти на интереси, за да поддържат добри етични стандарти.

Поддържането на специална секция относно правата на акционерите и тяхното участие в Общото събрание на акционерите на интернет страницата на дружеството е една от най-слабо разкриваните видове информация. Едва 4% от компаниите са посочили, че разполагат с такава секция. Разликата между нормативно и доброволно оповестяващите тук е минимална, като 3% от задължените компании имат подобна секция на интернет страницата си, докато при тези, които оповестяват доброволно, този процент е 5%. Това показва, че и двете групи компании не отделят значително внимание на осигуряването на достъп до информация за акционерите чрез интернет, което може да ограничи прозрачността и информираността на заинтересованите страни.

В обобщение, задължените да оповестяват нефинансова информация дружества разкриват повече информация от доброволно оповестяващите, особено по отношение на управленските практики, разкриването на сделки и политиките за информираност на инвеститорите. В същото време, при някои аспекти като разкриването на конфликти на интереси, тези, които оповестяват доброволно показват относително по-голяма ангажираност. Въпреки известния напредък в прозрачността, като цяло процентите на разкриване на информация остават ниски, което показва необходимост от допълнителни регулаторни мерки и инициативи за насърчаване на отчетността в корпоративното управление.

Заклучение и препоръки

Анализът на информацията от изследването показва, че както дружествата, които са задължени да оповестяват нефинансова информация, така и тези, които го правят доброволно, демонстрират известна степен на изпълнение на изискванията, заложили в законодателството и доброволните стандарти за отчетност, като се очертава необходимостта от конкретизиране и детайлизиране на оповестяваната информация с цел постигане на по-голяма яснота за насоката на корпоративното управление като цяло. По обясними причини се наблюдава забележима разлика в същността и детайлността на оповестяванията между двете групи дружества, като задължените да оповестяват нефинансова информация предоставят повече и по-подробна, и конкретна информация по повечето

категории от предоставения им въпросник спрямо дружествата, които оповестяват доброволно. Въпреки това и в двете категории се наблюдава необходимост от по-голяма прозрачност по отношение на антикорупционните политики, като регламентирането на конфликти на интереси остава слабо развито и в двете групи. Също така, и двете категории дружества следва да разкриват повече информация относно правата на акционерите и тяхното участие в управлението.

Като основни прилики между нормативно и доброволно оповестяващите може да се изтъкне необходимостта от разширяване на нефинансовата отчетност. Освен това и двете категории демонстрират интерес към антикорупционните мерки, но оповестяванията по този въпрос остават недостатъчни. Също така, регулирането на конфликти на интереси е слабо представено в двете категории, като и в двата случая има нужда от подобрения в практиките за отчетност.

Необходимостта от повишаване на осведомеността и ангажимента към идентифицирането и управлението на климатичните и екологичните рискове е очевидна, и компаниите следва да предприемат стъпки за подобряване на отчетността в тази област. Като първа такава стъпка е препоръчително от дружествата да се направи анализ на съществеността на климатичните рискове – физически и от прехода, както и на останалите видове екологични рискове, за тяхната конкретна дейност. В резултат от този анализ ще се очертаят и областите, върху които следва да се работи, от където по естествен път в следващ отчетен период ще се оформят и оповестяванията, свързани с извършените дейности през годината. Идентифицирането на съществените климатични и екологични рискове за компаниите и фокусирането на адекватни усилия за управлението им ще повиши качеството на цялостното управление на финансовия им риск, а също така и ще ги подпомогне в процеса на откриване на нови бизнес възможности.

ЧАСТ III.

Банки

Банковият сектор е сред най-силно регулираните в България, като банките са задължени да спазват строги изисквания за оповестяване на нефинансова информация. Тази секция се фокусира върху ключовите екологични, социални и управленски аспекти на ESG отчитането в банките. Банките, разделени на две групи според размер и активи, демонстрират висока степен на формално спазване на регулаторните изисквания, но срещат предизвикателства при осигуряването на задълбочено съдържателно отчитане, особено в областта на управлението на риска и антикорупционните практики.

Регулаторна рамка

Нефинансовото оповестяване в банковия сектор е регламентирано чрез редица нормативни актове, които гарантират прозрачност и отчетност по отношение на екологичните, социалните и управленските аспекти (ESG) на дейността на банките. Регулациите обхващат както европейското законодателство, така и националните закони и указания на регулаторните органи. Основните регулации, които са обхванати в настоящия анализ са:

- Директива 2014/95/EC (NFRD - Non-Financial Reporting Directive) – въвеждаща задължение за банките да разкриват нефинансова информация относно устойчивото развитие, социалните политики, правата на човека и антикорупционните мерки.
- Регламент (ЕС) 2019/2088 (SFDR - Sustainable Finance Disclosure Regulation) – въвеждаща задължителни изисквания за разкриване на информация за устойчивост в процеса на вземане на инвестиционни решения. Банките и други финансови институции трябва да правят видим процеса по интеграция на устойчивостта в своите инвестиционни стратегии да идентифицират и управляват рисковете, свързани с климатичните промени и социалните предизвикателства.
- Регламент за таксономията на ЕС (Регламент (ЕС) 2020/852) – установява критерии за определяне на устойчивите икономически дейности и въвежда изисквания за разкриване на информация за съответствието на финансовите институции с устойчивите инвестиционни цели на ЕС.

С цел хармонизация с европейското законодателство, в българското законодателство са въведени изисквания към банките за нефинансово отчитане, които обхващат няколко ключови законови и подзаконови акта:

- Закон за кредитните институции (ЗКИ),
- Закон за счетоводството,
- Наредби на БНБ.

През отчетната 2023 г. всички банки имат задължение да оповестяват по смисъла на чл. 48 от Закона за счетоводството и Регламента за таксономията, но има и други специфични изисквания към банките, което дава отражение върху степента, в която те докладват. Те не са обект на изследването, доколкото целта на настоящия доклад е да се проследят общите тенденции не само на банките, а и на организации от други сектори, поради което фокусът в него е изпълнението на общите за всички субекти регулации¹.

¹ Така например в оповестяване има задължителни изисквания на Европейския банков орган във връзка с изпълнение на задълженията им по Стълб 3 от Базел III, (общо 10 броя темплейти на ЕБО във връзка с ESG. Изследването на изпълненията на изискванията в тази насока излиза извън обхвата на този доклад, тъй като на практика не е покрито.

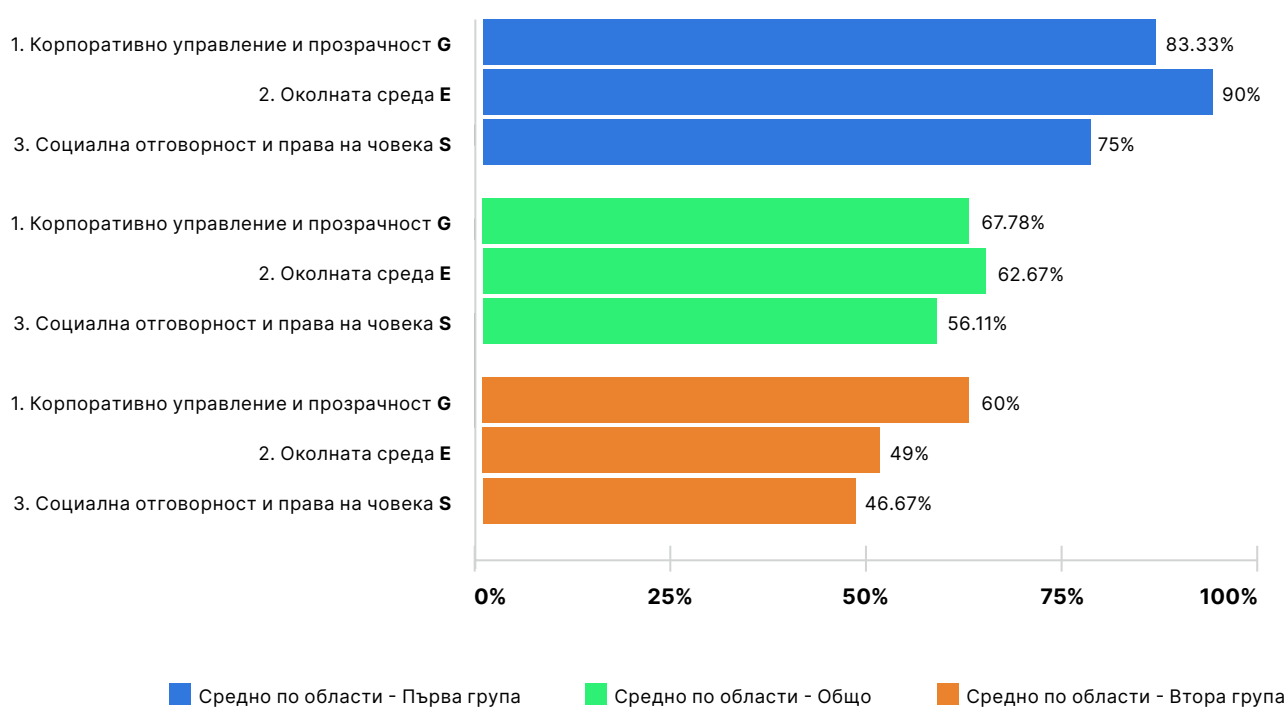
Обща оценка за състоянието на оповестяването

Анализът на оповестяването на банките за 2023 г. показва високи нива както в различните тематични области, така и от банките от първа и втора група (Фиг. 24). Най-високото равнище на оповестяване е в областта на корпоративното управление, следвано от околната среда и социалната отговорност и правата на човека. Докладването на антикорупционната политика е по-слабо общо за банковата система. При банките от първа група обаче всички предоставят необходимата информация (100%). Вътре в трите области има съществени различия в стойността на показателите, но при всички показатели оповестяването заема високи стойности над 50%.

Поради различните регулаторни изисквания, степента на оповестяване се разглежда в двете групи банки, въпреки че през отчетната година се забелязва амбиция и сред банките от втора група да разширяват оповестяването, като някои банки се представят до равнищата на банките от първа група.

Банките от **първа група** изпълняват изцяло повечето регулаторни изисквания за оповестяване както формално – наличие на съответните документи и политики, така и съдържателно като качество и обхват на предоставената информация. Най-високи стойности се наблюдават при управлението на околната среда (90.0%), корпоративното управление, антикорупционните политики и управление на риска (83.3%), социална отговорност и права на човека 75%.

Банките от **втора група** постигат най-висока степен на оповестяване по показателите в областта на корпоративното управление (60.0%), управлението на околната среда (49.0%), социалната отговорност и права на човека (46.7%). Както и при банките от първа група, най-слабо е оповестяването при антикорупционната политика.

Фиг. 24 Представяне на банките по областите за устойчивост и спрямо класификацията на БНБ

Резултатите показват, че банките от първа група имат по-високи стойности от средната стойност общо за двете групи във всички анализирани области, като различията се дължат по-скоро на по-високите регулаторни изисквания към банките от първа група. Така например, най-голямата положителна разлика е по отношение на оповестяванията във връзка с прилагането на таксономията на ключови показатели за ефективност (КПЕ). При социалния и корпоративния аспект е налице най-голямо сближаване между банките, доколкото изискванията за докладване са общи и това е естествено поради липсата на специфика за отделните банки, докато при изпълнението на екологичните критерии резултатите до известна степен се диференцират в зависимост от особеностите на кредитните и инвестиционните портфейли на институциите, а и от степента им на амбиция относно цялостния подход към опазването на околната среда.

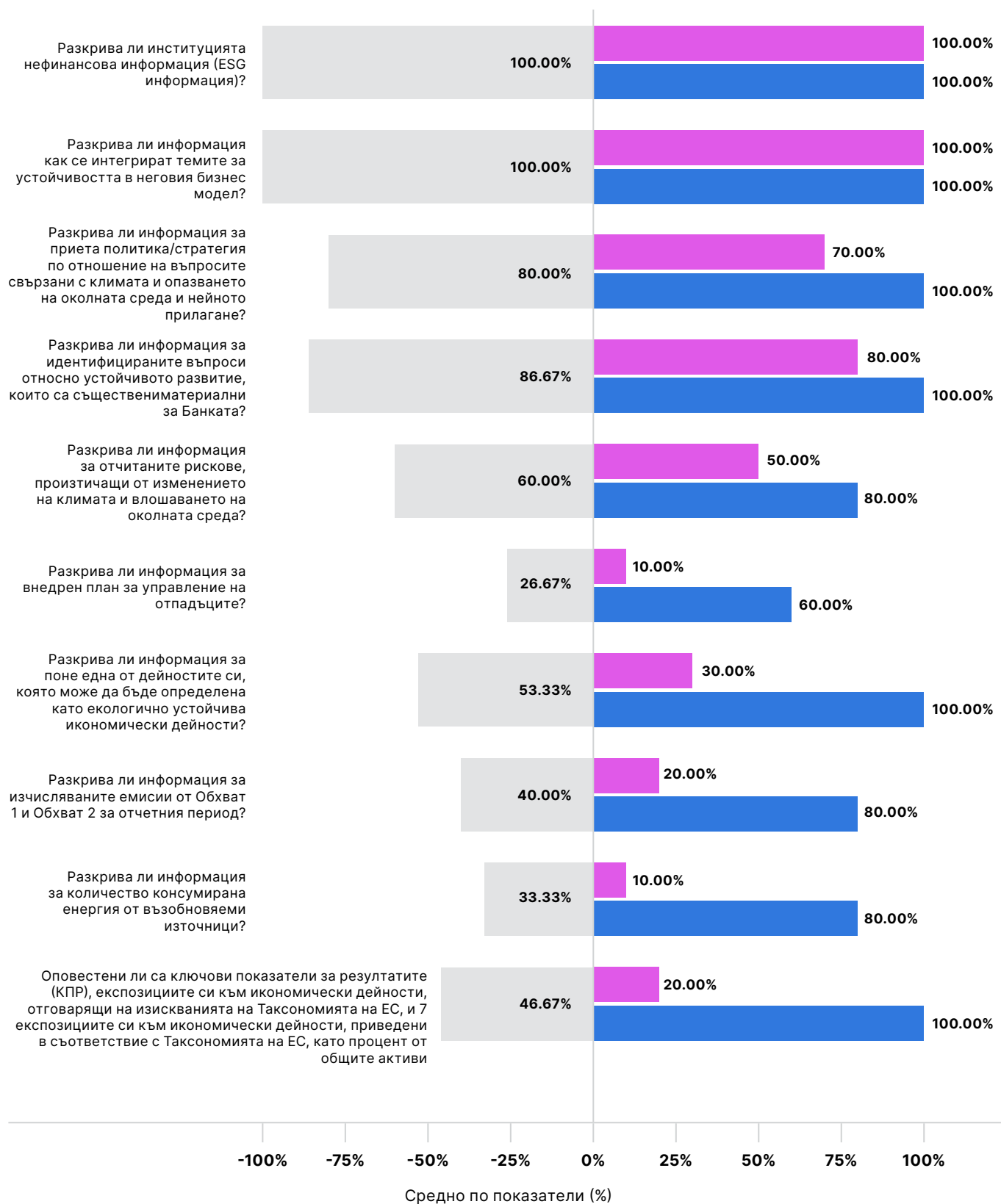
Оповестяване в областта на околната среда (Environment - E)

Оповестяването в областта на околната среда от страна на банките отразява степента на ангажи-мент към разнообразни екологични теми, които те поемат.

Нефинансовите декларации на банките по своя характер са важен източник за оповестяване пред държавните органи, обществото и контрагентите за разкриване на информация относно политиките им за устойчиво развитие и околна среда. Те отразяват как банките управляват екологичните си въз-действия, включително чрез вътрешни екологични практики, оценка на климатичните и екологични-те рискове в кредитните и инвестиционните си портфейли, и насърчаване на зелено финансиране.

Фиг. 25 представя сравнителен анализ на екологичното отчитане в банковия сектор, като визуали-зира средните стойности на разкритата информация за всички банки, както и за банките от първа и втора група. Лявата страна на диаграмата показва общите средни стойности за всички институции, докато дясната страна илюстрира различията между двете групи, разкривайки степента на про-зрачност по ключови екологични показатели в ESG отчетността.

Екологично отчитане по групи банки и общо за двете групи

■ Средно общо за двете групи
■ Средно Първа група
■ Средно Втора група

Фиг. 25 Сравнителна диаграма за екологичното отчитане на банките

Всички банки оповестяват информация за дейността си във връзка с опазването на околната среда в годишните доклади за дейността, в нефинансовата декларация (когато тя е изготвена като документ, отделен от доклада за дейността), а някои публикуват отделни документи – стратегии и доклади, посветени на тяхната ангажираност с проблемите на климата и околната среда. По два от най-съществените показатели в тази област са налице максимални оценки както при първа, така и при втора група банки. При още два други показателя общата оценка за системата е над 80% изпълнение на изискванията. При банките от първа група броят на показателите с максимална оценка е шест от общо девет показателя.

Информацията от годишното отчитане за 2023 г. потвърждава, че повечето банки, макар и в различна степен, са интегрирали темите за устойчивостта в бизнес модела си. Самото описание на бизнес модела е обвързано с въпросите за опазването на околната среда. В няколко банки ESG факторите вече са част от кредитната оценка.

Всички банки с изключение на три по-малки банки имат приета политика/стратегия по отношение на въпросите, свързани с климата и опазването на околната среда като в годишното оповестяване са включени и въпроси за изпълнението и прилагането на тези политики.

Повечето банки (60%) разкриват информация относно съществеността на въпросите, свързани с устойчивото развитие и в частност за опазването на околната среда и борбата с климатичните промени. В годишните отчети се оповестява рамката за управление на климатичните и екологичните рискове и тяхната взаимовръзка с присъщите за банките рискове (кредитен, пазарен, операционен). Климатичните рискове се разглеждат в техните два аспекта като физически рискове и рискове от прехода, включително от гледна точка на тяхната същественост за съответната институция.

Оповестяването е както формално – наличие на отчети, така и съдържателно – предоставяне на качествена и количествена информация относно измерването и стойността на съответните показатели. Оповестяват се ключови показатели за ефективност (KPIs) в съответствие с член 8 и член 10 от Делегирания Регламент, допълващ Регламента за таксономията на ЕС. Банките следват препоръките на Европейския банков орган (ЕБО). При разкриването на експозициите си към допустими и недопустими за таксономията на ЕС икономически дейности съществуват сериозни предизвикателства. При отчитането по Регламент 575/2013 относно пруденциалните изисквания за кредитните институции и инвестиционните посредници (Capital Requirements Regulation, CRR) и последващия Регламент 451/2021 за определяне на технически стандарти за изпълнение на задълженията на банките за оповестявания по стълб 3 на екологични, социални и управленски рискове, повечето банки са възприели консервативния подход – ако няма достатъчно данни за оценка, че експозицията към дадена дейност е в съответствие с изискванията на таксономията, тя се счита за несъобразена с критериите за екологична устойчивост на таксономията. В повечето банки коефициентът на зелени активи е 0% поради това, че голяма част от клиентите на банките или не са задължени (според Регламент (ЕС) 2020/852), особено микро, малките и средните предприятия, които съставляват значителна част от клиентската база на банките или не разкриват достатъчно информация. Като допустими по таксономията активи не могат да бъдат включени в отчитането и финансирани проекти за възобновяема енергия, тъй като тези дружества обикновено използват структурирани предприятия със специално предназначение (SPV). Към момента е предизвикателство включването в обхвата на зелените активи на кредити за недвижими имоти и електромобили за домакинства поради липса на достатъчно данни за базовите активи. Важно е да има информация за качествата на сградите (под формата на сертификат или друг документ), което да подпомага както банките, така и техните клиенти в процеса на финансиране, при което тези сгради се ползват като обезпечения. Липсата на публично достъпни данни за качествата на активите, както и за климата и околната среда като цяло

е основен проблем пред управлението на екологичните и климатичните рискове, това е същественият проблем, а отчетността е само отражение на състоянието на нещата.

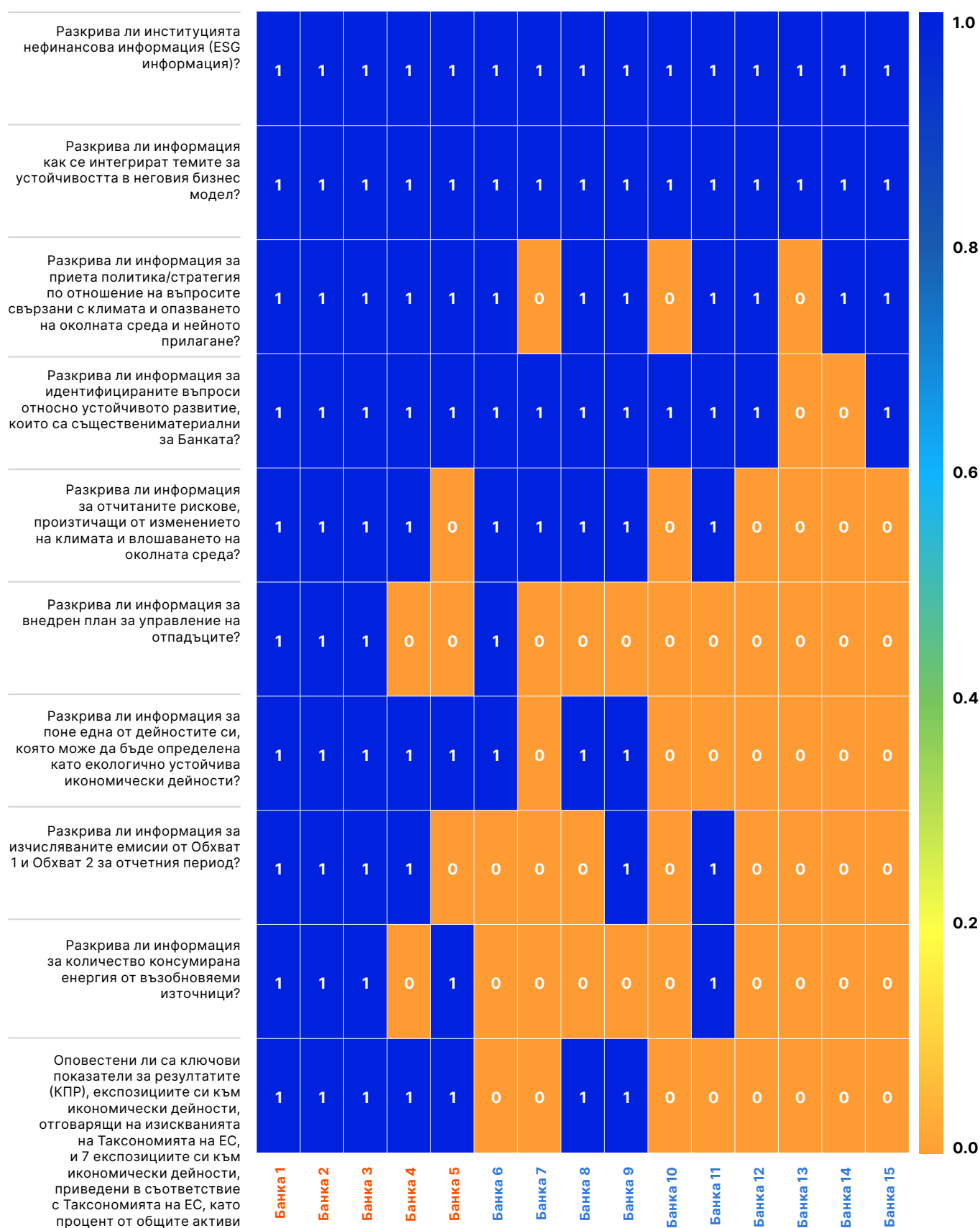
Малка част от банките (26.7%) имат специално разработен отделен план за управление на отпадъците, въпреки че за тях тази дейност не представлява същественост от гледна точка на реален ефект върху околната среда, а 33% предоставят пълна информация за количеството консумирана енергия от възобновяеми източници.

Около 40% от банките предоставят пълна информация за изчисляваните емисии от Обхват 1 и Обхват 2 за отчетния период. Всички банки докладват, че предприемат действия и реализират инвестиции за намаляване на техния въглероден отпечатък – намаляване на хартията чрез дигитализиране на вътрешните процеси; намаляване на потреблението на енергия включително чрез повишаване на енергийната ефективност на сградите; намаляване на потреблението на вода, реструктуриране на използваните горива и намаляване на използването им и други. Като цяло бързият напредък в дигитализацията на банковата дейност и услуги пряко въздейства върху редуциране на въглеродните емисии, отпадъците и т.н., поради което не толкова собствените инвестиции в зелена енергия, колкото инвестициите в дигитализацията на дейността има по-значим ефект върху устойчивостта.

Банките от първа група показват значително по-висока степен на оповестяване по някои индикатори в сравнение с втора група, Едно от най-големите различия между двете групи се наблюдава при отчитането на климатичните рискове и при оповестяване на данните за въглеродни емисии (Обхват 1 и Обхват 2). Средната стойност за всички банки е 40%, като при банките от първа група е 80%, а при втора - 20%.

Оповестяването на информация относно таксономията е важен аспект от прозрачността на банките и тяхната ключова роля за реализиране на зеления преход. Количествените показатели, основните сред които са коефициентът на зелените активи (Green Asset Ratio, GAR) и коефициентът за съответствие на банковия портфейл с таксономията (BTAR – Banking Book Taxonomy Alignment Ratio), дават възможност за конкретна и ясна оценка на докладването. Всички банки от първа група разкриват тази информация (100%) като по този начин отговарят на регулаторните изисквания. 20% отчитат изцяло тези показатели, а при останалите се докладва значителен напредък.

Екологично отчитане по групи банки и общо за двете групи

Фиг. 26 Топлинна карта на показателите за екологично управление в банките

Забележка: Фиг. 26 представя heatmap визуализация на разкриването на екологични показатели в банките, като анализира нивото на прозрачност по ключови критерии за опазване на околната среда. Всяка банка е отбелязана с 1 (разкрива информация) или 0 (не разкрива информация), което позволява ясно разграничаване на банките от Група 1 (червено) и Група 2 (синьо) по отношение на екологичната отчетност.

Анализът на взаимовръзките между различните показатели показва, че банките, които разкриват информация за идентифицираните въпроси относно устойчивото развитие, предоставят и информация за приета политика или стратегия по отношение на климата и опазването на околната среда. Когато дадена банка е ангажирана с определянето на съществени екологични фактори за нейния бизнес модел, тя е по-склонна да формулира и публично да обявява конкретни политики за тяхното управление, както и да отчита резултатите от тази политика.

Силна връзка се наблюдава и между разкриването на данни за въглеродните емисии и използването на възобновяема енергия. Почти всички банки, които публикуват информация за емисиите си, разкриват и дела на използваната от тях зелена енергия. Това предполага, че институциите, които следят и измерват своите въглеродни емисии, също търсят активни решения за тяхното намаляване, като преминаване към по-устойчиви енергийни източници. Банките, които имат ясни стратегии за управление на климатичните въпроси, обикновено предоставят по-подробни нефинансови декларации, включително информация за интеграцията на ESG принципите в техните бизнес модели. Това означава, че екологичната отчетност не е изолирана практика, а по-скоро част от цялостната политика на институцията за корпоративна устойчивост.

Включително и някои от по-малките банки изготвят методологии за оценката на експозициите към рисковете, свързани с климата и околната среда, както и уязвимостта на кредитния портфейл спрямо климатичните и екологичните рискове. Основното предизвикателство за всички банки е събирането на информация и данни за кредитополучателите, необходима за оценката на уязвимостите на експозициите към климатични и екологични рискове. В някои банки се работи по определянето на лимити за ефикасно управление на рискове, свързани с климата и околната среда в съответствие с правилата за редовно наблюдение и ескалиране и интегрирането им в цялостната рамка за управление на риска.

Оповестяване в областта на социалната отговорност и права на човека (Social - S)

Като елемент от изследването на отчитането на ESG показателите, социалният аспект обхваща ангажиментите на финансовите институции към социалната отговорност, защитата на правата на човека, равнопоставеността и ангажираността към обществото. В този контекст банките имат ключова роля не само като икономически субекти, но и като социално отговорни организации, които могат да влияят положително върху своите служители, клиенти и заинтересовани страни.

В годишните доклади на банките и в нефинансовите им декларации се разкрива информацията относно политиките за социална отговорност, трудовите практики, корпоративната етика и мерките за защита на правата на служителите и клиентите. Предоставя се информацията относно политиките за управлението на човешкия капитал, политиките за равнопоставеност и приобщаване, както и ангажиментите към обществото чрез инициативи за корпоративна социална отговорност (CSR). Разкриването на тази информация е от съществено значение за настоящия анализ, тъй като осигурява обективна оценка на социалните ангажименти на банките. То позволява да се идентифицират както добрите практики, така и предизвикателствата, свързани с прозрачността на социалната политика. Форматът и формата на отчитане е различна при различните банки и до голяма степен информацията е фрагментирана в различни части на годишното оповестяване. Също степента на детайлизиране на тази информация е различна при отделните банки. Оценката на съществеността на проблемите и рисковете в тази област е една от причините някои банки да предоставят оскъдна информация или дори да не включват такива данни в отчетите си, затова в някои отчети просто се декларира, че няма такива случаи.

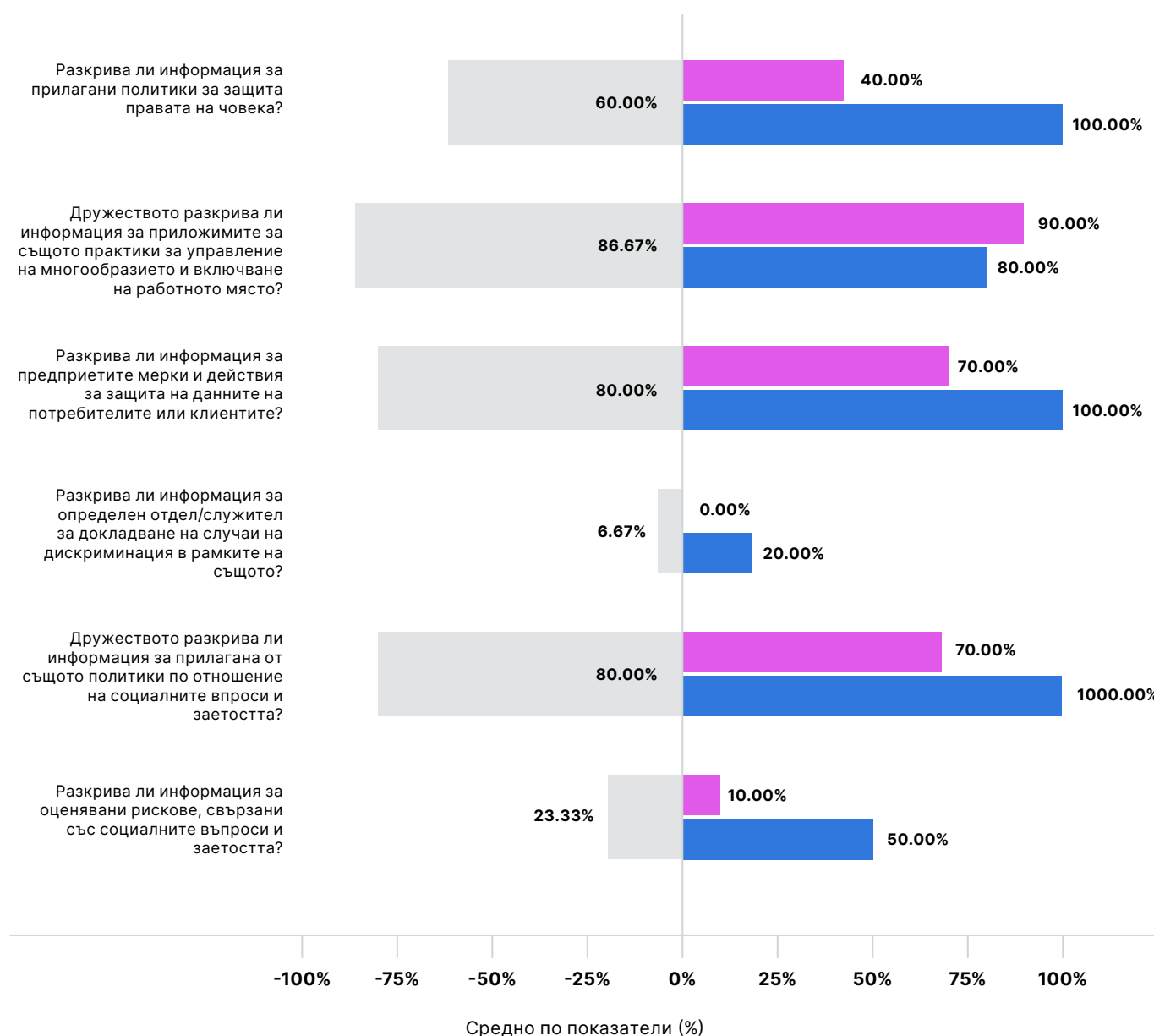
Анализът на социалното отчитане показва, че най-високите нива са от 80% и над тази стойност при оповестяването на практики за управление на многообразието и включване на работното място, политиките, които банките прилагат при управлението на социалните въпроси и заетостта, защитата на данните и потребителите. От шестте показателя по три от тях, банките от първа група показват максимална степен на оповестяване.

По отношение на рисковете, свързани със заетостта и социалните въпроси, банките в по-малка степен оповестяват, което е по-скоро свързано с ниското ниво на тези рискове в сектора.

Няма банка, която да отчита случай на дискриминация. Едва в 6.7% от банките се дава информация за наличие на служител, определен да отговаря по въпросите на дискриминацията, на когото да се докладват такива случаи. Това не означава, че те нямат съответните политики в тази област. При нарастващите изисквания за все по-обширно отчитане на нефинансовите дейности на банките и свързаното с това разкриване на нови работни места за специалисти за тези дейности, по-скоро такива задачи се възлагат на звената по управление на човешките ресурси. Дискриминацията и разнообразието са областите, в които оповестяването е най-слабо, което е свързано с оценката от страна на банките за недостатъчна същественост на този проблем.

Банките от първа група са обстойни и детайлни в отчитането на социалните показатели сравнение с тези от втора група. Разликите са особено отчетливи при индикаторите, свързани с разнообразието, правата на човека, социалните политики и защитата на потребителите. При отчитането на социалните въпроси банките от първа група постигат 100% по три от шестте показателя.

Социално отчитане по групи банки и общо за двете групи

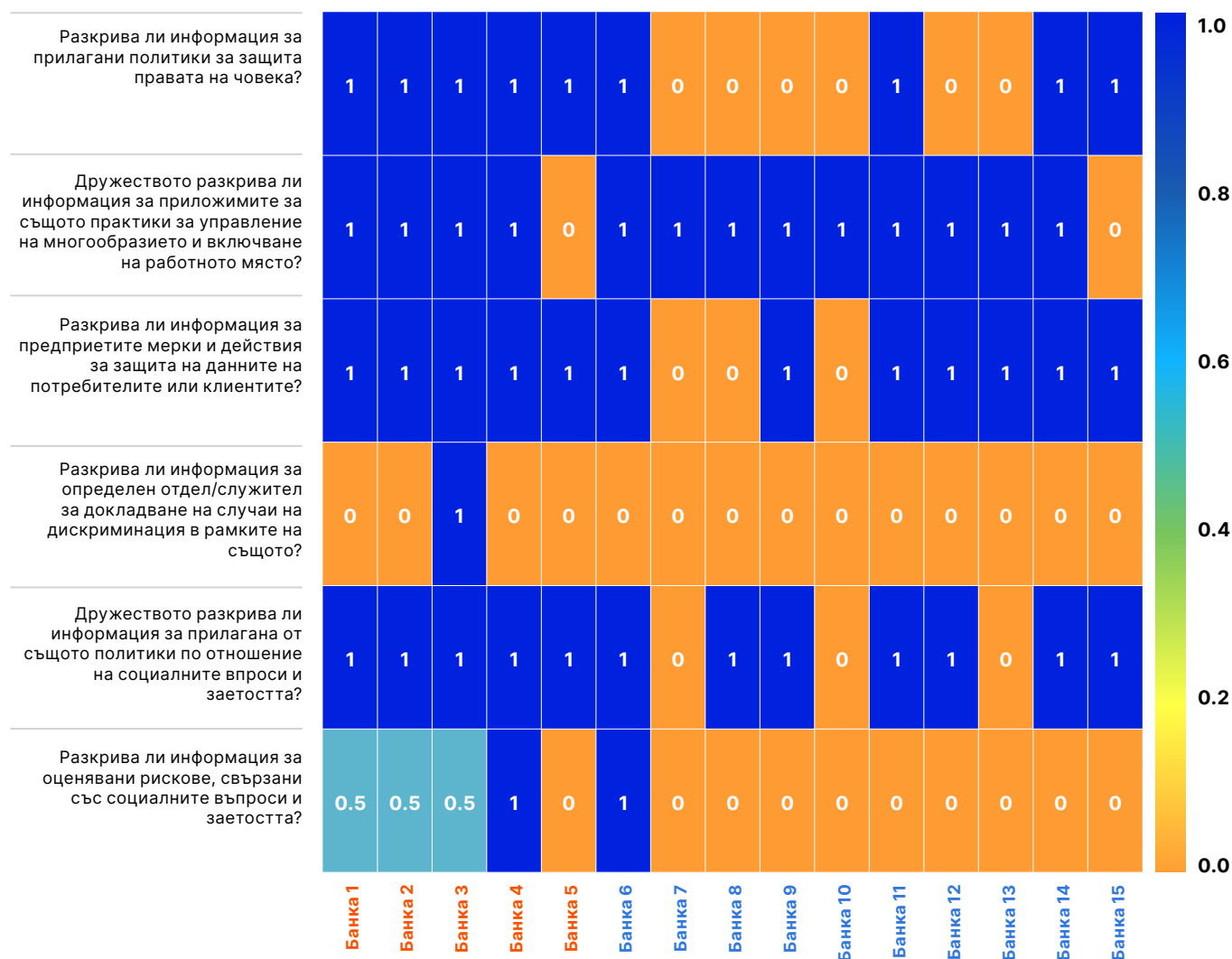
■ Средно общо за двете групи
■ Средно Първа група
■ Средно Втора група

Фиг. 27 Сравнителна диаграма за социално отчитане на банките

Анализът за степента на отчитане по социалните въпроси по отделни банки (Фиг. 27) разкрива както фрагментираността на това оповестяване, така и структурните връзки и зависимости в социалния аспект на устойчивостта.

Анализът на heatmap визуализацията разкрива значителни зависимости между различните показатели за социалното управление на банките, като цели да дефинира латентни взаимовръзки между определени аспекти на социалната отговорност и отчетността. (Фиг. 28). Видимо се наблюдава връзка между първите три и последните два индикатора. Първото съответствие е между разкриването на информация за прилагани политики за защита правата на човека и политики по разнообразието и разкриването на практиките за управление на многообразието и социалното включване. Банките, които публикуват информация за политики за правата на човека, почти винаги разкриват и информация за многообразието в работната среда. Това показва, че ангажиментът към социалната отчетност обикновено е интегриран в общата стратегия на институцията, а не се ограничава до отделни декларации.

Екологично отчитане по групи банки и общо за двете групи

■ Първа група
■ Втора група

Фиг. 28 Топлинна карта на показателите за социално управление в банките

Висока степен на корелация се наблюдава между разкриването на информация за предприетите мерки и действия за защита на данните на клиентите и разкриването на политики по социалните въпроси и заетостта. Банките, които обръщат внимание на сигурността на клиентските данни, често са тези, които поддържат висока прозрачност и в сферата на социалните политики. Това подсказва, че защитата на клиентите и социалната отговорност са част от цялостния модел за добро управление.

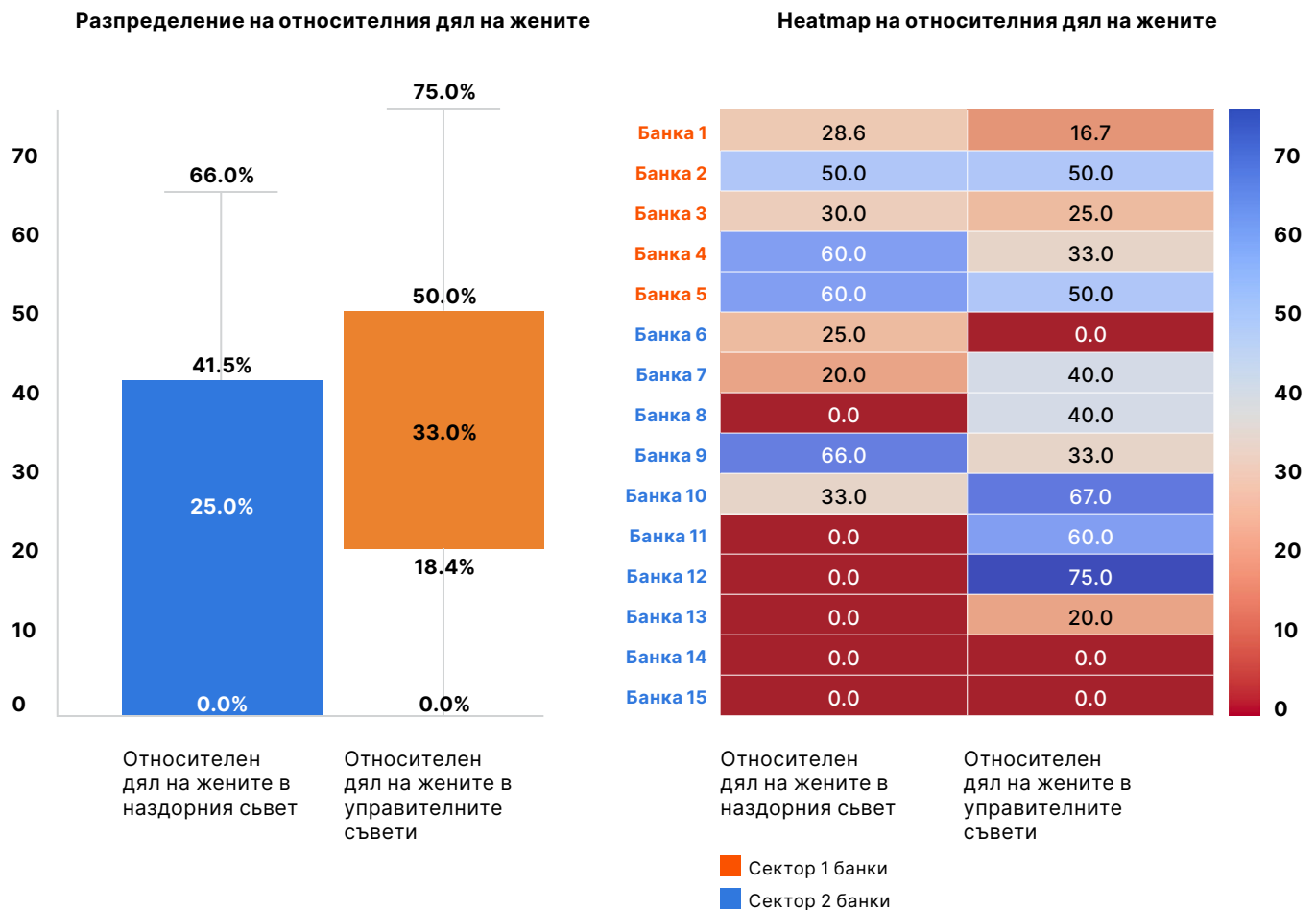
Разкриването на информация за съществуването на определен отдел или служител за докладване на случаи на дискриминация е показател, който показва слаба корелация с останалите социални индикатори – още една причина той да бъде игнориран.

Тясна връзка се наблюдава между разкриването на политики за социалните въпроси и заетостта и разкриването на мерки за многообразие и социално включване. Банките, които имат разработени стратегии за заетост, почти винаги разкриват и политики, свързани с многообразието, което предполага, че тези две теми са свързани в рамките на корпоративната социална отговорност.

Темите за равенство между половете и достъпа на жените до ръководни позиции са обект на засилено внимание както в регулаторната среда, така и в корпоративните политики на глобално ниво. Информацията в годишните отчети показва значителна степен на феминизиране на банковия сектор в България, доколкото в персонала на всички банки преобладават жените. При равнопоставеността по пол на висшите мениджърски равнища – в надзорните и управителните съвети – данните показват различни тенденции (Фиг. 29)². Съществува концептуален проблем при оценката на равенството на половете в банките и по-специално в техните ръководства. Обикновено броят на членовете в тях е нечетен – тоест или жените или мъжете ще са неравностойно представени и никога в нечетен брой членове няма да е налице равенство между половете.

Включването на heatmap диаграмата подпомага визуализацията на разпределението на тези стойности по банки, като разкрива неравномерностите в представителството на жените в ръководните органи между отделните банки.

² Графиката показва процентното участие на жените в управлението на банките, като представя не само средните стойности, но и вариацията на данните чрез долна и горна граница, медиана и квинтилите в стойностите

Фиг. 29 Анализ на относителния дял на жените в ръководните органи на банките: Сравнение по групи

Забележка: В допълнение към вертикалната групова бар диаграма и heatmap диаграмата, които визуализират разкриването на ESG информацията, е включена и фигура съчетаваща боксплот диаграма (boxplot) и heatmap диаграма като събдиаграми, която представя разпределението на относителния дял на жените в надзорните и управителните съвети на банките в детайли.

Boxplot диаграмата представя разпределението на относителния дял на жените в надзорните съвети и управителните съвети на всички банки в България, като визуализира медианата, междучетвъртилният диапазон, минималните и максималните стойности на тези показатели.

При относителния дял на жените в надзорните съвети на банките (лява графика) медианата е 25%, което означава, че половината от банките имат представителство на жените в този диапазон или по-ниско. Максималната стойност достига 66%, което означава, че в някои институции жените съставляват повече от половината от надзорния съвет. В пет от петнадесетте банки няма нито една жена в Надзорния съвет и само в три банки, е над 50%.

В управителните съвети има по-голямо представителство на жените. Относно делът на жените в управителните съвети (дясна графика) в повече от половината банки жените заемат поне една трета от управленските позиции. Максималната стойност достига 75%, което показва наличие на банки с изключително високо участие на жените в управителните съвети. В три банки жените в управителните съвети са повече от мъжете, в две банки има равенство между половете, а в други две банки - няма нито една жена в управителния съвет.

Сравнението между двата показателя разкрива, че жените имат по-голямо представителство в управителните съвети, отколкото в надзорните съвети, като медианата при управителните съвети е по-висока (33% спрямо 25%). Изцяло изключени са жените от надзорния и управителния съвет в две банки. В четири банки няма жени в надзорния, но има в управителния съвет, а при две банки има паритет между жени и мъже в двата управителни органа. Като цяло при банките от Втора група, където преобладават банки с българско участие, се наблюдава по-високо средно участие на жените в управлението от гледна точка на управителните съвети.

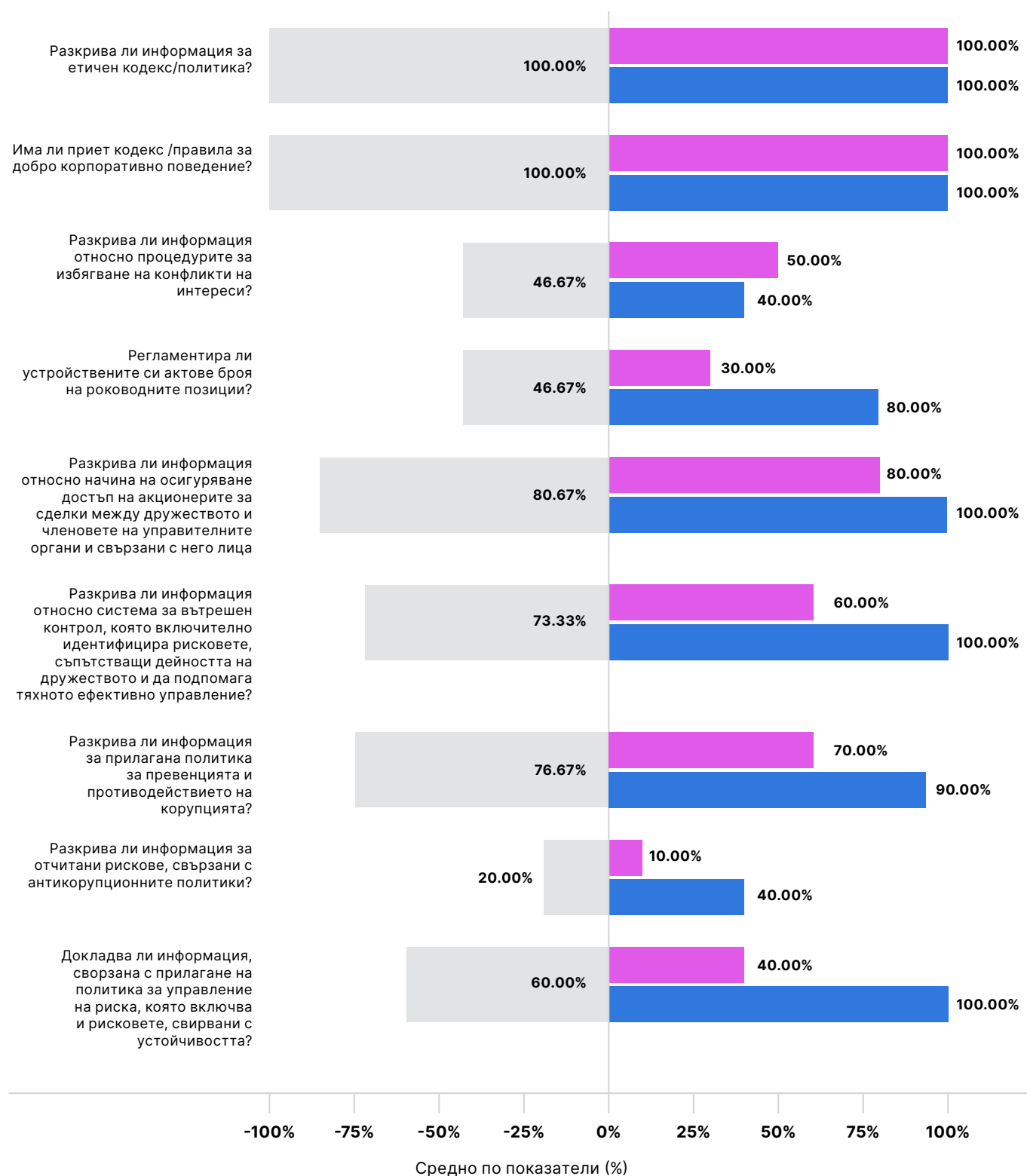
Оповестяване в областта на корпоративното управление и прозрачността (Governance - G)

Корпоративното управление и прозрачността имат ключова роля за устойчивото развитие на банките и сектора като цяло. В рамките на ESG отчитането, аспектът „Governance“ (G) поставя акцент върху доброто управление, отчетността, етичните стандарти на базата на законодателната рамка и регулаторното съответствие на финансовите институции. Банките са изправени пред все по-големи изисквания към корпоративното управление. На Фиг. 30 са представени средните стойности на оповестяването за всяка от групите, както и обобщена информация.

Поради общите изисквания към банките в тази област се наблюдава относителна хомогенност в сектора и висока степен на оповестяването. По два от показателите оценката е най-висока, а при шест от деветте, оценката е над 50%. Банките от първа група постигат максимална оценка по седем показатели.

Най-добре се представят банките по показателите за наличие на етичен кодекс и правила за добро корпоративно управление. Етичните стандарти и принципите за добро управление са важен приоритет за банките.

Корпоративно отчитане по групи банки и общо за двете групи

■ Средно общо за двете групи
■ Средно Първа група
■ Средно Втора група

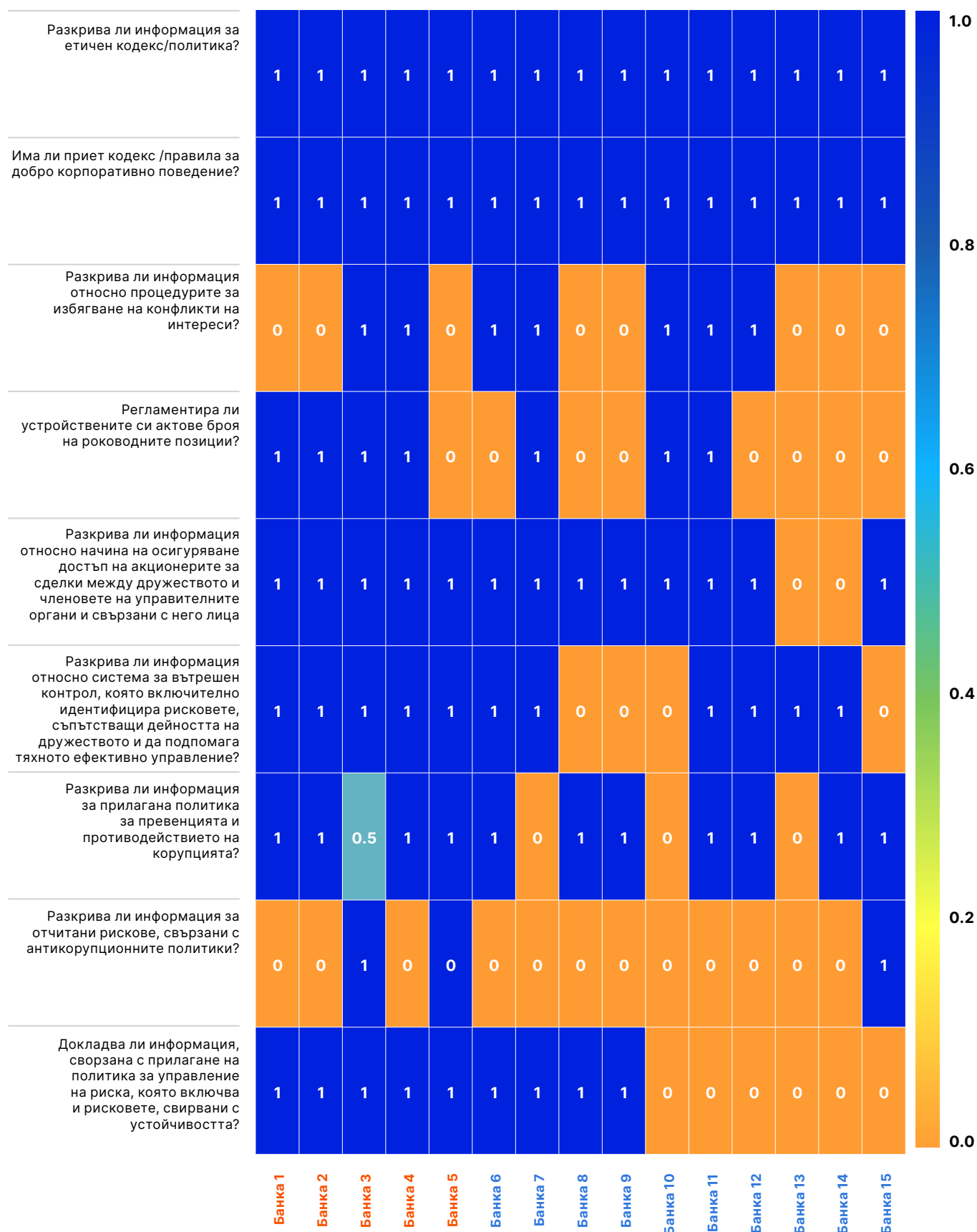
Фиг. 30 Сравнителна диаграма за корпоративно отчитане на банките

При разкриването на информация относно процедурите за избягване на конфликти на интереси и регулирането на броя на ръководните позиции, се наблюдава ниска прозрачност, доколкото осем банки и от двете групи не предоставят достатъчно информация за създадени ефективни механизми за предотвратяване на конфликти на интереси. Липсата на идентифицирани случаи за конфликт на интереси е причина някои банки да изключват от отчетите си такава информация. Обяснението може да се търси в отчитането на ниска степен на същественост на този риск в банковата система. Затова и значителна част от банките не разкриват детайлна информация за механизмите си за предотвратяване на конфликти на интереси.

Банките публикуват информация за системите за вътрешния контрол (73%) и доколко те са в състояние да идентифицират рисковете, съпътстващи дейността им, както и възможностите им да подпомагат преодоляването на различните видове рискове.

Само две банки не са обявили в годишните си отчети за 2023 г. достатъчно информация за начина на осигуряване на достъп на акционерите за сделки между банката и членовете на управителните органи. На Фиг. 31 са представени всички анализирани банки и стойностите на техните индикатори във връзка с корпоративното управление.

Heatmap на показателите за корпоративно управление в банките

Фиг. 31 Топлинна карта на показателите за корпоративно управление в банките

В рамките на ESG показателите и тяхното отчитане, анализът на управленския аспект „Governance“ (G) обхваща и ангажиментите на финансовите институции към антикорупционната политика. Това е областта с най-ниска степен на оповестяване. Само три банки са публикували подробна информация за отчитаните рискове, свързани с антикорупционните дейности, докато също само три банки не са оповестили политиката си за превенция и противодействие на корупцията. Разкриването на рисковете, свързани с антикорупционните политики, показва слаба връзка с останалите показатели, които са по-съществени за сектора, отколкото корупцията.

Банките са създали ефективни системи за управление на финансовите рискове, в съответствие с цялостната регулаторна рамка на сектора. Вече и нефинансовите рискове са част от общата политика по управление на рисковете в повечето банки – при всички банки от първа група и 40% от втора група. Рисковете, свързани с устойчивостта се интегрират в управлението на традиционните за банките рискове като този процес е по-бавен при по-малките банки. Десет банки докладват информация, свързана с прилагане на политиките им за управление на риска, която включва и рисковете, свързани с устойчивостта. Между тях са и пет банки от втора група.

Заклучение и препоръки

Банките имат ключова роля като финансови посредници, не само да следват принципите на прозрачност и отчетност на собствената си дейност, но и да подкрепят следването на тези стандарти от техните клиенти. Анализът на ESG отчитането в банковия сектор разкрива взаимовръзки между трите елемента на устойчивостта – опазване на околната среда, опазване на правата на човека и добро управление. Използвайки комплексен инструментариум³ може да се оцени степента на конвергенция в докладването и оповестяването на нефинансовите показатели. Комбинацията от методите позволява детайлен анализ на ESG отчетността и за разкриване на потенциални несъответствия и критични области, както и добрите практики и степента на тяхното прилагане.

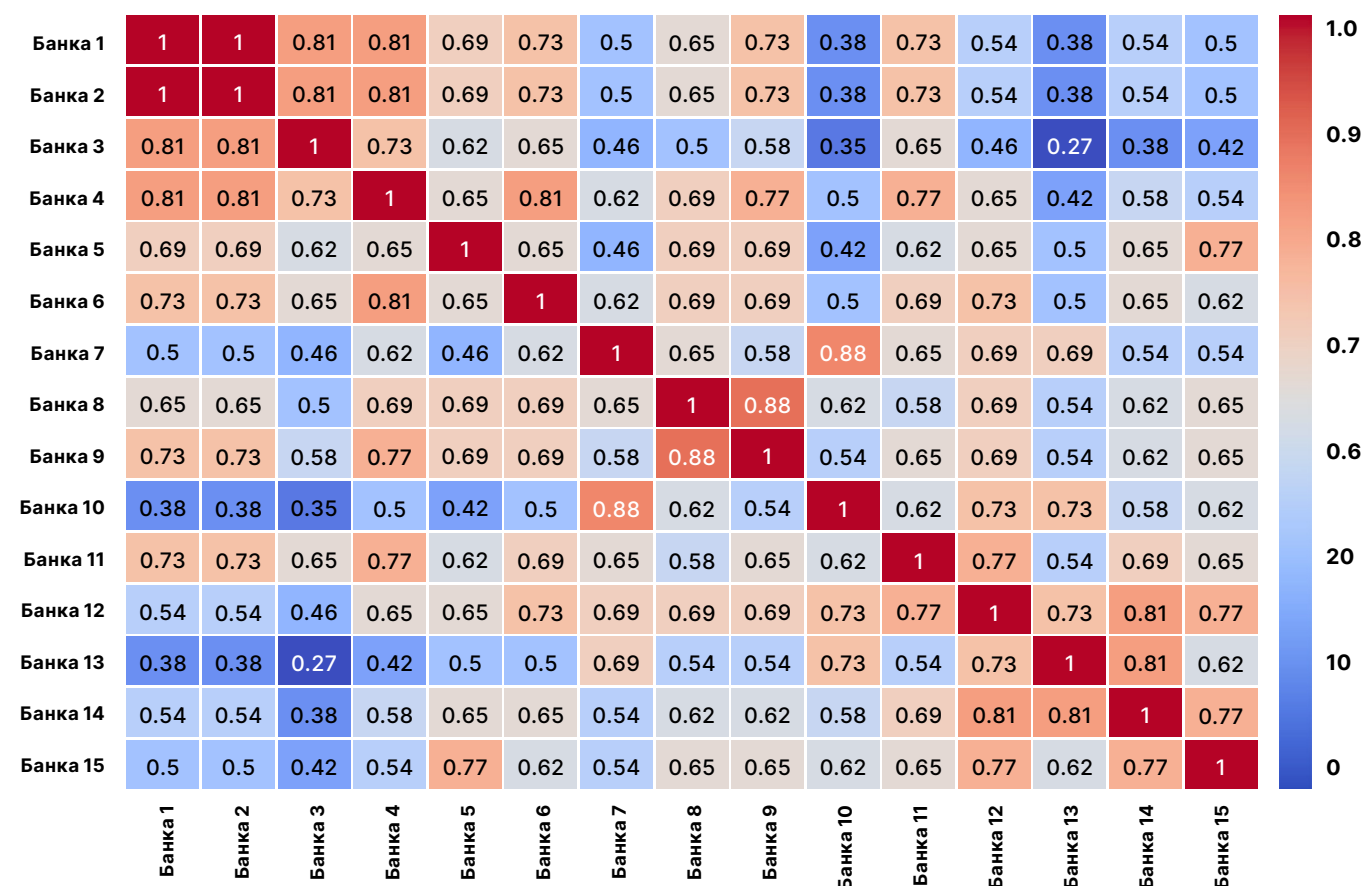
Корелационната матрица (Фиг. 32) предоставя детайлен поглед върху връзките между банките, като дава възможност да се изследват зависимостите както вътре в отделните групи, така и между тях. Данните показват структурни различия в ESG отчетността, които могат да бъдат обяснени със степента на регулиране на съответните области на ESG отчитането както и с амбицията на банките да

³ Използват се корелационен анализ, клъстерен анализ и редукция на размерността чрез главни компоненти (PCA). Всеки от тези методи е приложен с цел разкриване на зависимости, идентифициране на групи от банки с подобни характеристики и визуализация на отношенията между тях.

- Първият анализ, представен чрез корелационната матрица (Phi Correlation Matrix), измерва степента на сходство между банките по определени показатели. Използваният коефициент на корелация позволява да се установи дали банките имат сходни модели на отчетност и разкриване на ESG информация. Визуализацията показва както силно корелирани банки (топли цветове), така и такива с по-слаба взаимовръзка (студени цветове). Високите корелации подсказват, че определени банки споделят общи стратегии за прозрачност и управление на риска, докато по-ниските стойности разкриват различия в практиките на отчетност.
- Вторият инструмент – йерархичният клъстерен анализ, представен чрез дендрограма (dendrogram), се използва за идентифициране на групи от банки (клъстери) въз основа на техните сходства. Алгоритъмът измерва разстоянието между банките по множество ESG индикатори и ги групира йерархично, което позволява разграничаването на сходни институции. Разстоянията между клоновете показват до каква степен банките в даден клъстер споделят общи характеристики, като по-близките банки имат по-сходни модели на отчетност и корпоративно управление.
- Последният метод, редукция на размерността чрез главни компоненти (PCA), е използван за двуизмерна визуализация на клъстерите. Чрез тази техника многомерните ESG данни се преобразуват в две основни главни компоненти, което позволява лесно интерпретиране на сходствата и различията между банките. Точките в графиката представляват банките, като тяхното позициониране показва структурните прилики и разлики. Банките, разположени близо една до друга, имат сходни ESG характеристики, докато тези, които са по-отдалечени, показват значителни различия.

оповестяват и извън конкретните регулации, приложими към тях. Банките във Втора група показват по-голяма вариация в корелациите, което означава, че те не следват единен ESG модел. Докато някои банки като Банка 8 и Банка 9 (0.83) или Банка 7 и Банка 10 (0.79) имат силна взаимовръзка, други като Банка 12, Банка 13 и Банка 15 имат ниски корелации с останалите, което подсказва разнородност в ESG отчетността и различен подход към прозрачността и управлението на устойчивите рискове.

Фи корелационна матрица между банките

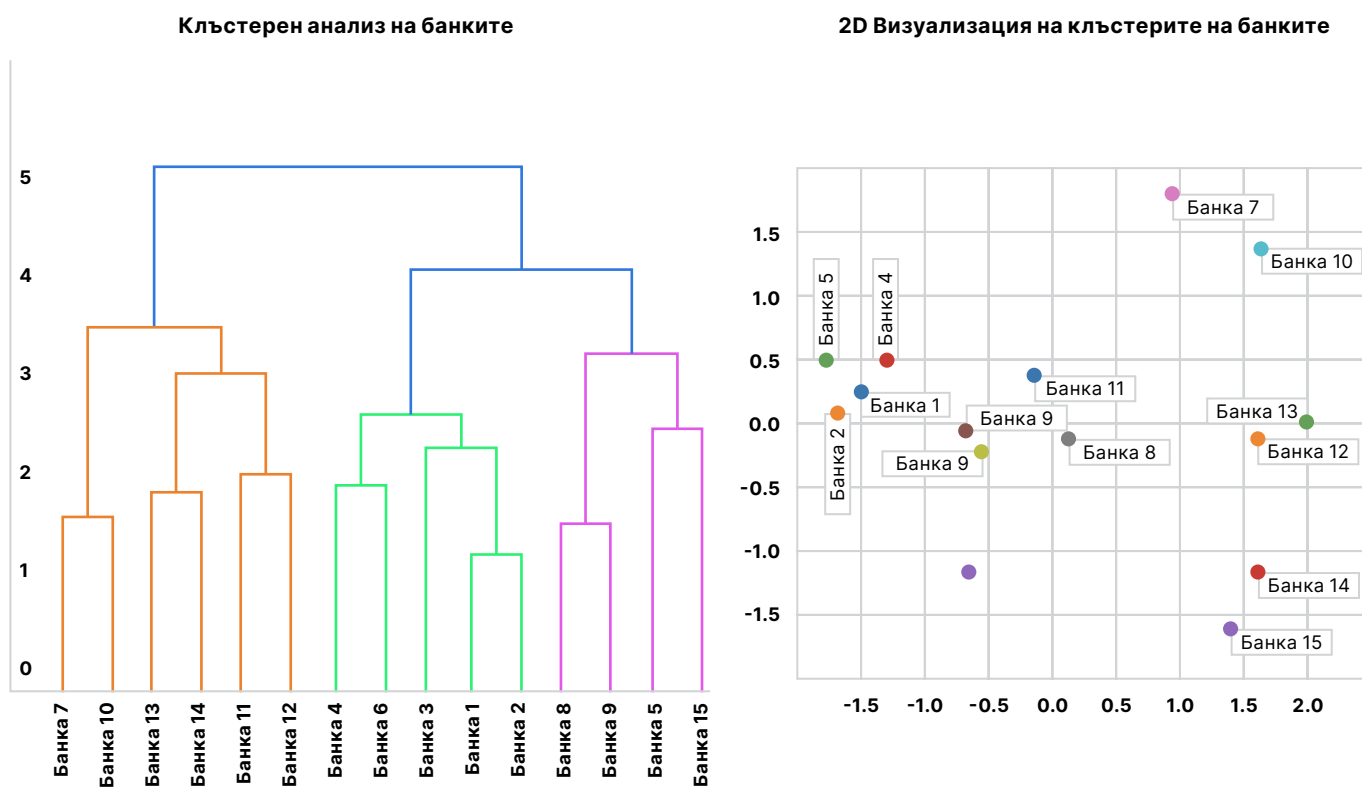
Фиг. 32 Корелационна матрица по всички показатели

Забележка: Банките от 1 до 5 са част от първа група, а банките от 6 до 15 са част от втора група

Вътрешногруповият анализ показва висока степен на сближаване между банките, което показва сходен модел на ESG отчетност и корпоративно управление. Най-висока е корелацията между Банка 1 и Банка 2 (0.9), както и между Банка 3 и Банка 2 (0.79). Това подсказва, че тези банки прилагат идентични или силно сходни подходи към ESG отчетността.

Банките от Първа група имат по-високи вътрешногрупови корелации, което подсказва уеднаквен модел на ESG отчетност и прозрачност. Банките от Втора група показват по-големи разлики, като някои банки са добре интегрирани в ESG отчетността (като Банка 7 и Банка 9), докато други (като Банка 12, Банка 13 и Банка 15) изостават.

На Фиг. 33 е представен резултата от клъстерния анализ като той съответно е визуализиран за по-добро онагледяване. Клъстерният анализ на банките разкрива отчетливи групи от институции, които споделят сходни ESG практики и отчетност. Дендрограмата представя йерархичната структура на банките и показва на какво разстояние една банка е свързана с друга. Видимо е формирането на четири основни клъстера, което означава, че банките в рамките на тези групи имат близки ESG профили. Някои банки като Банка 7, Банка 10, Банка 13, Банка 14 и Банка 12 и 11 оформят един клъстер, което предполага, че тези институции имат сходни практики по отношение на ESG стандартите, управлението на риска или корпоративната отчетност. Банка 4, Банка 6, Банка 3, Банка 2 и Банка 1 се групират заедно, което подсказва различен подход към ESG разкриването. Банка 9, Банка 15, Банка 5 и Банка 8 формират отделна група, което може да означава специфични ESG политики, които ги отличават от останалите институции. Така видимо се оформят три клъстера, като група 1 е почти изцяло във втори клъстер наравно с банка 6 от група 2, за сметка на Банка 5, която е в трета клъстерна група.

Фиг. 33 Клъстерен анализ между всички показатели за банковите групи

Визуализацията чрез метода PCA (Principal Component Analysis) представя разпределението на банките в двумерно пространство, като редуцира многомерните ESG данни до две главни компоненти. Графичното представяне позволява ясно разграничаване на различните групи, като се вижда, че някои банки, като Банка 7 и Банка 10, са значително отдалечени от останалите. Това показва, че те следват различни ESG практики в сравнение с другите институции. Банки като Банка 1, Банка 2, Банка 4 и Банка 6 са разположени сравнително близо една до друга, което потвърждава резултатите от дендрограмата и показва сходни модели на ESG отчетност. Банка 5 и Банка 15 са силно отдалечени от останалите, което разкрива значителни разлики в корпоративните им политики и подхода към устойчивото управление.

Клъстерният анализ показва ясни различия в ESG отчетността между банките, като разликите между групите подчертават, че някои институции са значително по-напреднали в прилагането на ESG стандартите, докато други все още не са напълно интегрирали тези принципи в своите стратегии. Данните потвърждават, че някои банки имат последователен и структуриран подход към ESG отчетността, докато други прилагат различни или ограничени ESG стратегии, което води до видими различия в класификацията на банките в клъстерите.

В обобщение може да се каже, че банките демонстрират висока степен на прозрачност и последователност в разкриването на ESG информация. Няма банка, която да не оповестява, макар и в различна степен, ESG информация. Данните показват фокусиране на докладването на банките върху екологичния компонент в сравнение със социалния и управленския.

Банките от първа група са значително по-активни в екологичната отчетност в сравнение с тези от втора главно поради по-високите регулаторни изисквания. Като сериозно предизвикателство се отчита въвеждането на единни стандарти за докладване на екологичния отпечатък от банковата дейност, необходимостта от разработване на модели за оценка на екологичните рискове, допълване на отчетните форми с нови компоненти за отчет и т. н. Въпреки това повечето банки оповестяват, че са започнали да изграждат цялостен модел за управление на дейността си с включени екологичните изисквания.

В годишните си отчети банките посочват, че през 2024 г. продължават своята работа по развитие и приспособяване на своите вътрешни системи за спазване на изискванията на Регламента за таксономията за класифициране на икономическите дейности като екологично устойчиви. Всички банки отчитат като най-сериозно предизвикателство липсата на достатъчно данни от техните клиенти за техния въглероден отпечатък (който за банките се явява емисии от Обхват 3), както и за представянето им по отношение на околната среда като цяло. Въпреки съществената си роля в реализиране на изискванията за зеления преход, банките са натоварени с прекомерно голяма амбиция да осигурят синхронно отчитане за всички свои експозиции, а те от своя страна са към клиенти от разнообразни икономически сектори, за които въвеждането на екологични регулации върви с различна скорост и специфика.

Повечето банки са интегрирали рисковете за устойчивостта в процеса на вземане на инвестиционни решения, като ги разглеждат като събитие или условие от екологично, социално или управленско естество, което, ако настъпи, може да има неблагоприятно въздействие върху стойността и/или възвръщаемостта на инвестициите. Определено банките се фокусират върху интегрирането на екологичните фактори в оценката на кредитния и пазарния риск и върху екологично кредитиране. Институциите с висока ESG ангажираност следват интегриран подход, който обхваща и трите елемента на устойчивото развитие.

Докладването в социалната област показва висока степен на прозрачност, включително защита на правата на човека, социалните политики и сигурността на клиентските данни. По-слабо са представени механизмите за предотвратяване на дискриминация и социалните рискове, правата на човека и ангажиментите към многообразието, за които повечето банки декларират, че са част от ценностите им.

При феминизиран банков сектор от гледна точка на общ брой служители, жените са по-слабо представени в надзорните съвети – 25% в сравнение с управителните съвети – 33%. В две банки няма никакво участие на жени в ръководството, което показва, че равнопоставеността в управлението не е универсално възприета практика. Във втора група има по-високо средно представителство на жените в управителните съвети, отколкото в първа група. Рядко чуждестранните представители в управителните органи на банките са жени.

Банките демонстрират висока прозрачност на **корпоративното управление** - относно системите за вътрешния контрол, управлението на конфликти на интереси и т.н. Формалното приемане на корпоративни политики обаче не винаги означава реална прозрачност в управлението. Докато почти всички банки оповестяват наличието на етичен кодекс и правила за добро корпоративноуправление, много от тях не разкриват информация за процедурите за избягване на конфликти на интереси.

Когато банките оценяват като несъществени някои рискове, оповестяването на политиките и практиките за управлението им е слабо. Банките от първа група показват висока степен на хомогенност помежду си по отношение на оповестяването и следват сходен и уеднаквен модел на ESG отчетност. Банките от втора група демонстрират по-голяма разнородност, като някои институции значително изостават в ESG отчетността, но като цяло всички банки се подготвят за разширяването изискванията, включително и по-малките банки. Някои изисквания към оповестяването обаче са неподходящи за сектора и създават допълнителна административна тежест, без да носят съществен принос към тяхното представяне в контекста на устойчивостта. Като такива могат да се определят тези по отношение на корупцията, препоръките за определяне на специалисти в определени области и др.

Предвид влошаването на външната среда и нарастването на финансовите рискове пред банките, опростяването и редуцирането на изискванията за оповестяване би спестило разходи и би ги подпомогнало в усилията им да извършват основната си дейност.

ЧАСТ IV.

Държавни предприятия

Методология на изследването

Нормативни изисквания за нефинансово отчитане на държавните предприятия

Изискванията за нефинансово отчитане на държавните предприятия към 2023 г. са формулирани в Закона за счетоводството (ЗС)⁴ и Закона за публичните предприятия (ЗПП).⁵ Законът за счетоводството интегрира Директива 2014/95/ЕС за оповестяването на нефинансова информация.⁶ Според този закон нефинансовата декларация трябва да предоставя информация за динамиката, състоянието и резултатите на предприятието и въздействието на неговата дейност, отнасяща се като минимум до екологичните и социалните въпроси, и въпросите, свързани със служителите, зачитането на правата на човека, борбата с корупцията и подкупите. В по-конкретен план тази информация трябва да е структурирана, така че да съдържа следните раздели:

- бизнес модел на предприятието;
- описание на политиките, следвани от предприятието по отношение на екологичните и социалните въпроси и въпросите, свързани със служителите, зачитането на правата на човека, борбата с корупцията и подкупите;
- резултатите от изпълнение на тези политики;
- основните рискове, свързани с екологичните и социалните въпроси и въпросите, свързани със служителите, зачитането на правата на човека, борбата с корупцията и подкупите;
- ключови нефинансови показатели за резултата от дейността.

Предвидено е, когато предприятието няма или не следва някоя от предвидените за отчет политики по нефинансовата декларация, да представи аргументирано обяснение. Възможно е изключение, което позволява на предприятия да не публикуват информация за предстоящи промени в политиките си, които са в процес на договаряне и когато публикуването на подобна информация би довело до вреда на обществен интерес, които са предприятия-майки в голяма група, която към 31 декември надхвърля на консолидирана основа 500 души среден брой на служителите.

В Закона за публичните предприятия също са представени изисквания към съдържанието на нефинансовата информация. Те включват отчети за оценка на риска, човешките ресурси и трудовите отношения, устойчивостта, въздействието върху околната среда, сделките между свързани лица и отчет за членовете на управителните и контролните органи, включително отчет за тяхното възнаграждение, отчет за изпълнението на възложените задължения за извършване на обществени услуги и на целите на публичната политика. По този начин Законът за публичните предприятия разширява обхвата на нефинансова информация, която държавните предприятия трябва да предоставят.

Алгоритъм на анализа

Извършването на анализ на нефинансовото оповестяване е предизвикателна и трудоемка изследователска задача, която включва събиране и систематизиране на индивидуална информация от много предприятия, количествен, качествен анализ и синтез на тази информация. За целта трябва да се разработи ясен алгоритъм, който да се спазва и прилага от всички членове на изследователския екип.

⁴ Закон за счетоводството. обн. ДВ., бр. 95 от 8 декември 2015 г.

⁵ Закон за публичните предприятия. обн. ДВ., бр. 79 от 8 октомври 2019 г.

⁶ ДИРЕКТИВА 2014/95/ЕС НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА от 22 октомври 2014 година за изменение на Директива 2013/34/ЕС по отношение на оповестяването на нефинансова информация и на информация за многообразието от страна на някои големи предприятия и групи.

На първата стъпка от алгоритъма е определен обекта на анализ. От функциониращите около 265⁷ държавни предприятия е направена извадка от 50 държавни предприятия, които трябва да оповестят консолидирани нефинансови декларации. От тази група са извадени държавни предприятия, извършващи дейност, която няма сериозен екологичен отпечатък. Такива са „Информационно обслужване“ АД, гр. София, „Държавна консолидационна компания“ ЕАД, гр. София, ДП „Български спортен тотализатор“, „Български ВиК холдинг“ ЕАД, гр. София, „Национален дворец на културата - конгресен център София“ ЕАД, гр. София, и други. По този начин са определени 26 държавни предприятия, които са включени в изследването. По секторна принадлежност те представляват енергетиката, транспорта и съобщенията, здравеопазването, благоустройството, инфраструктурата и военното производство. В тези сектори делът на държавните предприятия е най-голям.

Втората стъпка от алгоритъма се отнася до определяне на количествени параметри за оценка на нефинансовото оповестяване на избраните държавни предприятия. За целта е разработена специална методика, която обхваща две групи показатели: формални и съдържателни. Определянето на съдържанието на тези групи показатели произтича от представените нормативни изисквания за нефинансово отчитане на държавните предприятия. Целта е да се установи степента, в която държавните предприятия отговарят на изискването за прозрачност и отчетност на дейността си.

Следвайки тази логика са изведени 14 формални показатели:

1. Наличие на публично достъпна индивидуална Нефинансова декларация по чл. 48 от ЗС;
2. Наличие на публично достъпна консолидирана Нефинансова декларация по чл. 51 от ЗС;
3. Наличие на публично достъпна индивидуална Нефинансова декларация по чл. 29, ал. 4 от ЗПП;
4. Наличие на публично достъпна консолидирана Нефинансова декларация по чл. 29, ал. 4 от ЗПП;
5. Наличие на раздел/подраздел с описание на бизнес модела на предприятието;
6. Наличие на раздел/подраздел с описание на политиките, следвани от предприятието по отношение на екологичните и социалните въпроси и въпросите, свързани със служителите, зачитането на правата на човека, борбата с корупцията и подкупите;
7. Наличие на раздел/подраздел с резултата от политиките, следвани от предприятието по отношение на екологичните и социалните въпроси и въпросите, свързани със служителите, зачитането на правата на човека, борбата с корупцията и подкупите;
8. Наличие на раздел/подраздел с основните рискове, свързани с екологичните и социалните въпроси и въпросите, свързани със служителите, зачитането на правата на човека, борбата с корупцията и подкупите и начина, по който предприятието управлява тези рискове;
9. Наличие на отчет за оценка на риска;
10. Наличие на отчет за устойчивостта;
11. Наличие на отчет за човешките ресурси и трудовите отношения;
12. Наличие на отчет за въздействие върху околната среда;
13. Наличие на отчет за сделките между свързани лица и отчет за членовете на управителните и контролните органи, вкл. отчет за тяхното възнаграждение;
14. Наличие на отчет за изпълнението на възложените задължения за извършване на обществени услуги и на целите на публичната политика.

Втората група показатели е насочена към установяване качеството на предоставената информация. Чрез следните 10 показатели се отчита това качество:

⁷ АППК. 2023. ГОДИШЕН ОБОБЩЕН ДОКЛАД ЗА ДЪРЖАВНИТЕ ПУБЛИЧНИ ПРЕДПРИЯТИЯ ЗА 2022 ГОДИНА. <https://appk.government.bg/bg/55>

1. В раздела за бизнес модела, той накратко е представен;
2. В раздела за екологичните и социалните въпроси и въпросите, свързани със служителите, зачитането на правата на човека, борбата с корупцията и подкупите, са представени политиките по тези въпроси;
3. В раздел са представени резултатите от изпълнение на политиките, следвани от предприятието по отношение на екологичните и социалните въпроси и въпросите, свързани със служителите, зачитането на правата на човека, борбата с корупцията и подкупите;
4. В раздела за основните рискове, свързани с екологичните и социалните въпроси и въпросите, свързани със служителите, зачитането на правата на човека, борбата с корупцията и подкупите и начина има изведени такива рискове и е посочено как предприятието ги митигира;
5. В отчета за оценката на риска включва описание на основните рискове пред предприятието, оценката им, политика и мерки за ограничаването им;
6. В отчета за устойчивост се съдържа обобщена оценка за напредъка в икономическото, социалното и екологичното състояние на държавното предприятие
7. В отчета за човешките ресурси е представена информация за състоянието на политиката и резултатите по отношение на човешките ресурси и трудовите отношения;
8. В отчета за околната среда е представена оценка на въздействието на дейността на държавното предприятие върху околната среда и политиките за ограничаване на това въздействие;
9. В отчета за сделките между свързани лица и отчет за членовете на управителните и контролните органи, вкл. отчет за тяхното възнаграждение е представена информация за осъществените в отчетния период такива сделки и за индивидуалните възнаграждения на членовете;
10. В отчета за изпълнението на възложените задължения за извършване на обществени услуги и на целите на публичната политика е оповестена степента на изпълнение на тези услуги и цели.

Третата стъпка от алгоритъма е създаването на база данни с информация от избраните предприятия. Базата данни се състои от нефинансова декларация, годишен отчет за дейността, а в някои случаи – декларация за корпоративно управление, отчет за устойчивостта, отчет за работата на органите за управление, отчет за оценка на риска, отчет за сделките между свързани лица, отчет за човешките ресурси и други документи, които са свързани с нефинансова информация. Всички документи на държавните предприятия са за последната отчетна 2023 г. Основен източник на тази информация е интернет страницата на Агенцията за публичните предприятия и контрол (АППК).

Четвъртата стъпка от алгоритъма е анализ на документите и извършването на количествена оценка. Като оценъчна скала се използват три варианта на отговор на всеки показател: „изпълнен“, „частично изпълнен“ и „неизпълнен“. За количествено измерване на степента на изпълнение на показателите е използвана точкова система, при която отговорите са оценени по следния начин:

1 т. - изпълнен

0.5 т. - частично изпълнен

0 т. - неизпълнен

Една точка се присъжда, когато при първата група показатели съществува такъв раздел в нефинансовата декларация или годишния отчет. При показателите за качество една точка се присъжда, когато е предоставена пълна и задълбочена информация в съответния раздел. При наличие на частична или непълна информация, както и при частичен обхват на съответния раздел се дава 0,5 т. При отсъствие на задължителен според законодателството раздел или при непредоставяне на информация се присъжда 0 т.

От общо 26 избрани държавни предприятия, 15 трябва да представят индивидуална нефинансова декларация, докато останалите 11 трябва да представят индивидуална и консолидирана нефинансова декларация, защото представляват икономическа група. Така за държавните предприятия, които са икономическа група са относими 24 показателя, докато за останалите предприятия, този брой е 22. За да се получи привеждане към единна основа на сбора на получените точки от двете групи държавни предприятия, те са приведени към 100-степенна скала посредством следната формула:

$$Pin = Pi/Pmax*100,$$

където:

P_{in} – нормализиран брой точки на предприятие i

P_i – общ брой точки на предприятие i

P_{max} – максимален брой точки на предприятие i според това дали е икономическа група или – не.

Друга особеност при количествените оценки са различните тегла при двата вида показатели. За да се акцентира върху показателите за качество, сборът на точките за тях се умножава по 0,8. По 0,2 се умножава сбора на точките по формалните показатели. Така максималният брой точки, които една икономическа група може да получи са:

$$0,2 \times 14 + 0,8 \times 10 = 2,8 + 8,0 = 10,8 \text{ т.}$$

Съответно едно предприятие, което не е икономическа група, може да получи:

$$0,2 \times 12 + 0,8 \times 10 = 2,4 + 8 = 10,4 \text{ т.}$$

Ако две предприятия, едното от които е икономическа група, а другото – не е имат еднакъв брой точки, например, 6, след използване на формулата за приравняване на точките, това, което е икономическа група ще има:

$$P = 6/10,8 \times 100 = 55,6 \text{ т.,}$$

докато другото, което не е икономическа група ще има:

$$P = 6/10,4 \times 100 = 57,7 \text{ т.}$$

След изчисляване на индивидуалните резултати се пресмятат количествените оценки общо – за всички избрани държавни предприятия, поотделно – за всяко отделно предприятие, както и по всеки показател и по сектори на избраните държавни предприятия.

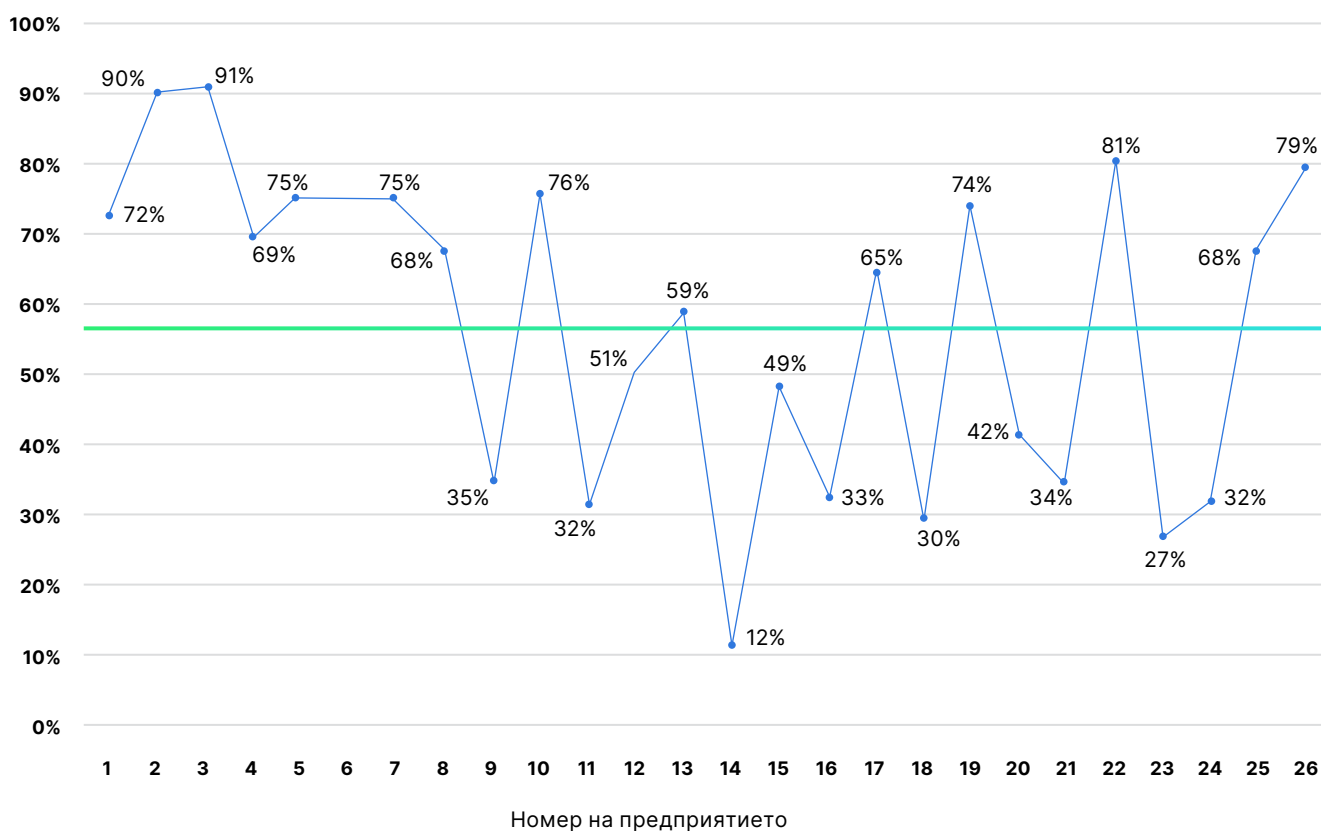
Обобщени оценки

В резултат от задълбочено проучване на нефинансовите декларации, годишните отчети и друга информация и след прилагане на избраната методология се получи, че държавните предприятия изпълняват средно 57% от изискванията за отчитане на екологичното, социалното и корпоративното управление Таблица 3. Медианата от разпределение на оценките е 66%, което е значимо отклонение от средната стойност и заедно с коефициентът на вариация от 39% доказват наличието на сериозните отклонения при изследваните предприятия.

Таблица 3. Основни показатели

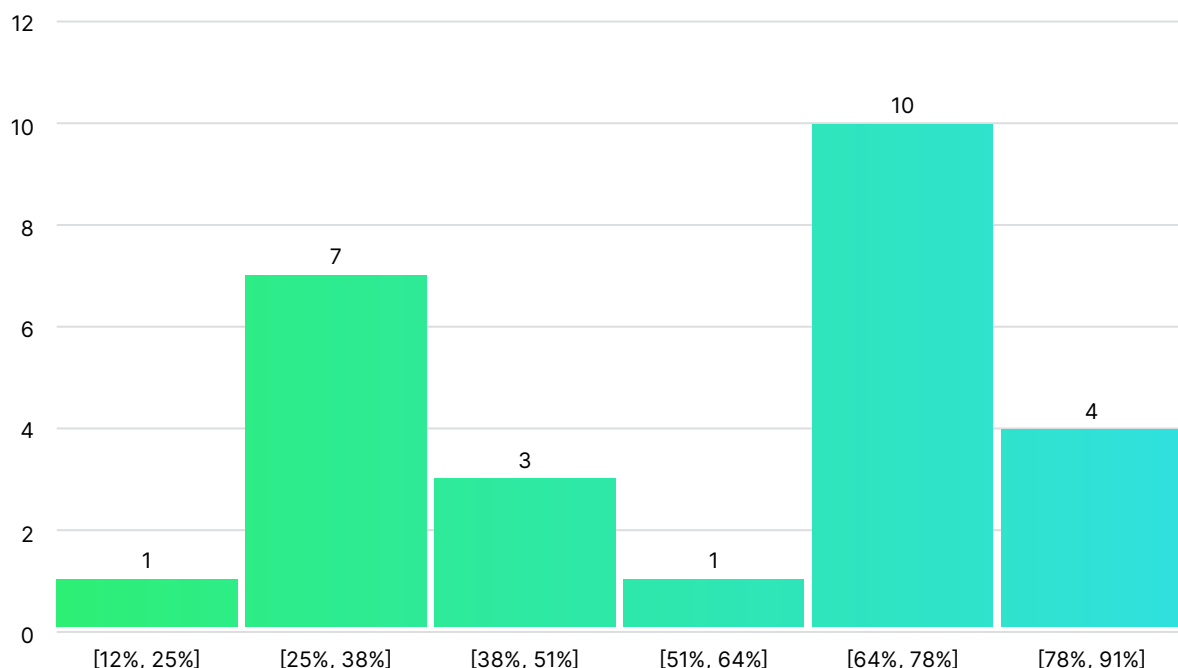
Показатели	Стойност
Средна оценка	57%
Медиана	66%
Стандартно отклонение	22%
Коефициент на вариация	39%

Такива отклонения могат да се демонстрират и при разпределението на средните оценки по предприятия (Фиг. 34). Най-добре представителите се предприятия получават оценки от 90-91%, докато предприятието с най-ниски стойности достига до едва 12%. Съществуват две ярко концентрирани групи от двете страни на общата средна оценка. От страната над общата средна оценка попадат 8 държавни предприятия със стойности между 72% и 81%. От долната страна на оценката се намират седем държавни предприятия с ниски стойности – между 27% и 35%. Прави впечатление, че само едно предприятие има оценка от 59%, която е близка до общата средна оценка. Повече предприятия – 14, са над общата средна оценка, а 12 остават под нея.

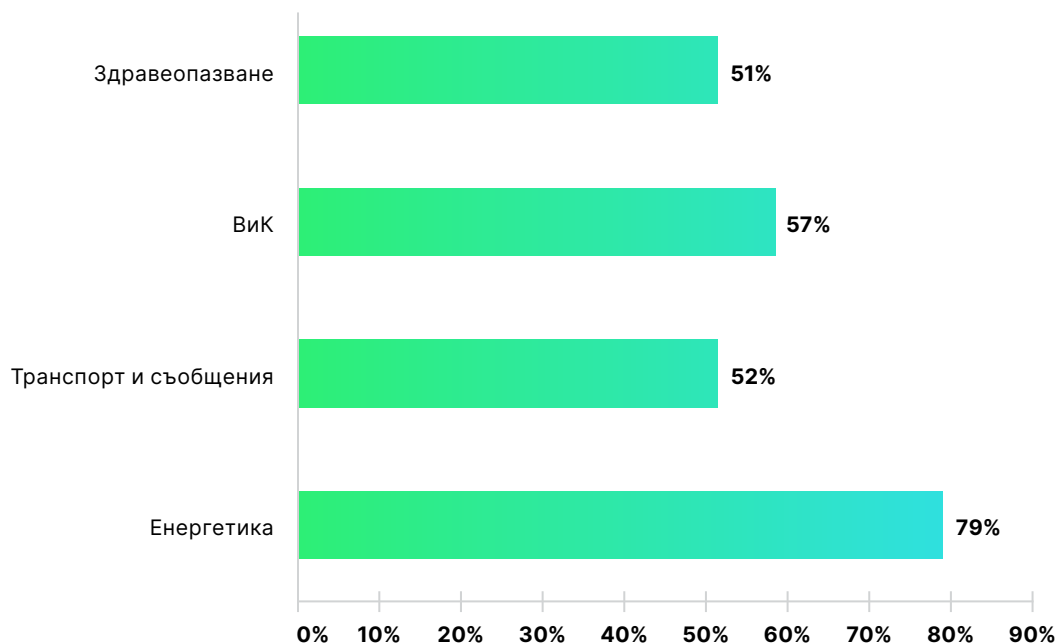
Фиг. 34 Разпределение на оценките по държавни предприятия

Хистограмата на разпределение на оценките в шест групи е далеч от нормалното разпределение (Фиг. 35). Най-много предприятия попадат в зоните преди крайните оценки. Седем държавни предприятия получават оценки между 25% и 38%, а десет – между 64% и 78%. В средата на разпределението попадат едва 4 предприятия, докато в краищата са 1 и 4.

Фиг. 35 Хистограма на разпределение на оценките

Най-добро е представянето на държавните предприятия от сектор енергетика с обща оценка от 79% (Фиг. 36). Равна на средната оценка имат ВиК дружествата от сектор благоустройство и инфраструктура.

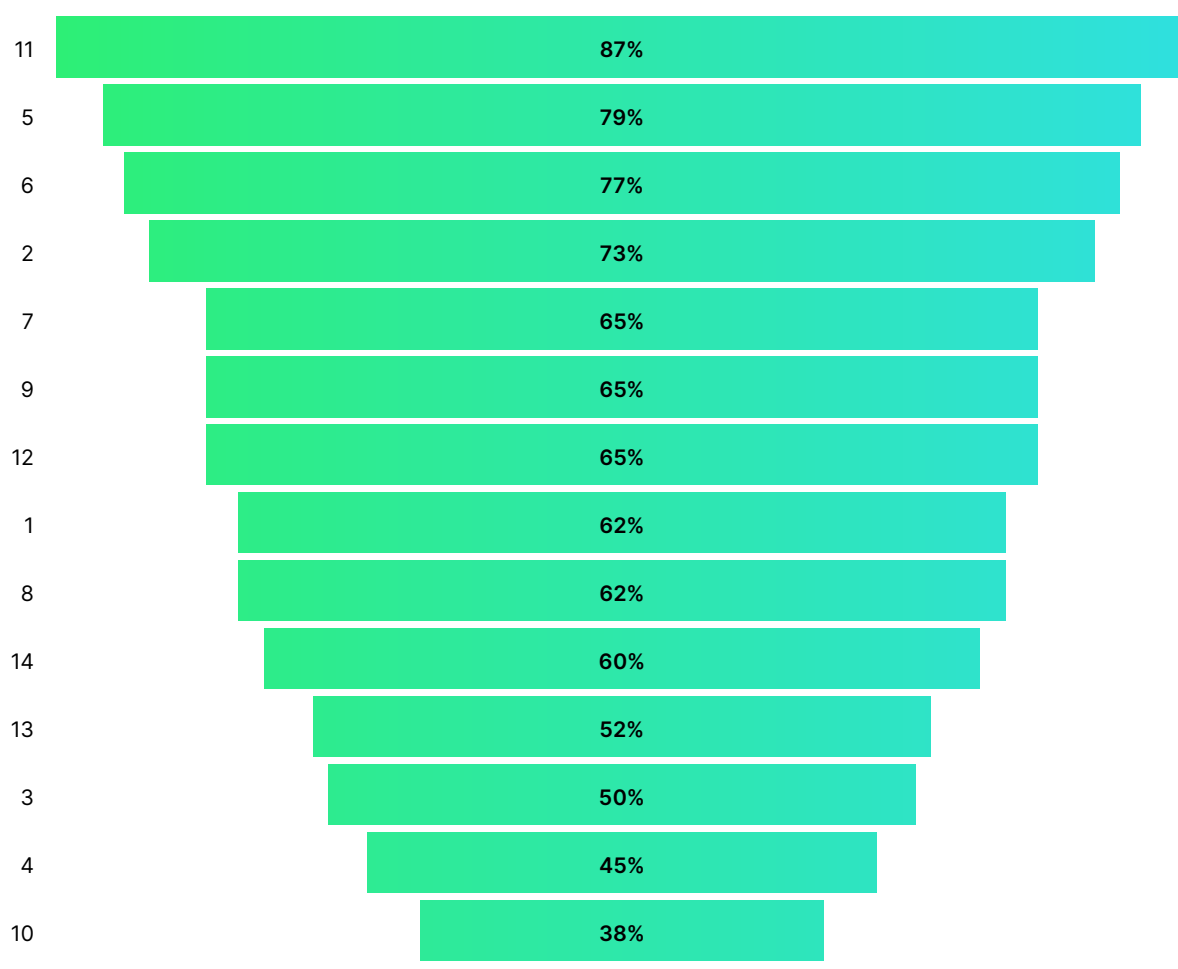

Фиг. 36 Средна оценка по сектори

Под средната оценка и с почти равни оценки остават предприятията от сектори здравеопазване, транспорт и съобщения. Предприятията от най-добре представителите се сектори подлежат на сериозна регулация от страна на Комисията за енергийно и водно регулиране (КЕВР), която изисква от тях систематизиране на обемна информация за дейността им, постоянна отчетност и контрол върху отчетите и дейността им. Това е определящият фактор за високите оценки и при оповестяване на нефинансова информация.

По отношение на отчитане на двете групи показатели, то е на по-високо равнище при формалните спрямо съдържателните показатели. Средното изпълнение на формалните показатели е 81%, докато при съдържателните показатели е 61%.

Най-високо изпълнение при формалните показатели е свързано с публикуването на отчет за човешките ресурси и трудовите отношения – 87%, описание на бизнес модела на предприятието – 79%, описание на политиките, следвани от предприятието по отношение на екологичните и социалните въпроси и въпросите, свързани със служителите, зачитането на правата на човека, борбата с корупцията и подкупите – 77% (Фиг. 37).

Фиг. 37 Степен на изпълнение на формалните показатели

Легенда: 1 - Наличие на публично достъпна консолидирана Нефинансова декларация по чл. 48 от ЗС; 2 - Наличие на публично достъпна консолидирана Нефинансова декларация по чл. 51 от ЗС; 3 - Наличие на публикувана индивидуална Нефинансова декларация по чл. 29, ал. 4 от ЗПП; 4 - Нали-

чие на публикувана консолидирана Нефинансова декларация по чл. 29, ал. 4 от ЗПП; 5 - Наличие на раздел/подраздел с описание на бизнес модела на предприятието; 6 - Наличие на раздел/подраздел с описание на политиките, следвани от предприятието по отношение на екологичните и социалните въпроси и въпросите, свързани със служителите, зачитането на правата на човека, борбата с корупцията и подкупите; 7 - Наличие на раздел/подраздел с резултата от политиките, следвани от предприятието по отношение на екологичните и социалните въпроси и въпросите, свързани със служителите, зачитането на правата на човека, борбата с корупцията и подкупите; 8 - Наличие на раздел/подраздел с основните рискове, свързани с екологичните и социалните въпроси и въпросите, свързани със служителите, зачитането на правата на човека, борбата с корупцията и подкупите и начина, по който предприятието управлява тези рискове; 9 - Наличие на отчет за оценка на риска; 10 - Наличие на отчет за устойчивостта; 11 - Наличие на отчет за човешките ресурси и трудовите отношения; 12 - Наличие на отчет за въздействие върху околната среда; 13 - Наличие на отчет за сделките между свързани лица и отчет за членовете на управителните и контролните органи, вкл. отчет за тяхното възнаграждение; 14 - Наличие на отчет за изпълнението на възложените задължения за извършване на обществени услуги и на целите на публичната политика.

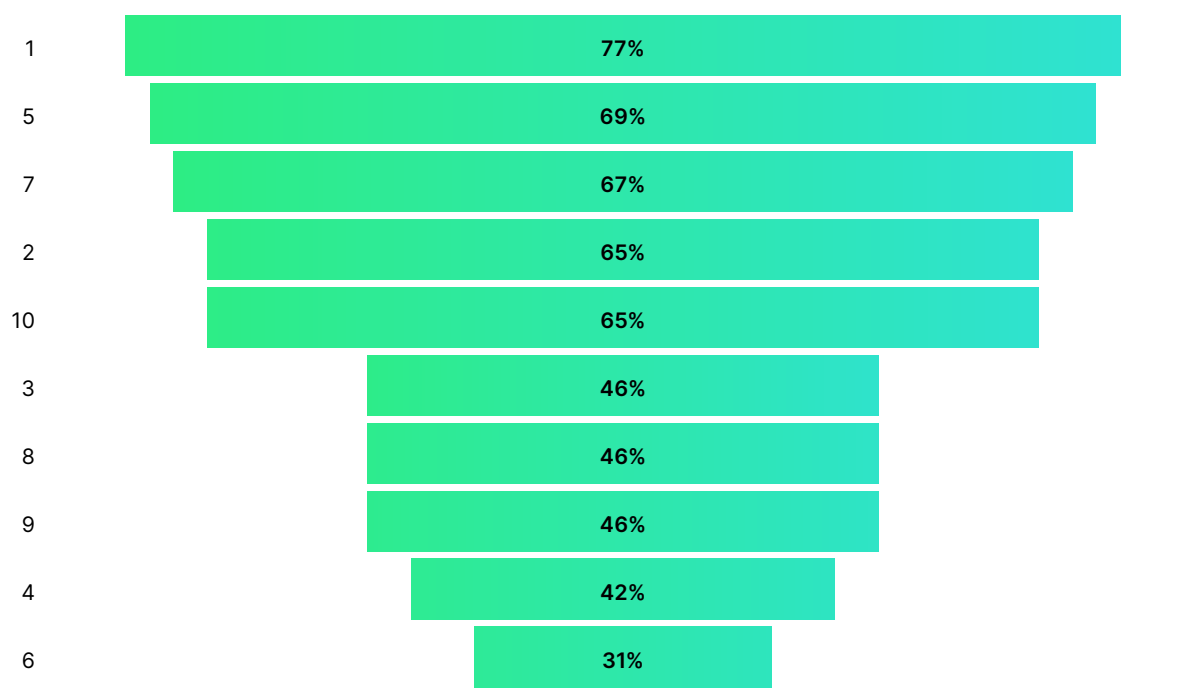
Забележка: Показатели № 1 и 3 се отнасят само до икономическите групи.

Във втората група по степен на изпълнение на формалните показатели с оценки между 60% и 65% попадат: наличието на раздел с резултата от политиките, следвани от предприятието по отношение на екологичните и социалните въпроси и въпросите, свързани със служителите, зачитането на правата на човека, борбата с корупцията и подкупите; отчета за оценка на риска; отчета за въздействие върху околната среда; консолидираната нефинансова декларация по ЗС; наличието на раздел за основните рискове, свързани с екологичните и социалните въпроси и въпросите, свързани със служителите, зачитането на правата на човека, борбата с корупцията и подкупите и начина, по който предприятието управлява тези рискове и отчет за изпълнението на възложените задължения за извършване на обществени услуги и на целите на публичната политика.

Ниските етажи на разпределение на оценките на формалните показатели се заемат от: отчета за сделките между свързани лица и отчет за членовете на управителните и контролните органи, вкл. отчет за тяхното възнаграждение; консолидираната и индивидуалната нефинансова декларация по ЗПП. В дъното на разпределението се намира отчета за устойчивост, който се открива при едва 10% от държавните предприятия.

При съдържателните показатели се откроява описанието на бизнес модела, който е на върха на подреждането със 77% (Фиг. 38). След него се нарежда оценката на риска, отчета за човешките ресурси, политиките при екологичните и социалните въпроси и въпросите, свързани със служителите, зачитането на правата на човека, борбата с корупцията и подкупите и оповестяването на изпълнението на възложените задължения за извършване на обществени услуги и на целите на публичната политика.

На най-незадоволително място се намира отчета за устойчивост с изпълнение от 31%. В най-долната част на разпределението се намира отчитането на резултатите от изпълнение на политиките, следвани от предприятието по отношение на екологичните и социалните въпроси и въпросите, свързани със служителите, зачитането на правата на човека, борбата с корупцията и подкупите; отчета за околната среда; сделките между свързани лица и отчет за членовете на управителните и контролните органи, вкл. отчет за тяхното възнаграждение; посочването и ограничаването на основните рискове, свързани с екологичните и социалните въпроси и въпросите, свързани със служителите, зачитането на правата на човека, борбата с корупцията и подкупите и отчета за устойчивост.

Фиг. 38 Степен на изпълнение на съдържателните показатели

Легенда: 1 - В раздела за бизнес модела той е накратко представен; 2 - В раздела за екологичните и социалните въпроси и въпросите, свързани със служителите, зачитането на правата на човека, борбата с корупцията и подкупите са представени политиките в тези области; 3 - В раздел са представени резултатите от изпълнение на политиките, следвани от предприятието по отношение на екологичните и социалните въпроси и въпросите, свързани със служителите, зачитането на правата на човека, борбата с корупцията и подкупите; 4 - В раздела за основните рискове, свързани с екологичните и социалните въпроси и въпросите, свързани със служителите, зачитането на правата на човека, борбата с корупцията и подкупите и начина има изведени такива рискове и е посочено как предприятието ги ограничава; 5 - В отчета за оценката на риска включва описание на основните рискове пред предприятието, оценката им, политика и мерки за ограничаването им; 6 - В отчета за устойчивост се съдържа обобщена оценка за напредъка в икономическото, социалното и екологичното състояние на ДП; 7 - В отчета за човешките ресурси е представена информация за състоянието на политиката по отношение на човешките ресурси и трудовите отношения; 8 - В отчета за околната среда е представена оценка на въздействието на дейността на ДП върху околната среда и политиките за ограничаване на това въздействие; 9 - В отчета за сделките между свързани лица и отчет за членовете на управителните и контролните органи, вкл. отчет за тяхното възнаграждение е представена информация за осъществените в отчетния период такива сделки и за индивидуалните възнаграждения; 10 - В отчета за изпълнението на възложените задължения за извършване на обществени услуги и на целите на публичната политика е отчетена степента на изпълнение на тези услуги и цели.

Оповестяване в областта на околната среда (Environment - E)

Информацията, свързана с екологичното представяне на предприятията, представлява специфична част от оповестяването на напредъка към устойчиво развитие и социална отговорност. Това се дължи преди всичко на разнородността на ефектите върху околната среда, които държавните предприятия създават. Те зависят от особеностите на сектора, към който принадлежат, но и на характеристиките на собственото им функциониране. Въздействието върху околната среда на болниците, например, се различава значително от това на предприятията от секторите на енергетиката и транспорта и съобщенията. Също така тежестта на преките и косвените екологични ефекти в отделните сектори е различна. Затова фокусът на анализа и оценката на оповестяванията в различните сектори следва да се конкретизира.

На следващо място, оповестената информация за екологичното представяне на предприятията е функция от извършените от него дейности през годината, затова и тя е резултат, освен от изпълнение на законодателните изисквания, и от амбицията и ангажираността на ръководствата на предприятията с тази тематика. Ето защо в рамките на един сектор се наблюдават съществени различия в обема и характера на представяната информация. Докато някои предприятия изпълняват в минимална степен регулаторните изисквания за оповестяване, други отиват доста по-далеч и демонстрират сериозна последователност в усилията си за опазване на околната среда и реализиране на ефективност в дейността си като резултат от това.

Различията в степента на оповестяване се открояват при секторния анализ. Прави впечатление, че държавните предприятия от енергийния сектор се отличават с най-подробно разписана информация относно екологичното си представяне. Всички те във висока степен изпълняват формалните и съдържателни показатели. Това показва, че държавните предприятия от сектора с особено висок екологичен риск⁸ осъзнават значението на отговорното отношение към опазването на околната среда и предприемат действия в тази посока. Някои от тях доброволно се сертифицират за прилагане на екологични стандарти. Така например в АЕЦ „Козлодуй“ се изпълнява „Програма за управление на нерадиационните аспекти по околна среда“ в съответствие с БДС ISO EN 14001:2015. В „Радиоактивни отпадъци“ е въведено ISO 14001:2015 „Системи за управление по отношение на околната среда“.

Широк периметър за търсене на подобрение в оповестяваната информация за опазването на околната среда се открива за ДП в сектор „Здравеопазване“. Тук се откроява и най-изразената хетерогенност на оповестяванията от цялата извадка. Така 45 % от разгледани болници притежават визия за екологичното си въздействие и демонстрират осъзнатост на значението на неговото управление. Това е видно и от изпълнението от тях на петте формални и на петте съдържателни показатели. По всички тях тези пет ДП се представят добре. Същевременно 36% от болниците не са оповестили информация за екологичното си представяне, а 18% са предоставили частична информация. По различни класификации⁹ здравните услуги притежават среден по степен екологичен риск, дължащ се предимно на токсичните вещества, които се използват за различните медицински манипулации, както и на биологичните отпадъци. Тези вещества и отпадъци следва да се третират по определени начини и това неизменно се прави от болничните заведения, тъй като те имат задължения в тази област по националното законодателство. Необходимо е следователно да се обмисли начин за структуриране на съответното оповестяване в рамките на годишните доклади на тези от тях, които до момента не го правят, въпреки че извършват съответните дейности.

⁸ Вж. EBRD Environmental and Social Risk Categorisation List – Revised 2014. ebrd-risk-english.pdf

⁹ Ibidem

Аналогична на здравеопазването е ситуацията в сектор „Благоустройство и инфраструктура“, който е представен от ВиК дружества в най-големите градове на страната след столицата – Пловдив, Варна и Бургас. Анализът показва, че 67% от тях са публикували частична информация, докато 33% не са оповестили конкретна информация в областта на опазването на околната среда. Водоснабдяването се асоциира със среден екологичен риск, а дейностите, свързани с канализацията – с висок риск.¹⁰ Следователно, е необходимо систематичното управление на този риск от ВиК дружествата не само поради нуждата да се изпълняват изискванията за корпоративна отчетност, но на първо място с цел опазване на здравето на хората.

В сектора на транспорта и съобщенията попадат различни държавни предприятия, като 2 се занимават с управление на пристанища, 2 – са от системата на държавните железници и 1 е от областта на пощенските услуги. Всички държавни предприятия от тази група оповестяват информация за екологичното си представяне, което е атестат за добро разбиране на значението на управлението на въздействията им върху околната среда. И тук, както и в предходните две групи държавни предприятия, се наблюдават съществени различия между степента на детайлност на отчетната информация, както и на начина на структурирането ѝ. Те се дължат както на спецификите на конкретните дейности на държавните предприятия, така и на ангажираността на техните ръководства с проблематиката. В сектора на транспорта и съобщенията попадат различни ДП, като 40% са от областта на управление на пристанищата, 40% – от системата на Български държавни железници (БДЖ) и 20% – от областта на далекосъобщенията. Всички ДП в тази група са оповестили информация за екологичното си представяне, което говори за наличието на добро разбиране на значението на управлението на въздействията им върху околната среда. И тук, както и в горните две групи ДП, се наблюдават съществени различия между степента на детайлност на представяната информация, както и на начина на нейното структуриране. Те се дължат както на спецификите на конкретните дейности на ДП, така и на тяхната ангажираност с проблематиката. Така, докато пощенските и куриерски услуги, както и железопътният транспорт (пътнически и товарен) се характеризира с нисък, то морският товарен транспорт притежава висок екологичен риск.¹¹ Това естествено налага и диференциация в подхода по управлението на екологичното въздействие на всеки от тези отделни видове превоз, както и обяснява различието в степента на ангажираност с тези дейности.

Пощенските и куриерските услуги, както и железопътният пътнически и товарен транспорт се характеризират с нисък риск, но морският товарен транспорт притежава висок екологичен риск. Това налага диференциация в подхода по управление на екологичното въздействие на всеки от тези видове транспорт.

Единственото предприятие от извадката, което е от сектора на машиностроенето и обработващата промишленост – ВМЗ - Сопот, е предоставило подробна информация за управлението на рисковете, свързани с околната среда. Това е обяснимо предвид високата степен на екологичния риск, асоцииран с дейността на ДП,¹² но и поради явно силната ангажираност на ръководството с управлението му.

По всички избрани за анализ показатели предприятието оповестява информация в резултат от систематичните действия, които е предприело. Прави впечатление много доброто структуриране на екологичната отчетност, от което личи задълбоченост на познанието за нея и систематичност при съставянето ѝ.

¹⁰ Ibidem

¹¹ Ibidem

¹² Ibidem

В резултат от направения анализ се очертават следните особености за състоянието на екологичното оповестяване на държавните предприятия:

- Налице е изразена хетерогенност по отношение на количеството и вида на оповестяваната информация от дружествата както по отделните сектори, така и между предприятията в рамките на един сектор;
- Оповестяванията са съсредоточени предимно в сферата на преките екологични ефекти от дейността на предприятията;
- Представената информация е концентрирана в рамките на нефинансовите декларации на дружествата, но в някои случаи към отношението спрямо околната среда от предприятията се позиционира и в други части на годишните отчети за дейността, като например тези за риска и за бизнес модела;
- В мнозинството от случаите информацията е предимно от качествен характер, количествени показатели за екологичното представяне се срещат в относително малък брой отчети;
- Наблюдава се тенденция към събиране на количествени данни и съставяне на различни ключови индикатори за представянето на предприятията по различни екологични въпроси, като тази тенденция ще търпи развитие в следващите години, предвид новите изисквания към отчетността;
- Прави впечатление относително доброто осмисляне на обхвата на въздействието върху околната среда на държавните предприятия (т. н. оценка на съществеността - materiality assessment), видно от избора на стратегия и действия в посока опазване на околната среда, а оттам и на оповестяването на резултатите от тези действия.

Оповестяване в областта на социалната отговорност и права на човека (Social - S)

Висок дял в рамките на 87% от държавните предприятия оповестяват информация за човешките ресурси и трудовите отношения. Най-добро е положението в енергетиката и здравеопазването, където съответно 100% и 95% от държавните предприятия имат такива самостоятелни отчети. При предприятията от транспорта и съобщенията този дял е 80%. Върху общата картина негативно влияят ВиК дружествата. При тях оповестяването на информация за човешките ресурси и трудовите отношения е в рамките на 60%.

По отношение на качеството на предоставената информация при 67% от държавните предприятия се установи наличие на съдържателна информация за състоянието на политиката и резултатите по отношение на човешките ресурси и трудовите отношения. Отново най-добра е картината при енергийните дружества с оценка от 100%, докато при транспорта и съобщенията оценката е 60%, при ВиК дружествата – 53% и при болниците – 59%.

В отчетите за човешките ресурси и трудовите отношения обикновено се засягат теми за състава и движението на персонала, проблеми с намирането и задържането на персонал, заплащането му, здравословните и безопасни условия на труд, професионално развитие и социалната програма.

Динамиката на персонала традиционно е добре застъпена в годишните отчети. Най-често се дават данни за състоянието на персонала общо и по управленски звена, а също и по степен на образование. Отчитат се новите назначения, текучеството, пенсионираните лица. Споделят се проблемите при намирането на подходящи кадри, като например ВиК инженери, медицински сестри и лекари.

По отношение на условията на труд се представят направените инвестиции и подобрения. Извеждат се проблеми, както на условията на труд, така и на използваните технически средства за производство, диагностика и контрол.

Най-голямо внимание на професионалното и кариерно развитие се обръща в университетските болници. Освен участието в обучения и специализации на персонала, които се правят от другите държавни предприятия, при тях се отчитат подготовката на студенти, специализанти и докторанти, а също така развитието и придобиването на научни степени и академични длъжности. Представят се и публикации на научните кадри, участието им в научни конгреси и конференции. Това е обяснимо, предвид специалните изисквания за акредитация на университетските болници, което в крайна сметка подпомага и събирането на информация за годишните оповестявания в рамките на докладите за дейността и нефинансовите декларации.

По отношение на заплащането има случаи на сравнение на стойностите за предприятието с договорените в колективния трудов договор за сектора. Такова е направено в нефинансовата декларация на УМБАЛ „Св. Екатерина“, София. В общия случай се оповестяват данни за възнагражденията по групи персонал и средно за предприятието.

В някои държавни предприятия като „Български пощи“ ЕАД се отчитат съществуващи дейности на социалната програма като социални помощи, предоставяне на месечни ваучери за храна и помощи за лечение на заболявания. Във Вик ООД, Варна на персонала се предоставят ведомствени жилища, организирано е столово хранене, осигуряват се посещения на концерти и спектакли. В допълнение на това, дружеството извършва доброволни дейности по облагородяване на местната инфраструктура.

Основен проблем при оповестяване на въпросите на трудовите отношения е, че не се изхожда от цикъла на управление на човешките ресурси, който обхваща всички дейности от рекрутиране на персонал, дейности по неговото кариерно развитие и стига до извеждането му от трудова дейност.

Отчет за представяне на политиките, свързани с правата на човека присъства при 77% от държавните предприятия в общ раздел с екологичните и социалните въпроси и въпросите, свързани със служителите, борбата с корупцията и подкупите. По-малък дял – 65% от държавните предприятия представят отчет за резултатите от тези политики като част от по-общ раздел.

По сектори отново най-добро е оповестяването в енергийните предприятия, следвани от Вик дружествата, транспорта и съобщенията. На последно място се оказват предприятията от сектора на здравеопазването.

Делът на държавните предприятия, които разкриват качествена информация за политиките относно правата на човека, е 65%. Този дял е 46% при обобщаващия раздел за екологичните и социалните въпроси и въпросите, свързани със служителите, борбата с корупцията и подкупите. Качеството на предоставената информация по тази тема е най-високо при Вик дружествата, транспорта и съобщенията.

При отчитане спазването на правата на човека се оповестяват принципите, които се спазват в държавните предприятия. Най-често това са недопускане на пряка или непряка дискриминация, основана на пол, раса, народност, етническа принадлежност, гражданство, произход, религия или вяра, образование, убеждения, възраст, сексуална ориентация, лично или обществено положение, имуществено състояние или на други признаци.

След това обикновено се декларира, че всички тези принципи са спазени и няма нарушения на човешките права.

Извън тези права, много рядко или въобще не се споменават други човешки права като правото на справедливи и благоприятни условия на труд; на сдружаване; на почивка и отдих.

Оповестяване в областта на корпоративното управление и прозрачността (Governance - G)

Самостоятелен раздел, посветен на бизнес модела, съществува при 79% от изследваните държавни предприятия, като такъв има при всички предприятия от сектор енергетика, 93% във ВК дружествата, но само 68% в болниците.

Не съществуват ясни указания за структурата и съдържанието на отчета за бизнес модела, което дава отражение върху оповестяването. От формална гледна точка всички предприятия са описали дейността си - продукти и услуги, клиентска база, пазарно позициониране, качество на произведените стоки и предоставените услуги. Около половината от тях са включили такава информация извън нефинансовата декларация, а терминът „бизнес модел“ се асоциира с понятията „мисия“, „стратегия“, „визия“. Различните виждания за това какво представлява бизнес модела произтичат от спецификата на различните сектори. Малка част от описаните бизнес модели съдържат и интегрират изцяло екологичните, социалните и икономическите аспекти на устойчивостта. Почти всички държавни предприятия дефинират като своя мисия постигането на високо качество на предоставяните стоки и услуги и осигуряване на финансова стабилност.

Пример за добра практика в докладването на бизнес модела е Министерството на енергетиката, което предоставя указания на държавните предприятия от сектора за структуриране на съдържанието и контекста при докладване по тази тема.

Корупцията в държавните предприятия е една от темите с висок обществен интерес. Прозрачността на държавните предприятия, публичността и оповестяването са важни фактори за нейната превенция и за поддържане на добър корпоративен имидж. Борбата с корупцията и подкупите е регламентирана в редица правни актове. Предприятията трябва са изградили вътрешни системи за финансово управление и контрол на основание и съгласно изискванията на Закона за финансово управление и контрол в публичния сектор.¹³ Приет е и Кодекс за етично поведение на лицата, заети в публичните предприятия от Агенцията за публичните предприятия и контрол¹⁴ в съответствие с Пътната карта за изпълнение на Националната стратегия за превенция и противодействие на корупцията 2021-2027 г. В на 52 държавни предприятия¹⁵ се открива, че 47 от тях имат разработени правила, в които се определят политиката и действията на дружествата за превенция на корупцията, а при 48 от тях са въведени етични кодекси. Само две предприятия посочват три случая, при които са се приложили заложените в кодекса принципи.

Изпълняват се формалните изискванията за създаване на процедури за избягване и разкриване на конфликт на интереси от 38 предприятия, но голяма част от тях се позовават на етичния кодекс и нямат специфични правила за избягване на конфликт на интереси.

Важна част от борбата срещу корупцията е създаването на работещ механизъм за подаване на сигнали за нарушения, корупция, злоупотреби. В правилата и мерките на държавните предприятия се оповестява съществуването на такива механизми.

В съответствие със Закона за защита на лицата, подаващи сигнали или публично оповестяващи информация за нарушения¹⁶, преобладаващата част от държавните предприятия – 44 на брой - са

¹³ Закон за финансовото управление и контрол в публичния сектор, ДВ. бр. 21 от 10 март 2006 г.

¹⁴ Кодекс за етично поведение на лицата, заети в публичните предприятия. <https://appk.government.bg/bg/35>.

¹⁵ Предвид високата обществена значимост на проблема с корупцията в държавните предприятия тук се представя информация за оповестяването на свързаната с този въпрос информация от 52 държавни предприятия от общо 265.

¹⁶ Закон за защита на лицата, подаващи сигнали или публично оповестяващи информация за нарушения, ДВ. бр. 11 от 2 февруари 2023 г.

предприели мерки за защита и анонимност на служителите, подаващи сигнал за корупция, както и за гражданите подаващи такива сигнали.

Изпълнението на създадените политики и вътрешни правила относно процесите за вътрешен контрол и ресурсите, предназначени за предотвратяване на корупцията и подкупите все още не се аргументира с конкретни данни. По отношение на броя установени случаи на корупция само 3 дружества предоставят информация, че има такива случаи. Съдебни дела за корупция водят 2 предприятия, а в 5 са проведени обучения за превенция на корупцията. Като добра практика може да се определи разработеният от Министерство на енергетиката „Секторен антикорупционен план в енергетиката”.¹⁷

Оповестяването на сделките със свързани лица, отчета за членовете на управителните и контролните органи, вкл. отчета за тяхното възнаграждение при избраните 26 държавни предприятия е с ниска степен на изпълнение от 52%. По отношение на качеството на тази информация оценката е още по-слаба – 46%. Този резултат е валиден за всички сектори. Малко по-високо от средното е състоянието в енергетиката и здравеопазването, а най-слабо е качеството на отчитането по тази тема в транспорта и съобщенията.

Представената информация за осъществените сделки със свързани лица, отчет за членовете на управителните и контролните органи, вкл. за тяхното възнаграждение е силно фрагментирана. Тя най-често съдържа декларации за отсъствие на такива сделки и за недопускане на порочни практики. Като свързани лица погрешно се третира частни юридически лица.

При отчитане на резултатите от политиката за контрол върху сделките със свързани лица, не се посочват конкретни данни, а обикновено се оповестява, че „няма необичайни сделки” или, ако има, те не са с цени над пазарните.

Добра практика в някои предприятия е подробното отчитане в годишните отчети на проведените процедури по Закона за обществените поръчки (ЗОП).

При оповестяване на възнагражденията, при 74% от случаите се обявява общата сума получена от ръководния персонал, без да се разкриват индивидуалните възнаграждения.

Анализът на годишните отчети на държавните предприятия разкрива различни класификации на рисковете, при което се наблюдават значителни разлики в дефинирането на рисковете, включително между предприятия с еднаква дейност. Оповестяване става на различни места в отчетите, като понякога то се дублира във финансовия отчет, отчета за дейността, нефинансовата декларация и отделния отчет за риска.

В 65% от отчетите на държавните предприятия е наличен раздел с рисковете пред предприятието, свързани с екологичните и социалните въпроси, със служителите, зачитането на правата на човека, борбата с корупцията. В енергетиката 92% от предприятията имат такъв специален раздел в отчитането, докато във ВИК сектора това се случва при 63% от тях, в здравеопазването – при 59% и в транспорта – при 40% от тях. Съществените различия между отделните сектори се обяснява с индивидуалната им преценка относно значимостта на тези рискове.

Наличие на самостоятелен отчет за оценка на рисковете се открива при 62% от държавните предприятия, като разликата по сектори е значителна. В отчетите на 92% от държавните предприятия в

¹⁷ Секторен антикорупционен план в енергетиката. https://www.me.government.bg/files/useruploads/files/inspektorat/sektoren_anti_korupzionen_plan_energetikata.pdf

енергетиката са отчетени тези рискове, докато във ВИК сектора само те са при 20% от предприятията, в транспорта и съобщенията съответно 60%, а в здравеопазването - 73%.

Макар и непълна, тази информация обхваща основно описание на изведените рискове и в по-малка степен как те се ограничават. В отчетите се представят различни класификации на рисковете: вътрешни и външни, систематични и несистематични рискове. Също така, в някои от тях много подробно се анализират макроикономически рискове, в други са описани валутни рискове, въпреки че те не се отнасят до дейността на предприятията. Повечето държавни предприятия извеждат наличието на политически рискове за тяхната дейност.

Що се отнася до измерването на рисковете, в значителна част от държавните предприятия липсва систематизация и ясна методология за оценка, докато други използват например модела на Алтман за оценка на риска от несъстоятелност ("Altman Z-Score"), както и други модели. В някои отчети като критерии за оценка на рисковете се използват броят на проверките и наложените санкции.

Оповестяването е най-подробно при описване на рисковете, в по-малка степен - при представяне на политиките, които се прилагат, и в най-малка степен - при измерване на ефекта от приложението на тези политики. Някои от дружествата са вградили в системите си за оценка на риска екологичните рискове, в случаите когато те са съществени за дейността им. Така например, като специфичен за дейността риск, свързан с устойчивостта, държавните болници посочват недостига на специалисти, а опасните отпадъци се отчита като управляван риск.

Държавните предприятия от представените сектори приоритизират по различен начин важните за тях рискове. В сектор енергетика това са екологичните рискове, в здравеопазването акцентът е поставен върху човешките ресурси, а във ВИК дружествата - социалните и пазарни рискове.

Сериозно предизвикателство е извеждането на зависимостите между финансово-икономическите рискове (кредитен, ликвиден, валутен, операционен и т.н. риск) и рисковете, свързани с устойчивостта. Също така при оповестяването на рисковете се установява ограничена информация относно мерките за тяхната превенция и мониторинг.

Отчет за изпълнението на възложените задължения за извършване на обществени услуги и на целите на публичната политика е наличен в 60% от държавните предприятия. Всички енергийни предприятия оповестяват такъв отчет, за разлика от здравеопазването, където това се случва при 55% от болниците, а в сектора на транспорта и съобщенията при 50% от предприятията. Най-лошо е по този показател е състоянието във ВиК сектора, където този дял е едва 17%.

По-голям дял държавни предприятия - 65% оповестяват изпълнение на възложените задължения за извършване на обществени услуги и на целите на публичната политика, което означава, че това се извършва в отчетен документ, различен от нефинансовата декларация. Най-често това се прави в годишния отчет за дейността.

Съществуват два начина на отчитане извършването на обществени услуги и на целите на публичната политика. При първият от тях се предоставя основно количествена информация за приходите и разходите общо, както и за оказаните обществени услуги и цели на публичната политика. Например, болнични заведения отчитат финансирания от Министерство на здравеопазването за издръжка на инфекциозни и спешни отделения, работа с пациенти с ХИВ/СПИН, извършване на експертизи по ТЕЛК и други. При втория начин се описват какви конкретно са възложените обществени услуги, как те се изпълняват и какви са основните резултати от тази дейност.

Заклучение и препоръки

В обобщение на анализа на оповестяване на нефинансова информация от държавните предприятия може да се направят следните изводи:

- Съществуващата правна рамка, която регламентира отчитането и оповестяването на нефинансова информация от държавните предприятия е формулирана в два закона – Закон за счетоводството и Закон за публичните предприятия, както и в Правилника за прилагане на Закона за публичните предприятия. Двата закона постановяват различни изисквания към отчитането на нефинансова информация от държавните предприятия. Двата закона налагат държавните предприятия да оповестяват два отчета с нефинансова информация, съответно по чл. 49 и чл. 51 от ЗС и чл. 29 (4) от ЗПП. Двата закона определят различно съдържание на тези отчети. Например, Законът за публичните предприятия изисква да се оповестяват отчет за устойчивостта и отчет за сделките между свързани лица и отчет за членовете на управителните и контролните органи, включително отчет за тяхното възнаграждение, отчет за изпълнението на възложените задължения за извършване на обществени услуги и на целите на публичната политика, които не се изискват от Закона за счетоводството. Близки по смисъл раздели от нефинансовите декларации по двата закона, като например за отчитане на риска са формулирани по начин, който налага представяне на различно съдържание. Някои части от нефинансовата декларация пък дублират информация която се предоставя в годишните отчети на дейността. Такива примери са отчетите за човешките ресурси, оценката на риска, бизнес модела. Отделно според чл. 100н, ал. 7, т. 1 от Закона за публичното предлагане на ценни книжа предприятия, категоризирани като „големи“, и предприятия, на които са възложени задължения за извършване на обществени услуги и/или цели на публичната политика трябва да публикуват декларация за корпоративно управление. Тази декларация дублира изискванията към нефинансовата декларация за отчитане на ръководните органи, вкл. оповестяване на индивидуалните им възнаграждения, отчитане на борбата с корупцията, изпълнението на цели на обществена политика.
- Държавните предприятия от обществен интерес, които са предприятия майки в голяма група, която към 31 декември надхвърля на консолидирана основа критерия за среден брой на служителите през финансовата година от 500 души, трябва да представят освен индивидуална и консолидирана нефинансова декларация. В случая при болниците, които имат ДКЦ се получава дублиране на информация от индивидуалния в консолидирания отчет, което е ненужно.
- Самото оповестяване на нефинансовите декларации в двата закона е установено да става по различен начин. Според Закона за счетоводството предприятията трябва да публикуват тези декларации на интернет страниците си, докато според Закона за публичните предприятия това трябва да става на страницата на Агенцията за публичните предприятия и контрол.
- Структурата и съдържанието на нефинансовата декларация и показателите, които тя трябва да представя не е определено, няма изведени добри практики, които да се промотират и следват. Нефинансовите декларации не се одитират. Това води до твърде различни по структура, съдържание и обем нефинансови декларации. Някои предприятия не подготвят самостоятелна нефинансова декларация, а включват информацията в годишните отчети за дейността.
- Посочените несъвършенства на съществуващата система на оповестяване на нефинансова информация следва да бъдат анализирани и да се работи по тяхното отстраняване. Подобни мерки ще подобрят прозрачността, и параметрите на нефинансовата информация, както и ще се увеличи коректността на данните. Подобрения могат да се извършват и в посока избягване на дублирането на една и съща информация в различни отчетни документи. Подходящи мерки за

подобряване на качеството на отчетната информация, както и на прозрачността, отговорността и полезността на отчетите могат да бъдат и изготвянето на указания за структурата и съдържанието, добри практики и модели, които следва да се разпространяват от министерствата и АПК. Препоръчително е да се проведат обучения за придобиване на знания и развитие на умения след персонала на държавните предприятия за организиране на дейността по отчитане и оповестяване на нефинансова информация.

- Оценката на състоянието на нефинансовото отчитане на държавните предприятия показва, че те изпълняват 57% от поставените им изисквания. Съществуват големи различия между отчитането на отделните държавни предприятия, което се установява от силна дисперсия на индивидуалните им оценки. Съществена разлика съществува между формалните и съдържателните показатели за оценка. Тя показва наличието на проблем с качеството на предоставяната информация, поради което съдържателните показатели изостават с 20 п.п. от изпълнението по формални показатели.
- Най-добро представяне от представените четири сектора има при предприятията от енергетиката, следвани от ВиК дружествата. Транспортът и съобщенията заедно с държавните предприятия от здравеопазването изостават и имат по-ниски от средните оценки. Аргументите за това ранжиране могат да се открият в наличието на регулатор в лицето на КЕБР, който създава не само норми и стандарти, но и култура на отчетност и публичност на контролираните от него предприятия.
- В процеса на анализ на нефинансова информация се откриха множество добри практики и инициативи, развивани от държавни предприятия, както в областта на опазване на околната среда, управление на човешките ресурси и индустриалните отношения, корпоративното управление. Тези практики заслужава да бъдат отбелязани, разпространявани и награждавани.

Заключение

В резултат от анализа на оповестяването на нефинансова информация за устойчивост през 2023 г. бе установено, че организациите в различните сектори – публични дружества, енергийни дружества, банки и държавни предприятия – демонстрират значими успехи, но също така срещат предизвикателства, които изискват допълнителни усилия за повишаване на прозрачността и ефективността в отчитането. Основните констатации могат да се обобщят в следните акценти:

- Публични дружества. Налице е високата степен на формално отчитане, като прави впечатление, че общите показатели за корпоративно управление и вътрешен контрол остават с някои пропуски в оповестяването на антикорупционните практики и мерките за предотвратяване на конфликти на интереси. Това подчертава необходимостта от допълнителни регулаторни стъпки за насърчаване на по-пълно разкриване в тези области.
- Енергийни дружества. Всички дружества идентифицират съществени теми свързани с устойчивото развитие, но само част от тях интегрират тези теми в своите бизнес модели и прилагат ясни правила за докладване. Липсата на структурирани системи за управление на риска и недостатъчното оповестяване на конкретни екологични показатели, като емисиите и консумацията на възобновяема енергия, демонстрират, че има поле за подобряване на прозрачността в екологичната отчетност.

Заключение

- **Банки.** Сравнението между най-големите банки и останалите показва, че банковите институции, подлежащи на по-стриктни регулаторни изисквания, постигат значително по-високи резултати в областта на ESG отчитането. Въпреки това, предизвикателствата, свързани с недостатъчното оповестяване на рисковете от изменението на климата и клиентските емисии, остават актуални, като подчертават нуждата от създаване на единни стандарти за отчитане, както и от подкрепа от релевантните институции в страната за осигуряване на достъп до необходимите за банките данни за целите на оценките на риска, които те трябва да правят.
- **Държавни предприятия.** Резултатите от анализа на държавните предприятия демонстрират средно изпълнение от 57% на поставените изисквания. Ясно се наблюдава разликата между формалните и съдържателните показатели, което индикира, че задълбоченото и качествено отчитане все още представлява предизвикателство. Специфичният подход, насочен към отчитане на обществените задължения, показва потенциал за повишаване на прозрачността и за подобряване на качеството на информацията.

Общите резултати от анализа подчертават, че нормативната рамка оказва значително влияние върху степента на оповестяване – дружествата, които са задължени да оповестяват нефинансова информация, демонстрират по-високи показатели в много от ключовите области. В същото време, тези, които оповестяват информация доброволно, са склонни да се фокусират върху допълнителни инициативи и взаимодействието със заинтересованите страни, въпреки по-ниската степен на структурираност в управлението на риска.

За постигане на по-устойчива корпоративна отговорност е от съществено значение компаниите да засилят прозрачността, особено в областите на екологичните и социалните практики, както и при управлението на корпоративните рискове. Препоръчително е да се разработят допълнителни насоки и регулации, които да стимулират пълно и детайлно отчитане, както и да се предприемат образователни инициативи за повишаване на информираността сред организациите относно важността на качественото нефинансово отчитане. От съществено значение е компаниите да осмислят ползите за себе си от този тип отчитане, което ще ги мотивира и да полагат допълнителни усилия за усъвършенстването му.

Накрая, този интегриран доклад предоставя актуална база за информация, която ще бъде полезна както за регулатори и инвеститори, така и за самите дружества при адаптирането към бъдещите нормативни изисквания и за насърчаване на устойчивите бизнес практики. Препоръките, изведени от анализа, целят да насочат вниманието към областите, в които е необходимо допълнително подобрене, и да подкрепят усилията за изграждане на по-прозрачни и отговорни организационни модели, способни да посрещнат предизвикателствата на бъдещето.

Използвана литература

1. АППК. 2023. ГОДИШЕН ОБОБЩЕН ДОКЛАД ЗА ДЪРЖАВНИТЕ ПУБЛИЧНИ ПРЕДПРИЯТИЯ
2. ДИРЕКТИВА 2014/95/ЕС НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА от 22 октомври 2014 година за изменение на Директива 2013/34/ЕС по отношение на оповестяването на нефинансова информация и на информация за многообразието от страна на някои големи предприятия и групи.
3. ЗА 2022 ГОДИНА. <https://appk.government.bg/bg/55>
4. Закон за защита на лицата, подаващи сигнали или публично оповестяващи информация за нарушения, ДВ. бр. 11 от 2 февруари 2023 г.
5. Закон за публичните предприятия. обн. ДВ., бр. 79 от 8 октомври 2019 г.
6. Закон за счетоводството. обн. ДВ., бр. 95 от 8 декември 2015 г.
7. Закон за финансовото управление и контрол в публичния сектор, ДВ. бр. 21 от 10 март 2006 г.
8. Кодекс за етично поведение на лицата, заети в публичните предприятия. <https://appk.government.bg/bg/35>.
9. Секторен антикорупционен план в енергетиката. https://www.me.government.bg/files/useruploads/files/inspektorat/sektoren_anti_korupzionen_plan_energetikata.pdf
10. EBRD Environmental and Social Risk Categorisation List – Revised 2014. [ebrd-risk-english.pdf](https://www.ebrd.com/sites/default/files/2014/05/ebrd-risk-english.pdf)

ДОКЛАД
ОТНОСНО ОПОВЕСТЯВАНЕТО НА
ИНФОРМАЦИЯ ЗА ЕКОЛОГИЧНИТЕ,
СОЦИАЛНИТЕ И УПРАВЛЕНСКИТЕ
(ESG) АСПЕКТИ НА ДЕЙНОСТТА НА
БЪЛГАРСКИТЕ ДРУЖЕСТВА
ПРЕЗ 2023 ГОДИНА

Май, 2025 г.